

Gjennomgang av geiteholdet i Norge

Rapport fra partssammensatt arbeidsgruppe til jordbruksoppgjøret 2026

27.02.2026

Rapport:	Gjennomgang av geiteholdet i Norge
Dato:	27.02.2026
Forsidebilde:	Oskar Puschmann, NIBIO

1	Innledning.....	8
1.1	Bakgrunn for arbeidet	8
1.1	Mandat.....	8
1.2	Arbeidsgruppens sammensetning.....	9
1.3	Referansegruppens sammensetning	9
1.4	Tidligere arbeid	9
1.5	Begrepsavklaringer og avgrensninger.....	11
2	Utvikling i geitemelkproduksjonen og dagens status	12
2.1	Innledning	12
2.2	Produksjons- og leveransesituasjon	12
2.3	Kvoteordningen for melk.....	17
2.4	Industriell bearbeiding av melk.....	26
2.5	Marked og utvikling.....	31
3	Utvikling i geitekjøttproduksjonen og dagens status	35
3.1	Innledning	35
3.2	Produksjons- og leveransesituasjon	35
3.2.1	Kjekjøttproduksjon i besetninger med geitemelkproduksjon.....	39
3.2.2	Kjekjøttproduksjon i besetninger uten geitemelkproduksjon.....	40
3.2.3	Leveranser	40
3.3	Bearbeiding av kjøtt.....	43
3.4	Marked	44
4	Virkemiddelbruk	47
4.1	Produksjons- og avløsertilskudd.....	47
4.2	Pristilskudd	49
4.3	Prisutjevningsordningen	50
4.4	Markedsregulering	52
4.5	Andre tilskuddsordninger.....	53
5	Økonomi.....	54
5.1	Referansebruk og kalkyler.....	54
6	Utfordringer.....	62
6.1	Produksjon og økonomi	62

6.1.1	Arbeidskrevende produksjon.....	62
6.1.2	Begrensede muligheter for teknologisk effektivisering.....	62
6.1.3	Oppforing	63
6.1.4	Tidlig avlivning.....	63
6.1.5	Dyrevelferd og areal.....	64
6.1.6	Kvoteordningen for melk og rekruttering.....	64
6.1.7	Kvoteordningen for melk og kvotefyllingsgrad	64
6.1.8	Produsentmiljø	65
6.1.9	Foredling meieri	65
6.1.10	Stor andel med lav produktivitet i ammegeitproduksjon	66
6.1.11	Foredling slakteri.....	66
6.1.12	Behov for investeringer	67
6.2	Marked	67
7	Forslag til tiltak og virkemiddelbruk.....	70
7.1	Styrking av produsentmiljøene for geitemelkprodusenter.....	70
7.1.2	Frivillig utkjøpsordning og plan for reduksjon i produksjonstilskudd	71
7.1.3	Oppheving av mottaksplikt utenfor satsningsområder	72
7.1.4	Åpning for nye produsenter langs etablerte henteruter	73
7.2	Ammegeitproduksjon	74
7.2.1	Krav om å være momsregistrert for å kunne få produksjons- og avløsertilskudd.....	74
7.2.2	Minsteantall ammegeiter for tilskudd.....	75
7.2.3	Vurdering av tilskuddsnivået i ammegeitproduksjon	75
7.3	Vektdifferensiert tilskudd for kje.....	76
7.4	Markedsføring og produktutvikling av geite- og kjeprodukter.....	76
7.5	Videreføring av investeringsstøtte.....	77
7.6	Styrking av helsearbeidet	78
7.7	Vurdering av konsekvenser i lys av de landbrukspolitiske målsettingene	78
7.8	Vurdering av samfunnsøkonomiske konsekvenser av de foreslåtte tiltakene	80
8	Referanser	81

Sammendrag

Oppdrag og organisering

I jordbruksoppgjøret i 2025 ble det nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe som skulle se på det norske geiteholdet. Arbeidsgruppens mandat har blant annet gått ut på å beskrive utviklingstrekk i geitemelk- og geitekjøttproduksjon, hvordan markedet for geitemelk- og geitekjøtt ser ut i dag, og hvilke utfordringer geiteholdet står overfor. I tillegg skulle arbeidsgruppen vurdere tiltak for å bedre utnyttelsen av eksisterende geitemelk- og geitekjøttproduksjon, samt se på tiltak for å møte de markedsmessige utfordringene.

Utviklingstrekk innenfor geitemelkproduksjon

Geita er et av de eldste husdyrslagene vi har i Norge, og har tradisjonelt blitt holdt for melkeproduksjon.

I dag er geitemelkproduksjonen spredt over store geografiske avstander, men med tyngdepunkt i Vestland, Troms, Innlandet og Møre og Romsdal. Utviklingen i antall foretak som driver geitemelkproduksjon viser en jevn nedgang fra 1997 til 2015. Per 1. mars 2025 var det 242 geitemelkprodusenter som søkte om produksjonstilskudd. Samtidig har gjennomsnittskvoten økt, fra ca. 77 000 liter i 2015 til ca. 92 000 liter i 2025. Det leveres om lag 18 mill. liter geitemelk til meieri, og 1 mill. liter til lokal foredling årlig. Per 2024 var det rundt 75 000 geiter i Norge, i underkant av halvparten av disse var melkegeiter.

Kvoteoppfyllingsgraden for geitemelk er synkende sammenlignet med i kumelkproduksjon. Dette kan henge sammen med næringens høye tilskuddsandel. Rundt 65 prosent av inntektene kommer fra tilskudd, og bare 35 prosent fra markedsinntekter. Kvotefyllingsgraden kan også henge sammen med at det er en høy andel av geitemelkprodusenter som leverer melk til lokal foredling. Med lav kvoteoppfyllingsgrad, blir kvoteordningen mindre treffsikker som reguleringsmekanisme. Dette gjør det vanskeligere å påvirke produksjonsvolumet.

Produksjonsmiljøet for geitemelk er karakterisert av lite volum og spredt produksjon. I jordbruksoppgjøret i 2004 ble det iverksatt satsingsområder for geit, i områder med større mulighet for industriell anvendelse av melka. Dette kan ha bidratt til å styrke produksjonsmiljøene i de bestemte områdene. På tidlig 2000-tallet hadde geitenæringa i lengre tid slitt med sykdommer i bestanden, noe som påvirket dyrevelferden og kvaliteten på melken negativt. For å møte disse utfordringene ble det satt i gang et omfattende arbeid for å bedre helsen til geitene. Fôring, prosjektet «Friskere geiter» og det målrettede avlsarbeidet, har ført til at norske geiter i dag produserer melk av stabilt høy kvalitet.

Norsk melkeråvare er den eneste meieriaktøren som kjøper geitemelk. De selger denne videre til Tine Industri og andre aktører som bearbeider melka. Den industrielle bearbeidingen er preget av et lite volum fordelt på mange anlegg og varelinjer, og et stort geografisk område. Om lag 73 prosent av melka brukes til produksjon av brunostartikler, og resterende til ferskost, kremost, melk og pulver. Anvendelsesgraden av biprodukter er svak, og det forsterkes av spredningen på mange anlegg og produkter. Markedet for geitemelk har i flere år hatt en langt lavere innenlandsk etterspørsel enn det som produseres. Som følge av dette blir en del av den

bearbeidede melken enten eksportert eller benyttet i ulike avsetningstiltak. Per i dag blir om lag 25 prosent av geitemelka eksportert.

Utviklingstrekk innenfor geitekjøttproduksjon

Produksjon av geitekjøtt er en lite utviklet næring sammenlignet med produksjon av geitemelk i Norge, og produsenter av geitekjøtt er spredt utover et større geografisk område. Antall besetninger med ammegeiter har økt, særlig siden 2023, og var per 1. mars 2024 på 942. Gjennomsnittlig besetningsstørrelse var på 11 ammegeiter. Av disse leverte i underkant av halvparten kje til slakt, mens over halvparten av ammegeitprodusentene var uten leveranse av kjeslakt.

Det slaktes årlig ca. 27 000 geit/kje, og Nortura står for om lag 65 prosent. Av geitekjøttet som brukes i næringsmiddelproduksjon, går det meste til spekepølse. Kje som er framföra selges enten hele eller i stykningsdeler til dagligvare og industri. Slakteriene oppgir at det er adskillig mer krevende å slakte geit og kje enn standard lam, fordi utstyret er tilpasset en annen type produksjon. Slaktekostnadene er høye, hvilket gir lav konkurransedyktighet for kjøttslaget.

Markedet for geite- og kjekjøtt i Norge er nisjepreget og sesongbasert, og kjøttet er kun tilgjengelig i få dagligvarebutikker.

Utfordringer geitenæringa står overfor

Arbeidsgruppen har vurdert at utfordringene i all hovedsak knytter seg opp mot produksjon og økonomi, og marked. For geitemelkprodusentene innebærer den arbeidskrevende driften at faste kostnader kan fordeles på færre antall liter enn i kumelkproduksjon. Det er en begrenset mulighet for teknologisk effektivisering, og det er lite teknologisk utvikling på området. I kjøttproduksjon er oppføring av kje både tid- og ressurskrevende, krever mye areal og det er færre antall kg å dele kostnadene på. Slakteriene er ikke tilpasset geit og kje, og små slaktevekter gir høye kostnader per kg. Den tidlige avlivningen på kje, er en etisk- og ressursmessig problemstilling som er krevende for den enkelte produsent og næringen som helhet. Arbeidsgruppa har også sett på utfordringer knyttet til dyrevelferd, begrensninger i kvoteordningen for rekruttering, lav kvoteutnyttelse og sårbare produsentmiljøer. På foredlingssiden for geitemelk er det blant annet utfordringer knyttet til at den geografiske spredningen av produsenter gir høye transportkostnader. Mangel på investeringer er også løftet frem som en utfordring, og usikkerhet som følge av et lavt forholdstall over tid kan ha medført et vedlikeholdsetterslep.

På meierisiden fremheves den fallende etterspørselen etter brunost, som er den produktgruppen mesteparten av geitemelka går til, som en av de store utfordringene. Tine har opplyst at det er utfordrende å finne en lønnsom anvendelse for de ulike fraksjonene av geitemelka, og en betydelig del av restfraksjonene går til fôr da de ikke har riktig kvalitet for videre bearbeiding. Teknologiske begrensninger og dagens meieristruktur/produsent-beliggenhet forsterker denne utfordringen. Tine omtaler likevel det innenlandske markedet som relativt stabilt og lønnsomheten som akseptabel.

Geitemelkproduksjon har en høy tilskuddsandel og er primært ment for det innenlandske markedet. Det er derfor en problemstilling om eksport bør være en styrende faktor for

fastsettelsen av forholdstallet for geitemelk. Dersom melken primært skal omsettes innenlands, overstiger dagens produksjon etterspørselen.

Markedet for geite- og kjejkjøtt er lite. Mesteparten av kjøttet selges gjennom direktekanaler. For de som lykkes med slik distribusjon anses markedet isolert sett å være godt. Denne typen utsalg utgjør imidlertid små volum.

Vurdering av tiltak

Arbeidsgruppen har vurdert ulike tiltak som primært har til hensikt å bidra til å bedre utnyttelsen av den eksisterende geitemelk- og geitekjøttproduksjonen. Arbeidsgruppen mener at melkeproduksjon som over tid utelukkende går til fôr, bør opphøre.

Styrking av produsentmiljø for geitemelkprodusenter

Tiltakene frivillig utkjøpsordning kombinert med nedtrapping av produksjonstilskudd, mulig oppheving av mottaksplikt utenfor satsingsområder, og åpning for nye produsenter langs etablerte henteruter, er tenkt å skulle bidra til å styrke produsentmiljø. Tiltakene må vurderes samlet for å skulle oppnå ønsket effekt. Arbeidsgruppa mener styrking av satsingsområdene kan ses på i to trinn, der det første knytter seg til avvikling av gjenværende produksjon utenfor dagens satsingsområde, og neste trinn vil være å gjøre satsingsområdet mindre på lengre sikt hvis utviklingen i melkebehovet tilsier det.

Tiltaket knytter seg i hovedsak til de få produsentene som befinner seg i områder der det i dag ikke er tillatt med geitemelkproduksjon. For å stimulere til økt avvikling av geitemelkproduksjon i områder der melken utelukkende går til fôr, kan den enkelte produsent tilbys en omstillingspakke og tilbys investeringstilskudd ved omlegging. Et alternativ er at eldre produsenter får en avviklingspakke ved fylte 67, gitt at produksjonen avvikles fullstendig. For å oppnå ønsket effekt må alle produsentene i området kjøpes ut. En slik ordning er særlig viktig dersom mottaksplikten fjernes, for å sikre en ryddig avvikling. Det er også aktuelt at tiltaket kombineres med en plan for nedtrapping av produksjonstilskudd.

Tiltaket knytter seg i hovedsak til de få produsentene som befinner seg i områder der det i dag ikke er tillatt med geitemelkproduksjon, men kan eventuelt i fremtiden utvides dersom situasjonen skulle tilsi det. Tine har mottaksplikt på geitemelk, noe som medfører logistiske utfordringer knyttet til inntransport av melk, da produksjonen er spredt over et stort geografisk område og små volum er fordelt på mange anlegg. Å oppheve mottaksplikten utenfor satsingsområdet, vil kunne bidra til en produksjon i større grad konsentrert rundt Tines anleggsstruktur. Arbeidsgruppa har ikke vurdert om det er eventuelle juridiske utfordringer med å fjerne mottaksplikten utenfor satsingsområdet, og mener dette må gjøres før tiltaket iverksettes.

Det kan åpnes opp for rekruttering langs henteruter i geitemelkproduksjonen, ved å tillate kjøp og leie av geitemelkkvote og etablering av produksjon i kommuner uten geitemelkkvote fra før. Ny produksjon må i hovedsak erstatte bortfall av eksisterende volum, ved etterspørsel fra meieriet. Økt industriell utnyttelse av melka kan bedre økonomien for den enkelte produsent og for næringen.

Krav om momsregistrering for å kunne få produksjons- og avløsertilskudd

Tiltaket innebærer krav om momsregistrering for å kunne få produksjons- og avløsertilskudd. Bakgrunnen for tiltaket er den store andelen ammegeitprodusenter som har få ammegeiter og et hobbypreg. I tillegg er produktiviteten i ammegeitproduksjonen lav. Krav om å være momsregistrert kan stimulere til en mer effektiv ammegeitproduksjon, og være positivt for produsentøkonomien og industrien. De fleste besetninger med få ammegeiter kombinerer denne med annet husdyrhold eller planteproduksjon, og har derfor en omsetning over grensa for momsregistrering. Et krav om momsregistrering vil imidlertid etter arbeidsgruppens vurdering måtte gjelde alle produksjoner, og vil i større grad ha konsekvenser for andre produksjoner enn ammegeitprodusenter.

Minsteantall ammegeiter for tilskudd

Som et tiltak for å fremme produktiviteten i ammegeitproduksjonen og innrette det mer mot næring enn hobbyvirksomhet, kan det vurderes å innføre et minsteantall ammegeiter, f.eks. minst 20 ammegeiter, for å kunne få tilskudd for ammegeiter. Et slikt tiltak vil kunne aktualisere en vurdering av en slik tilnærming i en større sammenheng for flere produksjoner.

Tilskuddsfordeling melkegeit/ammegeit/sau

Tilskuddskalkyler for ammegeit indikerer at tilskuddsandelen av bruttoinntekten og tilskudd per kg produkt er høy i ammegeitproduksjonen, betydelig høyere enn i geitemelk- og saueproduksjon. Kjekjøttproduksjonen per ammegeit er lav, men det er likevel utfordrende å få omsatt den kjekjøttmengden som produseres. Antallet ammegeiter er økende. På bakgrunn av dette kan det være behov for en vurdering av om tilskuddsnivået i ammegeitproduksjonen innebærer en for kraftig stimulans til hold av ammegeiter. Arbeidsgruppen mener at stimulansen til ammegeitproduksjon har blitt for sterk.

Markedsføring og produktutvikling av geite- og kjekjøtt

Det er lite bevissthet og kunnskap om geite- og kjekjøtt hos konsumentene. Midler til markedsføringstiltak og produktutvikling kan bidra til å øke etterspørselen etter kjøttet. Det finnes eksisterende ordninger for prosjektmidler, men det kan vurderes om det er behov for flere.

Videreføring av investeringsstøtte

Vedlikeholdsetterslepet på driftsapparatet som knytter seg til eksisterende produksjon, er utfordrende for næringen. Et tilskudd eller gunstig lån for å investere i driftsapparatet, kan bidra til å opprettholde nåværende produksjon og produksjon av mindre omfang, og bevare geitenæringen som kulturarv. Arbeidsgruppen foreslår at investeringsstøtten som gis gjennom den eksisterende ordningen med investerings- og bedriftsutviklingsmidler til landbruket (IBU-midler) hos Innovasjon Norge, videreføres.

Styrking av helsearbeidet

God dyrehelse er en forutsetning for produksjon, økonomi og kvalitet i råvaren som blir produsert. Det nyoppstartede arbeidet med en helsetjeneste for geit er viktig for å spre og utvikle kunnskap om dyrevelferd, forebyggende helsearbeid, smittevern, kontroll og bekjempelse av sykdommer som er artsrelevante, og helseovervåking. Tiltaket går ut på at man fortsetter å satse på helseforbyggende arbeid for geit, og at alle eller flest mulig

ammegeitbesetninger inkluderes i helsetjenesten for geit, sett i lys av de siste års økning i antall ammegeitbesetninger.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for arbeidet

I jordbruksoppgjøret i 2025 besluttet avtalepartene å nedsette en partssammensatt arbeidsgruppe for å gjennomgå geiteholdet i Norge.

Melkegeita er en viktig del av norsk landbruk, men få og spredte besetninger er en utfordring for fagmiljø og foredling. Mesteparten av geitemelka som blir anvendt brukes i brunostproduksjon, som har et synkende salg. Synkende etterspørsel innenlands er den største utfordringen i geitemelkproduksjonen.

På kjøtt siden av geiteholdet drives oppfôring av kje med dårlig økonomi på grunn av høye kostnader til fôr og slakting. Kje som ikke fôres opp, avlives kort tid etter fødsel. Dette kan fremstå som en dårlig utnyttelse av en mulig matkilde og av beiteressurser, og det kan påvirke næringens omdømme negativt. For geite- og kjekjøtt er et lite marked og dårlig økonomi den største utfordringen.

1.1 Mandat

I henhold til Prop. 149 S (2024-2025) har arbeidsgruppen følgende mandat:

«Helhetlig gjennomgang av geiteholdet i Norge, både kjøtt- og melkeproduksjon. Vurdering markedsmuligheter, produksjon og produksjonsmiljøene som et utgangspunkt for veivalg for næringen innenfor de landbrukspolitiske målene.»

Mandatet som er gitt er bredt, og arbeidsgruppen har derfor valgt å gjøre noen konkretiseringer. Arbeidsgruppen vil ut fra mandatet se nærmere på:

- Beskrive:
 - Geitas betydning historisk
 - Utviklingen og status i geitemelkproduksjonen og produksjonsmiljøene
 - Utviklingen og status i geitekjøttproduksjonen og (produksjonsmiljøene)
 - Hvordan markedet for geitemelk og geitekjøtt ser ut i dag
 - Hvilke produksjons- og markedsmessige utfordringer geitemelk- og geitekjøtt næringa har i dag
- Skissere ulike veivalg for næringa
- Beskrive og vurdere:
 - Tiltak som kan bidra til bedre utnyttelse av eksisterende geitemelk- og geitekjøttproduksjon
 - Tiltak som kan bidra til å møte de markedsmessige utfordringene
 - Vurdere konsekvenser dersom geiteholdet reduseres i enkelte områder
 - Vurdere konsekvenser for landbrukspolitiske mål og økonomiske og administrative konsekvenser av foreslåtte tiltak

1.2 Arbeidsgruppens sammensetning

Arbeidsgruppen har hatt følgende sammensetning:

Medlem	Tilhørighet
Maria F. Krekling	Landbruks- og matdepartementet (leder)
Siri Voll Dombu	Landbruks- og matdepartementet
Per Skjeflo	Finansdepartementet
Eirin Trinrud	Norges Bondelag
Anders Huus	Norges Bondelag
Kathrine Kinn	Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Rasmus Winther Kristensen	Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Steinar Helgen fra Landbruks- og matdepartementet erstattet Siri Voll Dombu fra januar.

Landbruksdirektoratet ved Jon Løyland, Ingela Mohlin, Sander Mardal, Anette Strømme Hobbesland og Vilde Sletbakken Hauglie har hatt sekretariatsansvar.

1.3 Referansegruppens sammensetning

I arbeidet ble det opprettet en referansegruppe med aktører fra produsentsamvirke, industri og marked.

Referansegruppen har hatt følgende sammensetning:

Medlem	Tilhørighet
Atle Aronsen	Norsk Sau og Geit
Johnny Ødegård	Norsk melkeråvare
Bjørn Strøm	Tine Industri
Barbro Stordalen	Norsk Gardsost
Finn Avdem	Nortura
Bjørn-Ole Juul-Hansen	Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund

Referansegruppen holdt hver sin presentasjon i møte med arbeidsgruppen og sekretariatet den 22. oktober 2025, der de kommenterte mandatet ut ifra sitt perspektiv. Norsk Sau og Geit var forhindret fra å stille på møtet. Gunnar Dalen deltok på vegne av Tine Industri, og Johnny Ødegård og Elisabeth Oust Ledsaak deltok sammen fra Norsk melkeråvare (NMR). Referansegruppen har vært tilgjengelig til å besvare spørsmål underveis i arbeidet.

1.4 Tidligere arbeid

Deler av geitenæringen har flere ganger tidligere blitt utredet, blant annet av Senter for bygdeforskning (1998), Bransjegruppe for geitehold (2000), og Statens landbruksforvaltning (2004). Av tidligere arbeid som har vært relevant å se på i forbindelse med denne utredningen er det spesielt én utredning som er aktuell å trekke fram:

- *Forslag til målrettede virkemidler for geitholdet i Norge.* Utredning av partssammensatt arbeidsgruppe (2004)

Utredningen var et resultat av Jordbruksoppkjøret i 2003, hvor partene var enige om at det skulle utarbeides et "forslag til geografiske områder hvor det er formålstjenlig å prioritere virkemiddelbruken innenfor, for å styrke geitemelkproduksjonen basert på industriell bearbeiding av melken". Videre skulle det «utredes selektive og målrettede virkemidler for områder uten anlegg for industriell bearbeiding av geitmelk, som sammen med virkemidler for ammegeit og den nye ordningen for lokal foredling framstår som et fullgodt alternativ for geitemelkprodusenter i disse områdene.»

I mandatet til utredningen konstateres det at geiteholdet står overfor store utfordringer knyttet til svekkede produsentmiljøer og geografisk lokalisering av produksjonen. Arbeidsgruppen var enig om følgende målsettinger som fundament for vurdering av nye tiltak og virkemidler: et geitehold som var tilpasset produksjon i forhold til avsetningsmulighetene i markedet, en avgrenset geografisk lokalisering av geitemelkproduksjonen, styrking av produsentmiljøene i disse områdene, alternativ til geitemelkproduksjon i øvrige områder, kontrollert nyetablering, initiativ til lokal foredling og verdiskaping og utnyttelse av andre verdier (enn melk) hos geita. Det ble utarbeidet to alternativer til framtidig lokalisering av geitemelkprodusenter. Formålet var å styrke geitemelkproduksjonen innenfor disse geografiske sonene og legge til rette for en industriell anvendelse av melken. Hensikten med å samle geitemelkprodusentene innenfor forholdsvis små geografiske områder (klynge-lokalisering) var å effektivisere inntransporten, og legge til rette for et godt produsentmiljø og god melke-kvalitet. *Innenfor* de framtidige geitemelkområdene var fokus på fleksibilitet og tilpasningsmuligheter. Tiltak som ble vurdert var endringer i tilskuddssystemet fra produksjonsuavhengig til produksjonsavhengig støtte, fjerning eller tilpasning av kvoteordningen for geitemelk og differensierte forholdstall mellom «geitemelkområder» og andre områder.

Tiltak som ble nevnt for områder *utenfor* satsingsområdene var blant annet fjerning av mottakspikten, økt kvotesalgsspris for å stimulere til økt avvikling av geitemelkproduksjon, lokal foredling og fritak fra overproduksjonsavgift ved lokal foredling av melk og ekstra omleggingstilskudd og omstillingspakker ved omlegging til annen produksjon.

I jordbruksoppkjøret i 2004 ble partene enige om å iverksette endringer i virkemidlene innenfor de geografiske satsingsområdene med fokus på fleksibilitet og tilpasningsmuligheter, for eksempel gjennom å dreie de økonomiske virkemidlene i retning større andel produksjonsavhengig inntekt. Prosjektet «Friskere geiter» ble videreført. I områdene utenfor satsingsområdene ble det lagt vekt på frivillige tiltak som kunne stimulere til omlegging til annen produksjon, og utvikling og forbedring av mulighetene for småskalaforedling og produktmangfold. I tillegg ble potensialet ved pleie av spesielle kulturlandskap og opplevelsesverdier nevnt. Det ble avslutningsvis påpekt at "Det er ikke forsvarlig å ha en vanlig geitemelkproduksjon som ikke nyttes industrielt eller i lokal foredling. Muligheten for å kunne justere virkemidlene dersom det blir behov for det må derfor holdes åpen».

1.5 Begrepsavklaringer og avgrensninger

Begrepsavklaringer (definisjoner for produksjons- og avløsertilskudd i jordbruksavtalen)

Melkegeit – Geit som har kjeet og som er i melkeproduksjon hos foretak som enten har disponibel kvote eller lokalforedlingskvote.

Ammegeit – Geit som har kjeet, men som ikke er melkegeit.

Sinperiode – Den perioden geita har sluttet å melke før neste kjeing.

Avgrensninger

Økologisk produksjon vil ikke bli sett på isolert i denne rapporten.

2 Utvikling i geitemelkproduksjonen og dagens status

2.1 Innledning

Geita er en av de eldste husdyrslagene vi har i Norge. Den passer godt til norske forhold med utfordrende terreng, og er det mest effektive beitedyret til å hindre at kulturlandskap gror igjen. Geita har tradisjonelt blitt holdt for melkeproduksjon, men antallet med nisjeproduksjon av kjøtt og ull øker. Geit brukes også stadig mer til landskapspleie.

Det er lange tradisjoner for hold av geit i Norge, og det antas at det var vanlig allerede i bronsealderen (Svartedal, u.d.). I norrøn mytologi forsynte geita Heidrun falne med mjød, noe som kan tyde på at geita hadde en viktig plass i samfunnet. På 1940-tallet ble også geitemelk trukket fram som bra for alle som vokser, og spesielt for spedbarn (Edland, 1947). Geitehold i Norge har tradisjonelt vært knyttet til små bruk på avsidesliggende steder (Sjøtveit, 1986), og geitebrukene var gjerne de mest marginale brukene i jordbruksbygder. Under andre verdenskrig var det også en del geitehold i villastrøk og i forstedene til større byer, som følge av situasjonen med matmangel og rasjonering (Edland, 1947). Dette forsvant imidlertid i årene etter krigen. På slutten av 1940-tallet var det om lag 150 000 geiter, og 19 000 geitebruk i Norge (Sjøtveit, 1986). Fra 1939 til 1949 gikk antallet geiter ned med over 35 prosent, og i boka *Regionale ulikheter i landbruket* av 1960 pekes det på at dette blant annet skyldtes at den gamle driftsformen med foredling av melk på setra hadde blitt for arbeidskrevende, og at de som ikke kunne levere melka til ysteri etter hvert sluttet med geiter. Videre pekes det også på at eiendomsforhold og gjerdeloven har vært av betydning når det kom til beitemuligheter, og at geita ikke var vel ansett i skogstrøkene. I bygder der noen valgte å slutte med geit, medførte dette også at flere valgte å slutte for naboskapets skyld. Dette bidro blant annet til at geiteholdet ble mer konsentrert til visse bygder, som hadde naturgitte vilkår og omsetningsmuligheter. På 1960-tallet ble de viktigste geitebygdene knyttet til Østerdalen, Gudbrandsdalen og Valdres, Hallingdal, Vest-Telemark, indre Ryfylke, Røldal, Indre Sogn, Nordfjord og Sunnmøre, Nord-Trøndelag, Nordland og midtre Troms (Thormodsæter, 1960). I dag er fremdeles en del av disse områdene størst på geit.

Norsk melkegeit og kystgeit regnes som nasjonale raser. Norsk melkegeit er den dominerende rasen i det norske geiteholdet, og er basert på sammenslåingen av de lokale geiterasene i Norge, som telemarksgait, dølageit, vestlandsgeit og nordlandsgeit, samt noe innkryssing av utenlandske melkeraser. Gjennom et felles avlsarbeid fra 1960-årene, ble forskjellene mellom de lokale geitene visket ut, og det er i dag en felles populasjon av melkegeit. Kystgeita holder i hovedsak til på vestlandskysten, og holdes som utegangergeit for kjøttproduksjon (Svartedal, u.d.). Norsk kystgeit er regnet som en bevaringsverdig rase (definert i Jordbruksavtalen).

2.2 Produksjons- og leveransesituasjon

Produksjonen

Ei geit produserer om lag 680 liter melk årlig, og melkes som regel med melkemasin morgen og kveld. Det er vanlig at geitene har en periode uten melkeproduksjon (sinperiode). Som regel er denne fra rundt oktober til januar før kjeene fødes. Sinperioden kan variere noe ut ifra hvor i landet man befinner seg (Tine, u.d.), og henger sammen med meieriets ulike prissoner. Dette omtales nærmere under konsentrert kjeing, senere i dette kapitlet..

Om vinteren er geitene i hovedsak innendørs, går fritt i binge med andre geiter, og fores med grovfôr og kraftfôr. Om sommeren flyttes om lag en tredjedel av geitene til setre. Geitene går vanligvis på beite fra tre til fem måneder i året, avhengig av landsdel (Tine, u.d.). Regelverket sier at småfe skal holdes på egnet beite i minst 16 uker i året, med mindre klimatiske eller andre dyrevernmessige forhold hindrer dette. Når forholdene ligger til rette for det, skal det også gis adgang til uteområder utenom ordinær beitesesong, og driften skal være tilpasset de klimatiske forhold (Forskrift om velferd for småfe, 2005). På landsbasis er geitene gjennomsnittlig ute nærmere 130 dager i året (Tine, u.d.). Til sammenligning er det for storfe krav om beite i minimum åtte uker (56 dager) i løpet av sommerhalvåret, og 12 eller 16 uker (avhengig av beliggenhet på beiteområde og naturgitte forhold) dersom storfe er oppstallet i båsfjøs (Forskrift om hold av storfe, 2004). Flere storfebesetninger er imidlertid på beite en god del lengre enn minimumskravene tilsier, da klimatiske forhold åpner for dette. Dette gjelder spesielt i sørligere deler av Norge, mens i nordligere områder ligger man noe nærmere minimumskravet.

Besetninger og beliggenhet

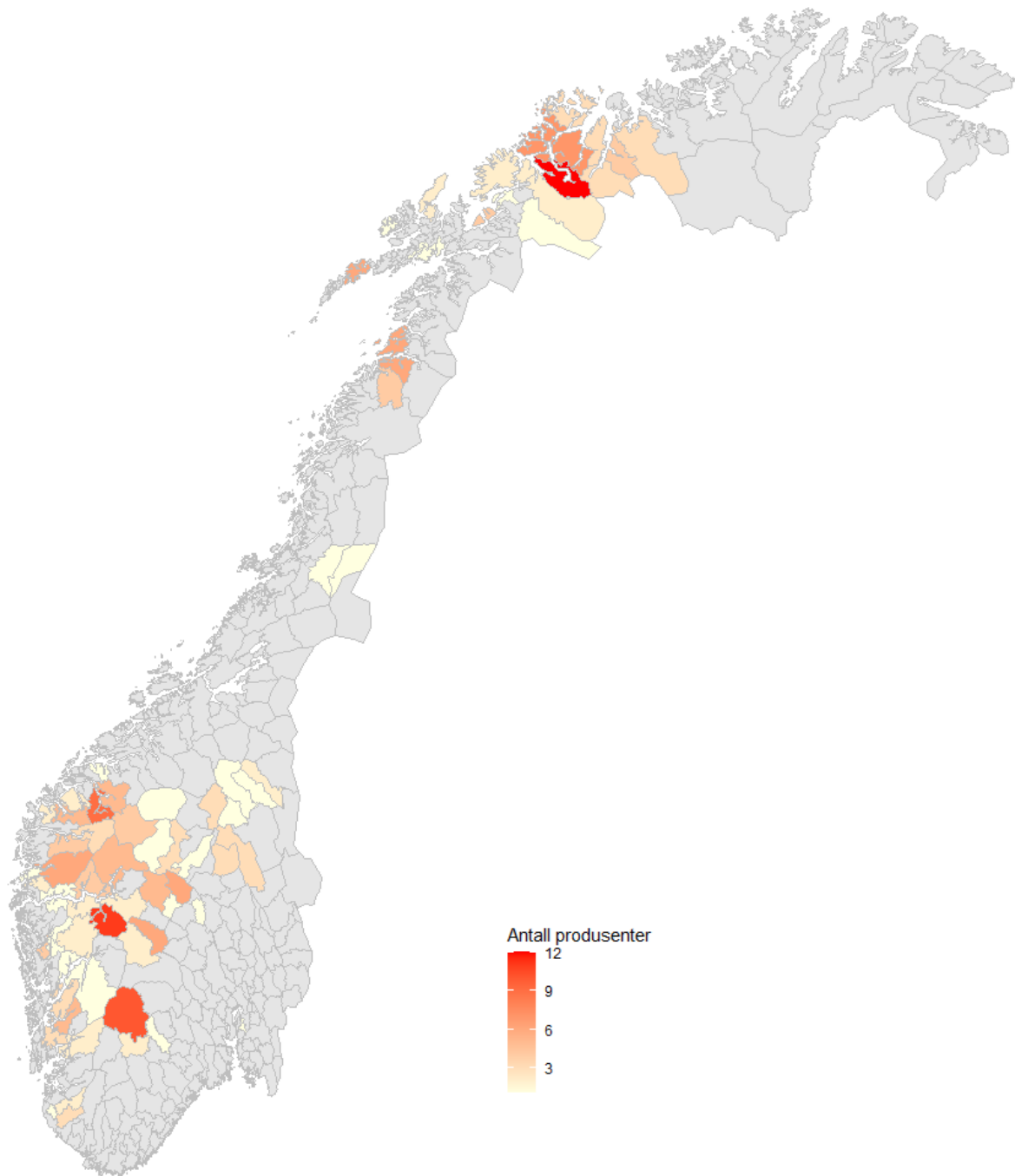
Foreløpige tall fra søknader om produksjonstilskudd viser at det per 1. mars 2025 var 242 besetninger med melkegeiter som søkte om produksjonstilskudd. Av disse oppga 47 at de også hadde ammegeiter. Tabellen nedenfor viser strukturfordelingen basert på søknad om produksjonstilskudd i mars 2025. I melkeproduksjon er det flest antall produsenter med 101 til 250 melkegeiter. Gjennomsnittlig antall melkegeiter er på 133 per besetning, mens gjennomsnittlig antall ammegeiter i besetninger som har melkegeiter og ammegeiter, er 24.

Tabell 1: Antall geitemelkprodusenter og melkegeiter, antall geitemelkprodusenter med ammegeiter og antall ammegeiter. Per 1. mars 2025. Kilde: Landbruksdirektoratet, foreløpige tall fra søknad om produksjonstilskudd

Besetnings- størrelse, melkegeiter	Antall produsenter	Gjennomsnitt antall melkegeiter	Antall med ammegeiter	Gjennomsnittlig antall ammegeiter i besetninger som har melkegeiter og ammegeiter
1 - 50	31	28	10	24
51 - 100	58	78	9	16
101 - 150	68	127	13	24
151 - 200	47	174	9	28
201 - 250	19	227	3	28
251 - 300	9	270	2	-
301 - 350	8	324	1	19
351 - 700	2	359	0	-
I alt	242	133	47	24

Kartet nedenfor viser antallet geitemelkprodusenter fordelt på kommune i 2025. Antallet er størst i Vestland med 61 produsenter, etterfulgt av Troms med 50 produsenter, Innlandet har 40 produsenter, og Møre og Romsdal 24. Det er ingen produsenter i fylkene Agder, Oslo, Østfold, Vestfold og Finnmark. Det produseres ca. 19 mill. geitemelk årlig (inkludert til lokal

foredling), og per 2024 var det rundt 75 000 geiter i Norge, hvor i underkant av halvparten av disse var melkegeiter (Landbruksdirektoratet, PT-statistikk, 2024). Melkeproduksjonen baserer seg i stor grad på utmarksressurser, og mange av geitebrukene er lokalisert i deler av landet som er lite egnet for annen intensiv jordbruksproduksjon (Landbruks- og matdepartementet, 2024).

Figur 1: Kart over kommuner med geitemelkprodusenter 2025. Kilde: Landbruksdirektoratet

Konsentrert kjeing

Ifølge Geitekontrollen skjer mesteparten av kjeing i Sør-Norge i januar, februar og mars, mens i Nord-Norge skjer mesteparten i mars og april. Geitas naturlige rytme tilsier kjeing om våren når grovfôrressurser er mer tilgjengelige enn om vinteren. Ved kjeing vinterstid må kjeene oppholde seg innendørs til forholdene utendørs er klare med tilstrekkelig tilgang på grovfôr. Når kjeene må oppholde seg lenger innendørs, vil dette ofte kreve en høyere andel kraftfôr og dermed høyere kostnad.

Norsk melkeråvare opererer med ulike prissoner, hvor geitemelkprodusentene enten stimuleres til å konsentrere produksjonen til ti kalendermåneder per år for å effektivisere forsyningskjeden nedstrøms, eller stimuleres til jevn melkeproduksjon gjennom alle kalendermåneder for å bidra til jevn råvaretilgang til meieriene. Valg av prisstimulans avhenger av volum og driftsopplegg ved mottakende meieri. Denne prisstimulansen er med på å påvirke når kjeingen skjer.

I områdene Norsk melkeråvare utbetaler et pristillegg i tråd med prissonene nevnt over, har noen produsenter flyttet kjeingstidspunkt fra vår til høst, som følge av mangel på geitemelk vinterstid og for å dekke behovet for ferske produkter med kortere holdbarhet (f.eks. Snøfrisk). Det er dermed mulig å flytte kjeingstidspunkt, men det vil kreve noen ekstra tiltak for å få geitene til å komme i brunst. På kort sikt kan flytting la seg gjøre ved å justere parringstidspunkt, og på lang sikt gjennom avl. Naturlig paringssesong for geita er på høsten og det er daglengde og nærvær av bukk, som er viktige faktorer i forbindelse med brunst. I Norge brukes ikke kunstig stimuli/hormonbehandling slik det gjøres i enkelte andre land. Gjennomsnittlig drektighetsperiode for geit er ca. 150 dager (5 mnd.).

Ifølge Norsk melkeråvare er det en økt interesse for forlenget/varig laktasjon blant produsenter, meieri og forskningsmiljøer, blant annet med et innvilget prosjekt i Nord-Norge og et forprosjekt som ledes av NMBU (KjeFriMelk). Varig laktasjon innebærer at geita melkes sammenhengende i to år eller mer. Dette medfører blant annet at det fødes færre kje, og gir en jevnere melketilgang og leveringskurve for industrien gjennom året. Dette er vanlig i flere andre land hvor melk er hovedprodukt, og kje/kjøtt blir ansett som et biprodukt.

Tidligere kunne produsenter under visse vilkår få erstattet produksjonen i perioden hvor Norsk melkeråvare ikke hentet melken (leveringsfrie perioder), men denne ordningen opphørte 1. oktober 2025. Dette ble finansiert gjennom Norsk melkeråvare (Norsk melkeråvare, 2025).

Melkekvalitet

På tidlig 2000-tallet hadde geitenæringa i lengre tid slitt med sykdommer i bestanden. Geitene hadde kroniske infeksjoner som byllesjuke, paratuberkulose og CAE (caprin artritt encephalitt) som forårsaker hjerne- og leddbetennelse. Disse sykdommene påvirket ikke bare dyrevelferden, men også kvaliteten på melken negativt. Geitemelka var av ujevn kvalitet, og noen ganger med en sterk usmak. Utfordringene knyttet til kvalitet var spesielt store om sommeren når geitene var på beite. Melka var mulig å bruke i ulike typer harde brunoster, men den ujevne kvaliteten gjorde det utfordrende å lage hvite, myke oster kun basert på geitemelk.

For å møte disse utfordringene ble det i forbindelse med jordbruksoppgjøret satt i gang et omfattende, nasjonalt prosjekt kalt «Friskere geiter», som strakk seg fra 2001 til 2014. Det var

Tine som ledet prosjektet med blant annet midler avsatt i jordbruksavtalen. Målet med prosjektet var å få kontroll på sykdommene byllesjuke, paratuberkulose og CAE, og dermed sikre friske dyr, bedre dyrevelferd og bedre kvalitet på melken (Landbruks- og matdepartementet, 2012). Gjennom sanering, omfattende prøvetaking og utskifting av smittede dyr, lyktes man i stor grad å redusere sykdommene i besetningene.

Samtidig med den bedrede helsen til geitene, har avlsarbeidet spilt en stor rolle for å bedre melkens kvalitet. Den tradisjonelt stramme smaken og lukten som mange har forbundet med norsk geitemelk, hang sammen med at en stor del av den norske geitepopulasjonen på 1990-tallet hadde varianter av α -S1-kasein med svært lav eller ingen produksjon av dette proteinet. Lav α -S1-kaseinkonsentrasjon påvirket både smak og ystingsegenskaper, og gjorde melken lite egnet til produksjon av hvitost. Melka fra disse geitene hadde også lavere fettinnhold og høyere andel frie og korte fettsyrer. Gjennom målrettet avl, har Norsk Sau og Geit sammen med geitenæringen, gått inn for å aktivt få ned bestanden med denne genfeilen, noe som har gitt resultat. Fra 2011 til 2015, gikk andelen testede bukker uten genfeil opp fra 34 til nesten 70 prosent (Ulleberg, 2016).

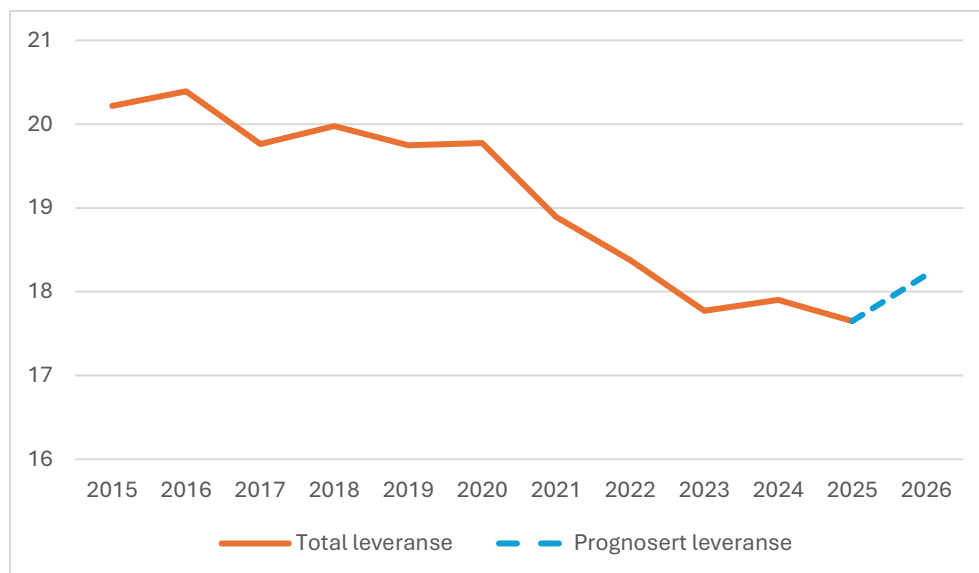
Det organiserte avlsarbeidet på norsk melkegeit gjennomføres i dag i 41 avlsbesetninger med til sammen om lag 6 500 geiter som utgjør kjernen i avlsarbeidet. Disse besetningene har utvidede krav til registrering og oppfølging i Geitekontrollen, inkludert flere analyser per laktasjon og årlige jurvurderinger. Avlsbesetningene skal bidra til å skape størst mulig genetisk framgang for hele populasjonen. Utvelgelse av foreldre til neste generasjon baseres på genomisk samlet avlsverdi, der informasjon fra gentesting inngår i beregningen. Alle avlsbukkekandidater i avlsbesetningene skal gentestes. I tillegg gentestes et stort antall geiter som inngår i referansepopulasjonen. Genomisk seleksjon øker sikkerheten på avlsverdiene, særlig for geitekje uten egne ytelseskontroller og for bukker uten egne døtre med registreringer. Den høye sikkerheten på indeksen gjør det forsvarlig å selekttere bukker til semin ved 1,5 års alder, mot tidligere 2,5 års alder. Dette forkorter generasjonsintervallet og øker den genetiske framgangen per år. Semin fra de selekterte bukkene gjør det mulig å spre den genetiske framgangen til hele geitepopulasjonen. På grunn av det målrettede avlsarbeidet har geitepopulasjonen i Norge i dag en god helsestatus. Semin bidrar til å bevare dette nivået ved å redusere risikoen for smitte mellom besetninger ved kjøp og salg av livdyr (Norsk Sau og Geit, 2025).

Fôring spiller også en stor rolle på sammensetningen og smaken av melken. NMBU har gjennom forskningsprosjektet “Kvalitetsmjølk for kvit geitost” sett på hvordan ulike typer fett i kraftfôret til geitene, påvirker smaken på melken. De fant blant annet ut at rapsolje bedret smaken på melken, samtidig som det økte nivået av ønskede umettede fettsyrer, uten at kvaliteten ellers ble påvirket negativt (Ulleberg, 2016).

Samlet sett har både fôring, prosjektet «Friskere geiter» og det målrettede avlsarbeidet, ført til at norske geiter nå produserer melk av høyere og mer stabil kvalitet. Smaken er mildere og bedre egnet til produksjon av ulike meieriprodukter.

Leveranser til meieri

Norsk melkeråvare sin prognose for 2026 viser at geitemelkleveransen i 2026 vil være på 18,2 mill. liter. Figuren nedenfor viser at leveransene i hovedsak har vært fallende de siste fem årene. Dette skyldes i hovedsak at partene i jordbruksoppgjøret, etter råd fra markedsregulator, har vært enige om å trekke inn all grunnkvote solgt til staten, for å i større grad tilpasse leveransene til markedsbehovet. For 2026 ble forholdstallet økt til 1,0, og det forventes derfor høyere leveranse enn de tre foreliggende år.

Figur 2: Utvikling total geitemelkleveranse til meieri 2015-2025 (prognosert 2026). Kilde: Norsk melkeråvare

2.3 Kvoteordningen for melk

Kvoteordningen for melk er et sterkt produksjonsregulerende virkemiddel, som ble innført som “toprisordningen” for melk i 1983 som følge av overproduksjon og prispress i markedet. Hovedformålet med kvoteordningen for melk er å tilpasse melkeproduksjonen til avsetningsmulighetene i markedet innenfor de målsettingene Stortinget har fastsatt, herunder distriktsprofil og variert bruksstruktur (Forskrift om kvoteordningen for melk, 2011). Omsetningsloven § 5 gir hjemmel til å ilegge overproduksjonsavgift ved produksjon ut over kvote. Kvoteordningen skal sikre avsetning og stabile priser for melkeprodusentene. I tillegg bidrar ordningen til å forhindre sentralisering og større industrialisering av melkeproduksjon, både ved bruk av produksjonsregioner og volumbegrensninger.

For å imøtekomme distriktsprofilen med landbruk i hele landet er blant annet Norge delt inn i produksjonsregionene Sør-Norge og Nord-Norge for geitemelkproduksjon. Produksjon kan bare skje i den produksjonsregionen kvoten ligger, og det samme gjelder leie og kjøp av kvote. Dette må skje innad i den enkelte produksjonsregion. Produksjon på geitemelkkvote kan ikke flyttes til kommuner uten geitemelkkvote fra før, og kan heller ikke flyttes til kommunene Indre Fosen, Namsskogan, Røyrvik og Ås (Forskrift om kvoteordningen for melk, 2011). Inndelingen med to produksjonsregioner for geitemelk ble etablert i forbindelse med at det ble åpnet opp for å selge kvote i andre halvdel av 1990-tallet. Bakgrunnen for inndelingen

var å bidra til en mer markedsrettet geografisk lokalisering av geitemelkproduksjonen. Ved å dele inn i to regioner kunne man redusere ulønnsom produksjon, høye transportkostnader og mye retur av melka. Det la også til rette for høyere produksjon i områder der det var mer behov for geitemelk til meierianleggene. Regioninndelingen for ku ble dermed lite hensiktsmessig for geitemelk (Partssammensatt arbeidsgruppe, 1996).

I rapporten *Forslag til målrettede virkemidler for geiteholdet i Norge*, som en partssammensatt arbeidsgruppe avga i mars 2004, ble det lagt frem et alternativ for en innstramming i kjerneområdene for industriell bearbeiding, dvs. mindre produksjonsregioner. I jordbruksoppgjøret 2004 gikk imidlertid ikke partene inn for en slik innstramming.

Disponibel kvote og overproduksjonsavgift

Gjennom kvoteordningen for melk kan den totale melkemengden tilpasses markedsbehovet gjennom å justere disponibel kvote opp eller ned ved bruk av forholdstall (en verdi som multipliseres med grunnkvoten). På den måten kan man hindre overproduksjon, eller åpne for økt produksjon. Tine har ansvar for å prognosere melkebehovet som en del av markedsreguleringsrollen. I forkant av hvert nye kvoteår, fastsetter staten ved Landbruks- og matdepartementet hvor mye som kan produseres på kvotene. Forholdstallet for geitemelkkvote har ligget forholdsvis stabilt de siste 10 årene, med en variasjon fra 0,94 til 0,97. For 2026 ble imidlertid forholdstallet satt til 1,00, begrunnet med at lageret av reguleringsartikkelen på geitemelk (brunost) ligger under styringsmålet. Som følge av den norske valutakursen, økte priser internasjonalt og effektivisering i verdikjeden nasjonalt, har i tillegg lønnsomheten ved produksjonen av ostemasse (frozen curd) til eksport, økt.

Overproduksjonsavgiften blir ilagt melk som leveres ut over disponibel kvote eller lokalforedlingskvote, og skal gjøre at det ikke er lønnsomt å produsere mer melk enn man har kvote til. Uten overproduksjonsavgift, hadde kvoteordningen vært mindre effektiv som reguleringsmetode, både med tanke på volum og bruksstruktur. Satsen i 2026 er 4,90 kroner per liter, både for ku- og geitemelk (Forskrift om omsetningsavgift på jordbruksvarer, og om overproduksjonsavgift på mjølk, 1999).

Produksjonstaket

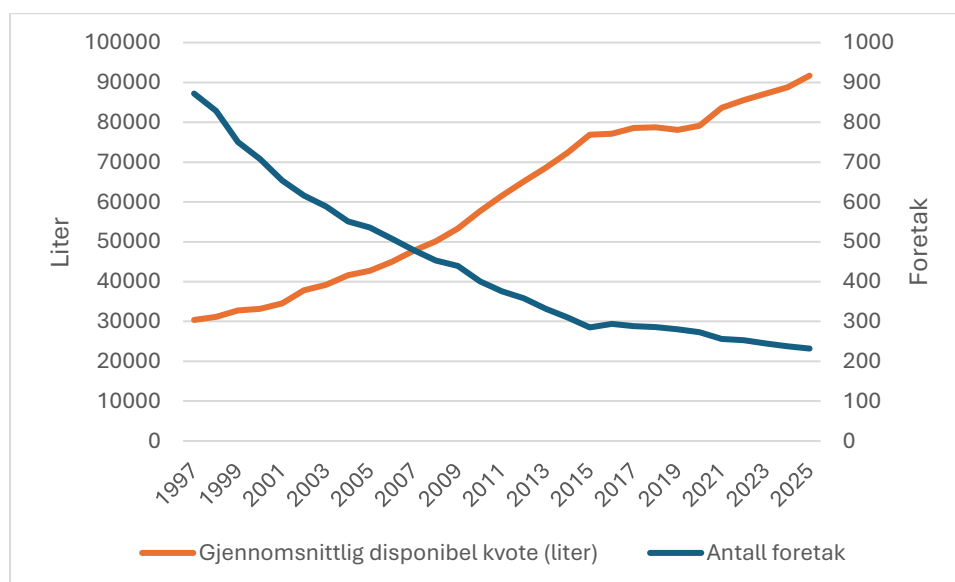
Produksjonstaket i kvoteordningen for melk er en maksgrense for hvor stor disponibel kvote en melkeprodusent kan ha, samt hvor stor leveransen fra en enkelt landbrukseiendom kan bli uten å utløse overproduksjonsavgift. Formålet med produksjonstaket er å ivareta en variert bruksstruktur i landbruket. Produksjonstaket er et viktig virkemiddel for å sikre spredt produksjon, og bruk av lokale beite- og fôrressurser. Ved å begrense hvor mye melk hver produsent kan levere, legges det til rette for at flere produsenter kan ha lønnsom produksjon være aktive og levedyktige. På den måten opprettholdes produksjonsmiljøet for geit også i distriktene, og hindrer en konsentrasjon av produksjon til få store enheter. Produksjonstaket avgrenser både hvor stor disponibel kvote en melkeprodusent kan få beregnet, samt hvor stor leveransen fra en enkelt landbrukseiendom kan bli. I kvoteåret 2025 kunne verken foretaket eller landbrukseiendommen ha leveranser utover 350 000 liter geitemelk. Én produsent

disponerte over 400 000 liter som følge av en historisk rettighet, og deretter fulgte produsenter som disponerte fra ca. 295 000 liter og nedover.¹

Produksjonstaket har tidligere ikke regulert størrelsen på landbrukseiendommens grunnkvote, men fra og med omsetningsrunden i 2025 ble dette endret. Dette ble bestemt i jordbruksoppgjøret i 2024. Det følger av kvoteforskriften at grunnkvote ikke kan overdras dersom det medfører at samlet grunnkvote som tilligger en landbrukseiendom overstiger 350 000 liter geitemelk (700 000 liter kumelk). I 2025 er det én eiendom med ca. 310 000 liter tilliggende grunnkvote, og deretter følger eiendommer med 266 000 liter og nedover. Både de fleste eiendommer og produsenter er dermed godt innenfor produksjonstaket.

Utvikling i antall foretak og eiendommer

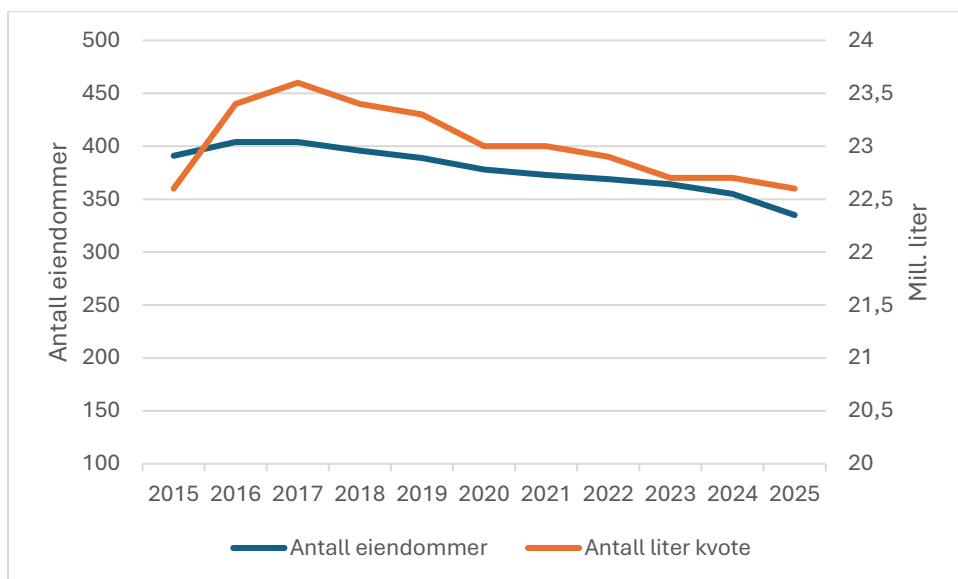
Utviklingen i antall foretak som driver geitemelkproduksjon viser en jevn nedgang fra 1997 til 2015, jf. Figur 3. Fra 2015 har antall foretak vært relativt stabilt, men med en svak nedgang fra 285 i 2015, til 232 i 2025. Samtidig har gjennomsnittskvoten økt, fra ca. 77 000 liter i 2015 til ca. 92 000 liter i 2025.

Figur 3: Gjennomsnittlig disponibel kvote og antall foretak. Kilde: Landbruksdirektoratet

Figur 4 viser at antall eiendommer med grunnkvote gradvis har blitt færre, samtidig som antall liter kvote har blitt redusert årlig siden 2017. Reduksjon i kvote skyldes at staten fra og med omsetningsrunden i 2012 ikke har solgt ut igjen den andelen som har blitt solgt til staten. Dette som følge av enighet mellom partene i jordbruksoppgjørene.

¹ Som følge av den historiske leveringsrettigheten som ble innført i 2024, har produsenten med over 400 000 liter fått et individuelt tak og kan derfor levere over det allmenne produksjonstaket.

Figur 4: Utvikling i antall eiendommer og grunnkvote. Kilde: Landbruksdirektoratet

Tabell 2 viser bruksstruktur for disponibel kvote for geitemelk i 2025. Av totalt 232 produsenter har 102 av dem disponibel kvote mellom 50 000 og 100 000 liter. Dette utgjør 44 prosent av alle geitemelkprodusenter. I tabell 1 er antall produsenter som har søkt om produksjonstilskudd noe høyere enn antall foretak i tabellen nedenfor. Dette skyldes at produsenter som kun leverer melk til lokal foredling og ikke har disponibel kvote, ikke er med i antall foretak nedenfor.

Tabell 2: Bruksstruktur disponibel kvote geit 2025. Kilde: Landbruksdirektoratet

Intervall (liter)	Antall foretak	Andel foretak %	Disponibel kvote (liter)
<50 000	53	22,9	1 860 614
50 001 - 100 000	102	44	7 420 470
100 001 - 200 000	38	16,4	4 521 766
150 001-200 000	29	12,5	4 856 839
200 001-250 000	5	2,2	1 096 472
250 001-300 000	4	1,7	1 083 109
300 001-350 000	-	0	-
350 001-400 000	-	0	-
400 001-450 000	1	0,4	434 496
Sum	232	100	21 273 766

Omsetning av geitemelkkvote

Det har siden 1997 vært mulig å selge geitemelkkvote til staten, og fra 2005 har det også vært mulig å selge deler av kvoten privat.

Tabell 3: Minimum andel til staten ved salg av grunnkvote. Kilde: Landbruksdirektoratet

År	Ku	Geit
1997–2002	100 %	100 %
2003–2004	70 %	100 %
2005–2006	40 %	40 %*
2007–2014	50 %	50 %
2015–2019	20 %	20 %
2020	80 %**	20 %
2021–2022	40 %	40 %
2023–2024	0 %	40 %
2025	40 %	40 %

* 2005 var første året det var tillat med privat salg for geitemelkkvote.

** Midlertidig oppkjøpsordning for kumelkkvote i 2020.

Fra og med 2012 har det ikke vært mulig å kjøpe grunnkvote for geit fra staten. Geitemelkkvote solgt til staten har blitt inndratt etter enighet mellom partene i jordbruksoppgjøret, som følge av overproduksjon.

Tabell 4: Kjøp av grunnkvote geit 1997-2024. Kilde: Landbruksdirektoratet

År	Antall kjøpere av kvote fra staten	Antall liter kjøpt	Antall kjøpere av kvote privat	Antall liter kjøpt
1997	243	461 444	-	-
1998	169	838 237	-	-
1999	-	-	-	-
2000	204	685 455	-	-
2001	164	771 190	-	-
2002	122	656 688	-	-
2003	118	519 119	-	-
2004	131	420 679	-	-
2005	179	584 447	33	384 235
2006	160	334 280	14	181 065
2007	128	301 091	18	290 876
2008	143	445 942	31	370 296
2009	131	157 040	6	103 665
2010	99	66 209	7	110 649
2011	111	249 292	12	236 360
2012	-	-	13	214 718
2013	-	-	7	103 895
2014	-	-	16	396 537
2015	-	-	4	82 433
2016	-	-	8	237 011
2017	-	-	14	271 625
2018	-	-	17	522 872
2019	-	-	22	585 315
2020	-	-	10	183 035
2021	-	-	6	100 193
2022	-	-	7	227 010
2023	-	-	18	465 822
2024	-	-	38	1 297 802
2025	-	-	11	213 733

Kvoteoppfylingsgrad og forholdstall

Tabell 5 viser at forholdstallet for disponibel kvote for geitemelk har ligget forholdsvis stabilt rundt 0,95 de siste ti årene. Kvoteoppfylingsgraden har svingt noe mer, men i hovedsak gått ned.

Tabell 5: Kvoteoppfylingsgrad og forholdstall 2015-2025. Kilde Landbruksdirektoratet og Norsk melkeråvare

År	Kvoteoppfylingsgrad	Forholdstall
2015	92,4 %	0,97
2016	90,1 %	0,97
2017	87,6 %	0,96
2018	89,2 %	0,96
2019	90,6 %	0,94
2020	91,6 %	0,94
2021	88,2 %	0,94
2022	85,2 %	0,95
2023	83,6 %	0,95
2024	84,8 %	0,95
2025*	83,1 %	0,95
2026*	80,5 %	1,00

* Prognosert per desember 2025.

Kvoteoppfylingsgraden for geitemelk er lav sammenlignet med i kumelkproduksjon. Dette kan henge sammen med næringens høye tilskuddsandel. Rundt 65 prosent av inntektene kommer fra tilskudd, og bare 35 prosent fra markedsinntekter. Dette innebærer at geitemelkprodusenter i mindre grad er avhengige av å utnytte melkeknoten fullt ut. Kvotefylingsgraden kan også henge sammen med at det er en høy andel av geitemelkprodusenter som leverer melk til lokal foredling. Noen produsenter velger også å ha en del av kvoten liggende ubrukt, slik at de har en buffer dersom forholdstallet blir redusert. Andre velger å beholde kvoten fremfor å selge eller leie den ut, i tilfelle familie eller andre vil ta over driften på et senere tidspunkt. I tillegg påvirkes kvoteoppfylingsgraden av avviklingsbruk som er i ferd med å trappe ned.

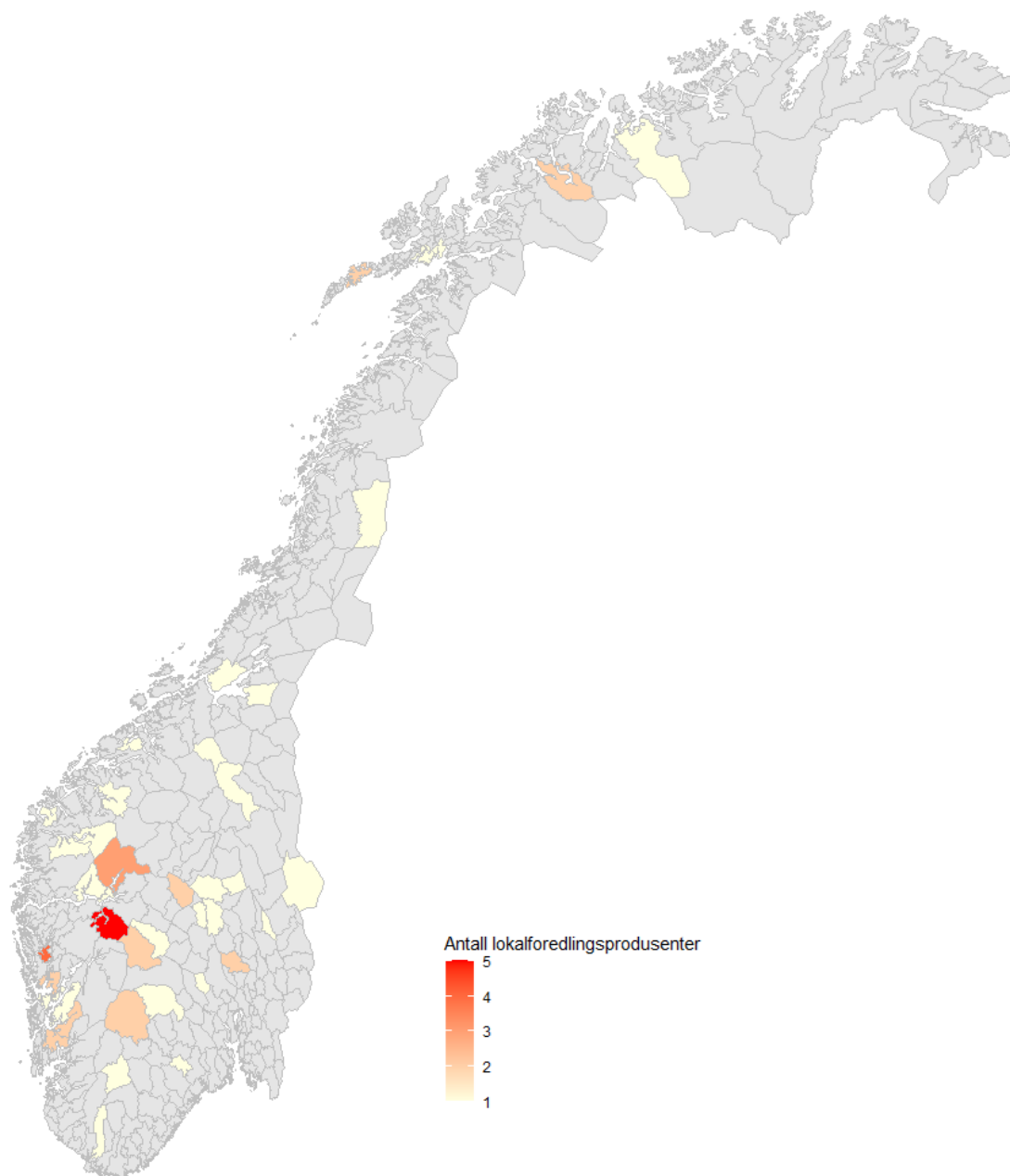
Den lave kvoteoppfylingsgraden, gjør styringen av samlet leveranse utfordrende. Det er usikkerhet knyttet til hvordan produsentene reagerer på endringer i forholdstall, fordi mange av produsentene i praksis ikke er begrenset av kvotene, men av andre forhold i drifta. Forholdstallet er nasjonalt, og det er dermed ingen regionale forskjeller. Flere av meierianleggene er spesialiserte for hele det norske markedet, og markedsutviklingen innenfor ulike segment kan variere. Et økt markedsbehov innfor en varegruppe med et spesialisert anlegg i en del av landet, vil derfor ikke uten videre kunne dekkes med økt råvareproduksjon andre steder i landet uten betydelig økning i transportkostnader.

Kjøp av dyr vil også påvirke kvoteoppfylingsgraden. Regelverket for handel med levende geiter er strengt regulert for å forhindre smitte. Det er derfor vanskelig å øke kvoteoppfylingsgraden gjennom kjøp av nye dyr for geitemelkprodusenter.

Lokalforedling

Lokalforedling av melk er regulert i kvoteforskriften hvor det heter at «Ethvert foretak som produserer melk som foredles på, eller i nærheten av, den landbrukseiendommen der melken produseres, kan få beregnet en lokalforedlingskvote tilsvarende produksjonstakene i § 4 tredje ledd, fratrasket eventuelle grunnkvoter som foretaket disponerer.» Lokalforedlingskvote utgjør derfor differansen mellom produksjonstaket og eventuell grunnkvote foretaket disponerer. Dersom foretaket ikke disponerer grunnkvote, settes lokalforedlingskvoten til gjeldende produksjonstak, uavhengig av om det produseres ku- eller geitemelk. Melk levert over lokalforedlingskvoten blir ilagt overproduksjonsavgift. Dersom flere produsenter leverer melk til samme foredlingsforetak, er den mengden melk disse til sammen kan produsere og levere til et foredlingsforetak lik produksjonstaket, forutsatt at ingen av produsentene disponerer grunnkvote. Med én gang en eller flere av produsentene disponerer grunnkvote, vil denne trekkes fra og mengden melk som foredlingsforetaket kan ta imot reduseres.

I 2025 ble det produsert om lag 1 mill. liter geitemelk ved lokalforedling. Dette utgjør ca. 5 prosent av all geitemelk (geitemelk levert til meieri og til lokalforedling). Til sammenligning utgjør den lokalforedlede kumelken ca. 0,3 prosent av all kumelk. Av totalt 162 lokalforedlerprodusenter, er 57 geitemelkprodusenter. De siste ti årene har mengden lokalforedlet melk ligget forholdsvis stabilt på rundt 1 mill. liter geitemelk årlig, mens antall produsenter har vært stigende. Norsk Gardsost, som er en landsdekkende organisasjon for norske håndverksysteri og gårdsmeieri, har hatt en økning i antall medlemmer de siste ti årene. Selv om mengden produsert melk har vært forholdsvis stabil, kan økningen i medlemstall til Norsk Gardsost tilsi at interessen for lokalproduserte meieriprodukter har økt.

Figur 5: Kart som viser kommuner med lokalforedlingsprodusenter 2025. Kilde: Landbruksdirektoratet

Produksjonsmiljø

Produksjonsmiljøet er preget av lite volum og spredt produksjon. I sitt innspill til kvotedrøftingene for 2025, pekte Tine på at en reduksjon i forholdstallet ville svekke grunnlaget for drift også i de områdene der det er god anvendelse av geitemelka. Med bakgrunn i dette anbefalte Tine å videreføre forholdstallet på 0,95. I jordbruksoppgjøret i 2004 ble det bestemt at det skulle iverksettes satsingsområder for geit basert på kvote, som en oppfølging av forslagene i utredningen fra 2004. Disse satsingsområdene knyttet seg til kommuner i Midt-, Vest- og Nord-Norge, og man anså at det var mulighet for industriell utnyttelse av melka produsert i disse områdene. Dette kan ha bidratt til å styrke produksjonsmiljøene i de bestemte områdene. I områder som lå utenfor satsingsområdene ble det innført en frivillig

omstillingspakke fra 2005, der produsenter som valgte å selge kvoten sin kunne få et omstillingsbidrag på 75 000 kroner per år i fire år. Eventuelt kunne omstillingsbidraget utbetales som økt investeringstilskudd gjennom en engangsutbetaling ved omlegging til annen produksjon. I 2005 var det 11 geitemelkprodusenter utenfor satsingsområdene som solgte kvoten sin, noe som utgjorde 42 prosent av kvoteselgerne det året. De solgte totalt en kvotemengde på 360 219 liter, tilsvarende 39 prosent av den totale kvotemengden som ble solgt i 2005. Totalt var det 541 geitemelkprodusenter i 2005. I 2006 var det 4 produsenter utenfor satsingsområdet som solgte sine melkekvotes. Dette utgjorde 28 prosent av selgerne, og en kvotemengde på 120 354 liter, eller 25 prosent av det totale kvotesalget. I 2006 var det 506 geitemelkprodusenter. For å bli omfattet av ordningen måtte kvoten selges innen 01.01.2007. Ved salg av kvote utenfor satsingsområdene var også prisen høyere enn innenfor ved salg til staten. Produsenter utenfor satsingsområdene fikk ikke anledning til å kjøpe kvote. I dag er det svært få produsenter i kommuner det ikke er åpnet for geitemelkproduksjon, og disse befinner seg i Trøndelag og i Ås. Produsenten i Ås er Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU). Ingen av produsentene leverer til lokal foredling. Melka til produsentene i Trøndelag blir til kjørt til deponi (i de fleste tilfeller er dette til dyrefôr), og melka i Ås blir håndtert av NMBU selv, med unntak av om sommeren, da den går til meieri. I Trøndelag utgjorde volumet til fôr i 2025 om lag 150 000 liter. Denne melka blir hentet av Norsk melkeråvare, pastaurisert og deretter kjørt ut til fôrkunder.

2.4 Industriell bearbeiding av melk

Som markedsregulator har Tine mottaksplikt for all melk (Markedsreguleringsforskriften (jordbruksvarer), 2008, §§ 2, 3-1). Det vil si at Tine er forpliktet til å kjøpe melk fra de som produserer melk. På denne måten er alle produsenter garantert å få levert råvarene sine. Tine, gjennom Norsk melkeråvare, er den eneste store meieriaktøren som kjøper melk av geitemelkprodusenter, og selger denne videre til Tine Industri eller andre aktører som bearbeider melka. I 2024 solgte Norsk melkeråvare om lag 250 000 liter geitemelk fordelt på 12 ulike gårdsystemer. Det største volumet til en kunde var på 75 000 liter, det minste på 1500 liter.

I 2025 er det 232 geitemelkprodusenter, fordelt på ni fylker. Dette innebærer at et lite volum fordeles på mange anlegg og varelinjer, og et stort geografisk område. I overkant av 17 mill. liter fordeles på åtte av Tines egne anlegg, og ti til elleve småskalakunder.

Anvendelse og bearbeiding av melka

Av melka som Tine anvender og selger innenlands, brukes om lag 73 prosent til produksjon av brunostartikler, og resterende til ferskost, kremost, melk og pulver (Norsk melkeråvare, 2025). Anvendelsesgraden av biprodukter er svak, og dette forsterkes av spredningen på mange anlegg og produkter. Tine kan også søke om prisnedskrivning av geitemelk til fôr. Dette er et tiltak i markedsreguleringen for melk. Kvantumet som går til fôr, er i all hovedsak overskuddsmelk som det ikke er marked for i tradisjonelle bearbeidingsproduksjoner. Det er også et resultat av en fraksjonsubalanse i geitemelken, hvor det er en større etterspørsel etter mysen i geitemelken enn de andre fraksjonene. Dette fører til et overskudd av resterende fraksjoner som det ikke er

et marked for. Om lag 700 000 liter kjøres til fôr årlig. I 2026 er det imidlertid estimert at 400 000 liter melk vil gå til fôr (Norsk melkeråvare, 2025).

Fraksjonsanvendelse i geitemelka

Brunost fremstilles av en blanding av myse, melk og fløte. Ved produksjon av brun geitost er mysen fra geitemelk den viktigste råvaren. Mysen renses for rester av ostemasse og pasteuriseres før videre bruk.

Geitemelk består hovedsakelig av to proteinfraksjoner: kasein og myseproteiner. Det er kun mysefraksjonen fra geitemelka, som brukes i brunostproduksjon. Kaseinet brukes ikke til brunost, men inngår i andre produkter, som hvit geitost og frozen curd.

Kvaliteten på mysen er avgjørende for sluttproduktet. Hvordan geitemelka behandles før ysting påvirker både sammensetning og kvalitet på mysen. Prosessfaktorer som temperatur, ystemetode og valg av bakteriekultur har stor betydning for om mysen egner seg til brun geitostproduksjon.

Dersom målet er å oppnå best mulig mysekvalitet, kan dette gå på bekostning av kvaliteten på kaseinfraksjonen. Det har også vært utfordringer med feil kvalitet på mysen når melka har vært brukt til produksjon av hvit geitost.

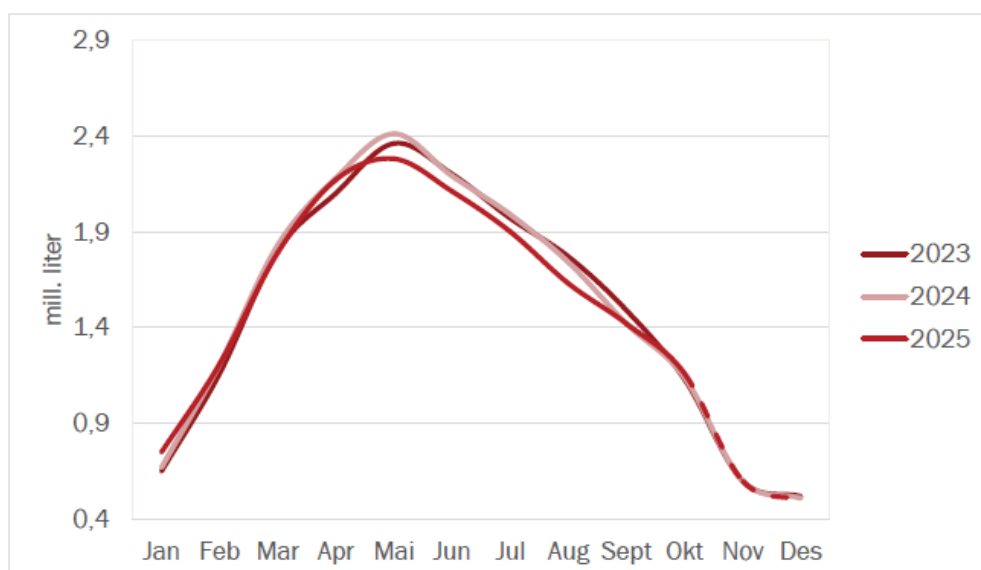
Når kvaliteten på fraksjonene påvirker hverandre, blir det utfordrende å utnytte hele melka fullt ut. For eksempel egner ikke mysen som skilles ut ved produksjon av frozen curd seg til brun geitost, og denne går derfor til fôr. Frozen curd kan dermed regnes som et hovedprodukt, og ikke et restprodukt.

Ved meieriet i Byrkjelo gikk kaseinfraksjonen i melka tidligere til fôr. I dag brukes fraksjonen til en mager hvit geitost for eksport. Dette har ført til en bedre utnyttelse av hele melkeråvaren på Byrkjelo enn tidligere, selv om Tine har uttalt at det fortsatt er utfordringer med utbyttet på mysen ved ysting av den magre hvite geitosten.

Det finnes flere måter å skille mysedel og proteindelen av melka (mikrofiltrering, kaseinysting og ordinær ysting) som alle gir en ulik mengde geitmyse. Sesongvariasjoner påvirker også melkas sammensetning. Tine jobber med å utnytte alle bestanddeler av geitemelka, og har som mål å utvikle marked for den hvite geitosten i tillegg til frozen curd. Det forventes å gi en stadig bedre utnyttelse av proteindelen i melka.

Leveringskurve

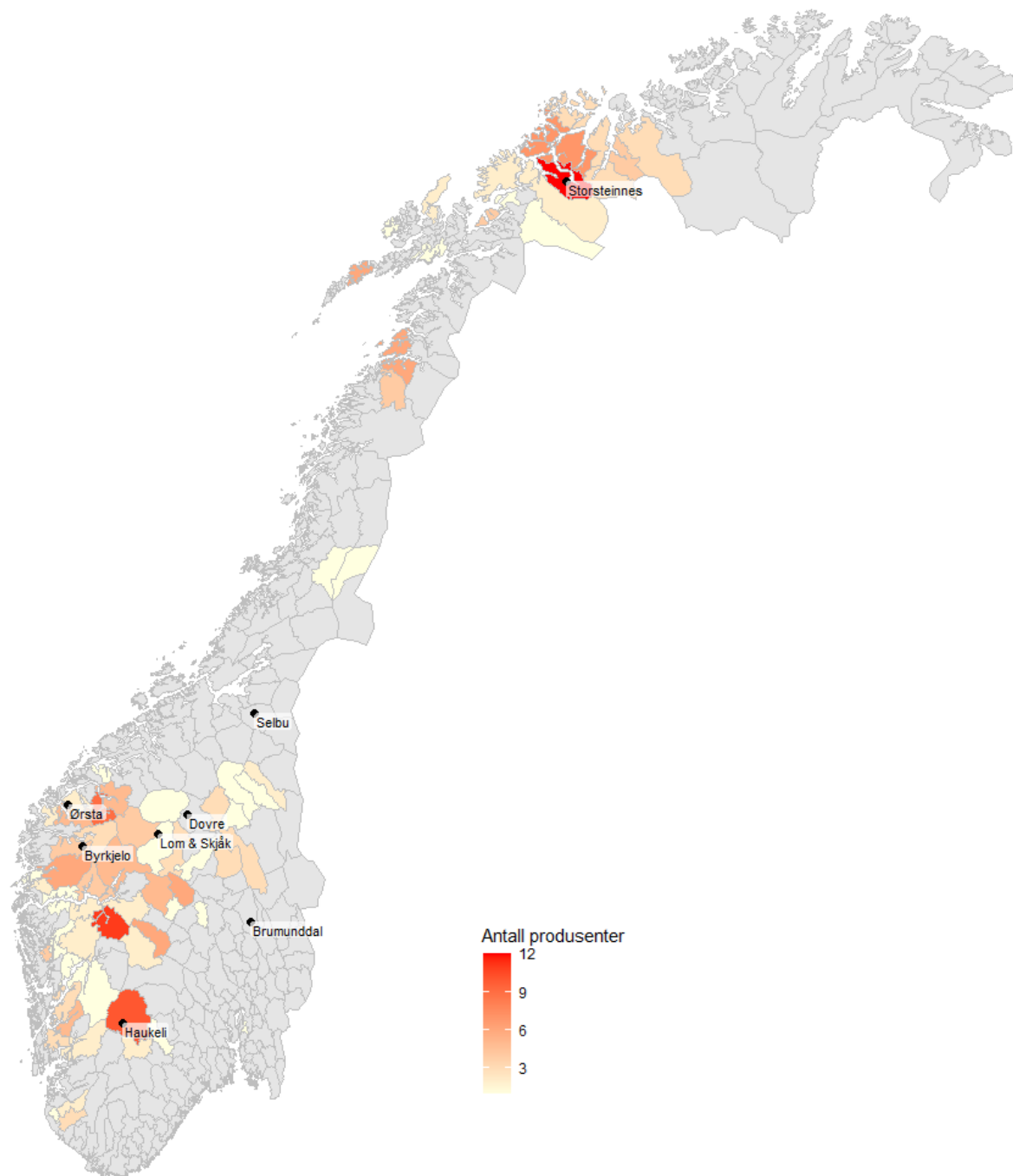
Leveringskurven på geitemelk bærer preg av å ha en sterk sesongvariasjon, slik figuren nedenfor illustrerer. Det er en topp rundt mai og juni, og begrensede leveranser fra november til og med januar. Dette følger av kjeingstidspunkt som nevnt i kapittel 2.2, og tidspunkt for etterspørsel i markedet. Til tross for at det er overskudd av geitemelk totalt over året, er det marginal råvaretilgang i starten av året til hvite geitoster.

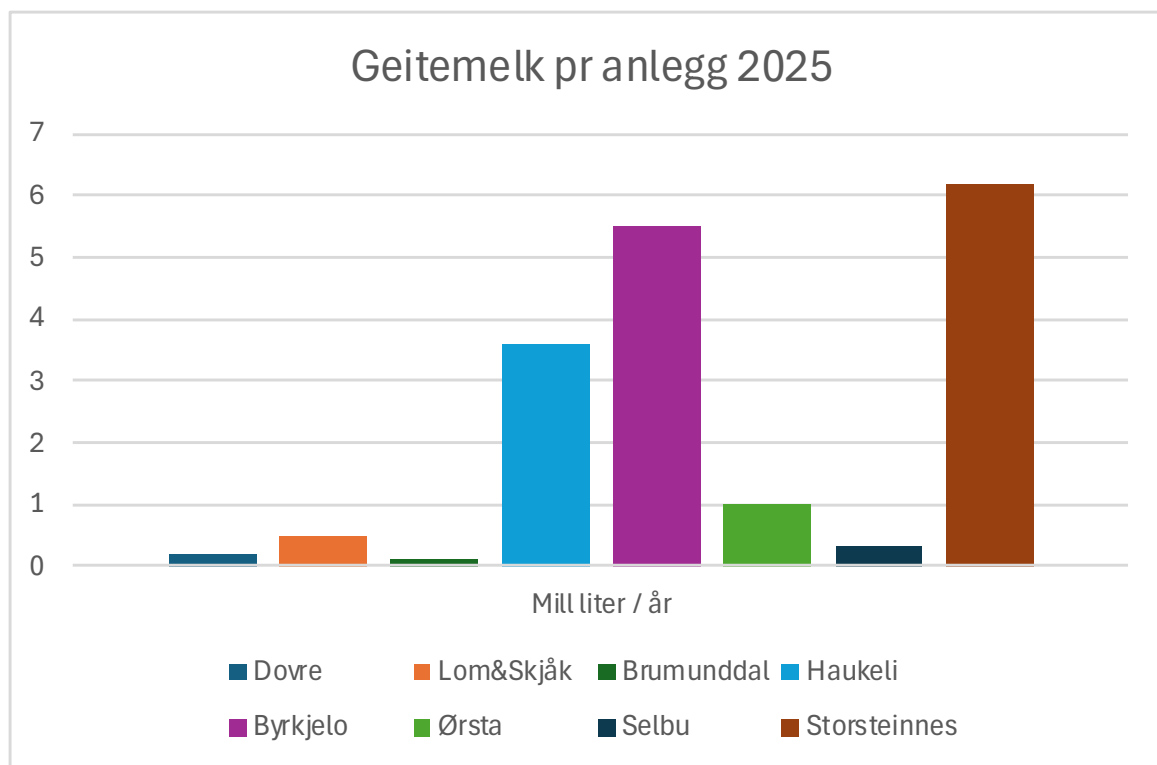
Figur 6: Leveringskurve geitemelk med prognose per november 2025. Kilde: Norsk melkeråvare

Anleggsstruktur

Av Tines totalt 26 meierianlegg, er det i dag 8 anlegg som tar imot og bearbeider geitemelk. Hovedmengden av geitemelken foredles ved Storsteinnes, Byrkjelo og Haukeli. Dette utgjør om lag 15 mill. liter årlig. Melk i Nord-Norge kan kun foredles ved Storsteinnes, melk i vest/øst foredles på Lom & Skjåk, Byrkjelo, Ørsta, Brumunddal og Dovre, mens den sørligste melken foredles ved Haukeli. Geitemelk i Trøndelag går i hovedsak direkte til dyrefôr på grunn av små og spredte besetninger som ikke lar seg anvende, fordi størrelsen på produksjonene er for små, og det er for lang transportvei til meieri (Norsk melkeråvare, 2025). Det produseres også noe geitemelk i Trøndelag som går til lokalforedling, i 2024 gjaldt dette fire produsenter. Tilgangen på geitemelk i Trøndelag er lavere enn minimumsbehovet for produksjon på aktuelle anlegg.

Figur 7: Kart over kommuner med geitemelkprodusenter 2025 og meierianlegg. Kilde: Landbruksdirektoratet og Norsk melkeråvare

Figur 8: Geitemelk per anlegg 2025. Kilde: Tine

Ved Byrkjelo er det et større vedlikeholdsstopp gjennom året, noe som gjør det vanskelig å anvende all melken i området. I disse periodene går deler av melka til fôr, og ved større stopp ved Storsteinnes må også denne melka gå til fôr.

Produkter

Illustrasjonen nedenfor viser Tines geitemelkportefølje per 2025. Den er fordelt på brunoster, Snøfrisk, Tine Ysteriene (geitoster med mer smak), norsk salatost og geitemelk.

Figur 9: Tines geitemelkportefølje per 2025. Kilde: Tine

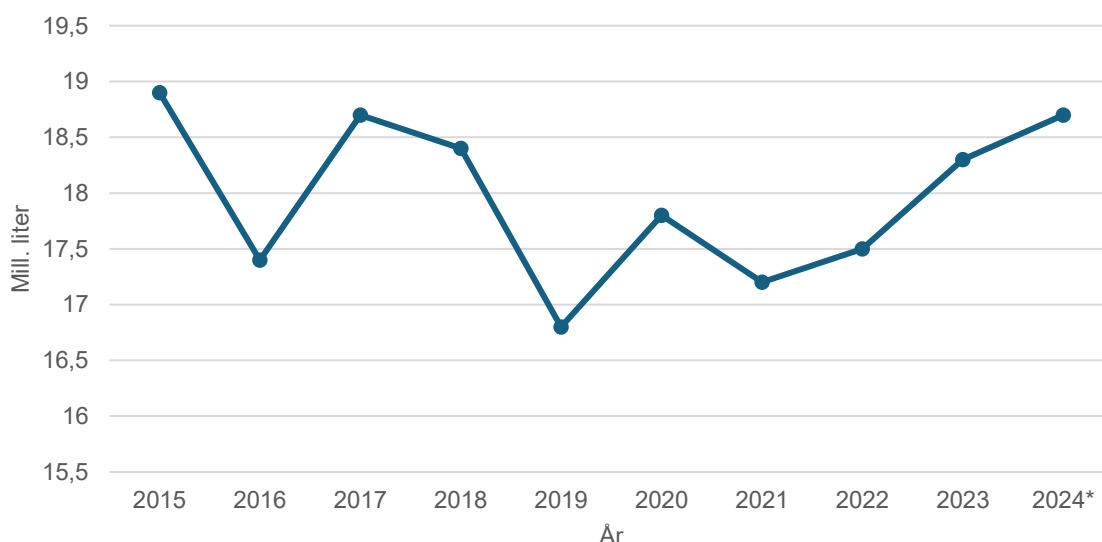
Salatost med blanding av ku- og geitemelk kom på markedet våren 2024, og er et av de nyeste tilskuddene til produktporteføljen. Brunost opplever en økende interesse utenfor Norge, og de

største eksportmarkedene er Sverige, Danmark, Finland, USA og Sør-Korea. I fjor ble det eksportert om lag 750 tonn brunost, som er ca. 11 prosent av den totale produksjonen i Norge. Høsten 2025 ble det inngått en avtale som åpnet for eksport av norske meieriprodukter til Kina (Tine, 2025).

2.5 Marked og utvikling

Markedet for geitemelk har i flere år vært preget av at den innenlandske etterspørselen er langt lavere enn det som produseres. Den kommersielle innenlandske etterspørselen etter geitemelk i 2026 forventes å bli om lag 13,3 mill. liter melk, mens det nåværende forholdstallet legger opp til en produksjon på 18,2 mill. liter melk.

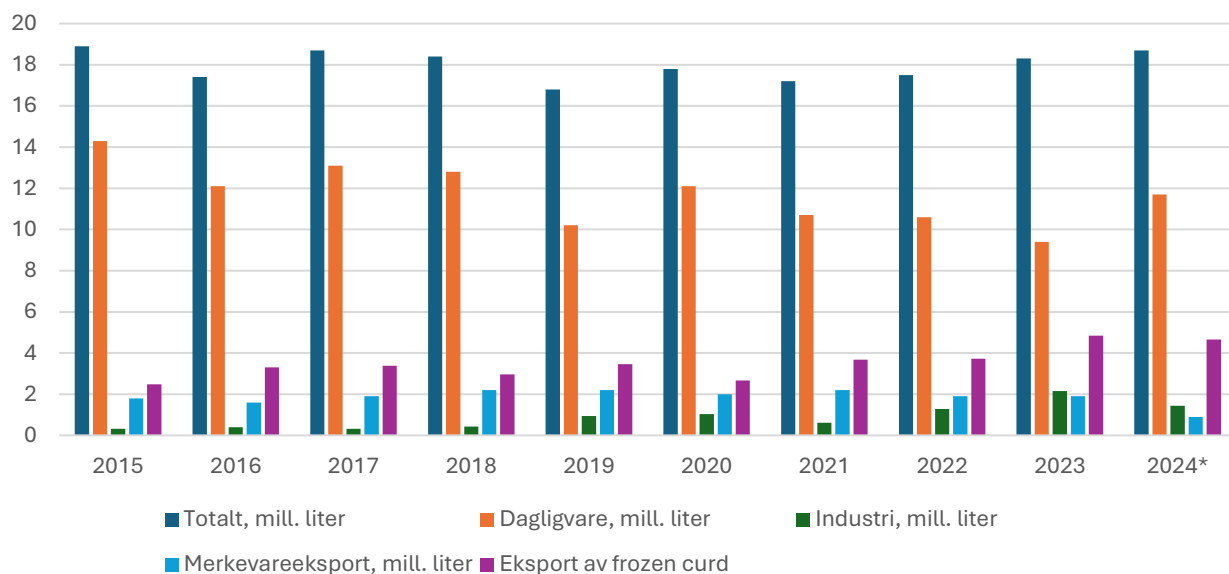
Som følge av dette blir en del av den bearbeidede melken enten eksportert eller benyttet i ulike avsetningstiltak. Ifølge tall fra prisutjevningsordningen har anvendelsen av geitemelk holdt seg noenlunde stabil i perioden 2015-2024. Anvendelsesgraden i 2024 var 1,1 prosent lavere enn i 2015.

Figur 10: Total årlig anvendelse av geitemelk. Kilde: prisutjevningsordningen

I det innenlandske markedet er det en ubalanse mellom etterspørselen av mysa og etterspørselen etter kaseinet i geitemelka. Tine sitter dermed igjen med en fraksjon av melken som de ikke får avsetning for i det norske markedet. Det er et mål å utnytte alle fraksjonene av geitemelka, og Tine jobber med å videreutvikle markedet for den hvite geitosten og frozen curd. Tine har uttalt at de har ambisjoner om en bedre utnyttelse av proteindelen i melka i fremtiden, og at fraksjonsubalansen dermed kan bli mindre.

Arbeidsgruppa har valgt å dele anvendelsen av geitemelk i fire hovedområder for å illustrere markedet: dagligvare, industri, merkevareeksport og eksport av frozen curd. Figur 11 viser at anvendelsen av geitemelk har endret seg de siste ti årene. Dagligvaresegmentet er redusert med omtrent 18 prosent, mens eksporten av frozen curd har doblet seg. Merkevareeksporten har i hovedsak vært stabil.

Figur 11: Total anvendelse av geitemelk per produktkategori. Kilde: prisutjevningsordningen

De to produktene i dagligvaresegmentet hvor det anvendes mest geitemelk er ekte geitost og gudbrandsdalsost, og begge har hatt en betydelig nedgang mellom 2015 og 2023. Tall fra Opplysningskontoret for melk og meieriprodukter (MELK), viser at denne trenden fortsatte i 2025, og i første halvår 2025 var salget av brunost redusert med 2,6 prosent sammenlignet med samme periode i 2024.² Tine har omtalt lønnsomheten ved salg av geitemelksprodukter som akseptabel og markedet som relativt stabilt.

Frozen curd er skilt ut fra industrisegmentet i Figur 11, selv om det teknisk sett er en industrivare i prisutjevningsordningen. Dette produktet er en ostemasse som brukes i næringsmiddelindustrien og går utelukkende til eksport. Salget av frozen curd har om lag doblet seg de siste ti årene. I kategorien merkevareeksport er de største produktene Snøfrisk, eller ekte hvit geitost, og brun geitost som utgjør den største delen. Av totalt geitemelkinntak i Tine går rundt 25 prosent til eksport. I 2025 utgjorde eksporten av frozen curd om lag 68 prosent av volumet som eksporteres (Tine Industri, 2025). Tine har omtalt lønnsomheten ved eksport av frozen curd som akseptabel.

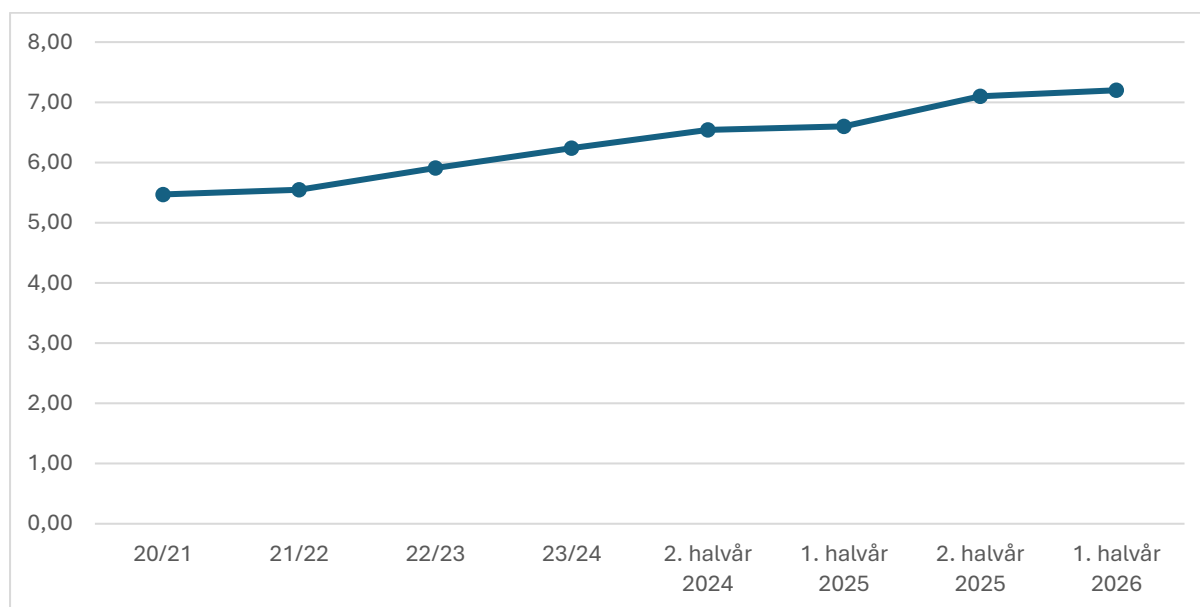
Ifølge MELK har import av ost økt med fem prosent siden 2021, og importandelen av ost i det norske markedet utgjør rundt 18 prosent. Det er usikkert i hvor stor grad det importeres utenlandsk geitost.

Oppsummert blir fallet i salg i dagligvare kompensert av økt eksport av frozen curd. Dette er den tydeligste strukturelle endringen i perioden. Merkevarereeksport og industriprodukter har holdt seg relativt stabilt.

² Brunost produsert med kumelk, for eksempel fløtemysosten, er inkludert i denne statistikken

Prisfastsettelse- og utvikling

Råvareprisen på geitemelk ble tidligere bestemt i jordbruksforhandlingene, hvor det ble fastsatt en felles målpris for ku- og geitemelk. I jordbruksoppgjøret i 2024 ble det besluttet å avvikle målprissystemet og erstatte det med planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE). PGE fastsettes av markedsregulator. Det er lagt føringer for hva som skal vektlegges ved prisfastsettelsen, og PGE skal ta hensyn til norsk melks konkurransekraft, produksjonsvolum, produsentøkonomi og mål om landbruk i hele landet. PGE ble for første gang fastsatt for første halvår 2025, og den fastsettes to ganger i året.

Figur 12: Prisutvikling for PGE på geitemelk 2020 – 2026

Kostnader og utbetalinger til melkeprodusenter varierer. Det fører til omfordeling av midler mellom produsenter. Dette gjelder ikke bare for melketype, men også for forhold som avstand og bruksstørrelse. Historisk har basisprisen vært lik for ku- og geitemelk. Samtidig har tillegget for tørrstoff vært om lag én krone høyere for geitemelk. Den faktiske overføringen fra kumelk til geitemelk har likevel vært lavere enn dette. Årsaken er lavere kvalitetsbetaling for geitemelk og høyere kostnader til omklassifisering, vrak og erstatning per liter.

I 2025 anslo Tine at om lag 96 øre per liter geitemelk ble omfordelt fra kumelk. I 2026 er beløpet ventet å falle til rundt 62 øre per liter. Hovedårsaken er at PGE i første halvår 2026 er om lag 17 øre per liter høyere for geitemelk enn for kumelk. I tillegg skjer det omfordeling av omsetningsmidler mellom melketyper. Inntektene fra geitemelk var i 2024 rundt 1,6 mill. kroner. Til sammenligning utgjorde tilskuddet over omsetningsfondet til geitemelk til fôr om lag 3 millioner kroner.

Norsk melkeråvare begrunner innføringen av et prisskille mellom ku- og geitemelk med at hver varestrøm skal dekke egne kostnader. Tine planlegger å øke prisskillet videre, men anbefaler en gradvis justering ettersom geitenæringen er liten og sårbar.

Under målprismodellen hadde ku- og geitemelk samme pris. Ved fastsettelsen av PGE for andre halvår 2025 innførte Tine et prisskille. Begrunnelsen var at geitemelk hadde en underdekning, hvor hovedårsaken var høyere tørrstoffbetaling enn for kumelk. Tine pekte også

på behovet for prisstimulans for å sikre lønnsomhet i geitenæringen, og ba avtalepartene vurdere særskilte virkemidler (Norsk melkeråvare, 2025).

3 Utvikling i geitekjøttproduksjonen og dagens status

3.1 Innledning

I Norge er produksjon av geitekjøtt et lite utviklet område sammenlignet med produksjonen av geitemelk. I nyere tid har det ikke vært tradisjon for konsum av geitekjøtt. At det i liten grad har vært satset på produkt- og markedsutvikling, er medvirkende årsaker til dette. Kostnader ved produksjon og et lite marked for kjøttproduksjon har også medvirket til at produksjon av geitekjøtt ikke har fått et ordentlig fotfeste i Norge. De siste årene har imidlertid kjekjøtt fått mer oppmerksomhet i offentligheten. Det blir i større grad omtalt som en delikatesse av dagligvareaktører og andre matformidlere, og det løftes frem at kjøttet er sunt og inneholder mye proteiner og lite fett.

3.2 Produksjons- og leveransesituasjon

Produksjon

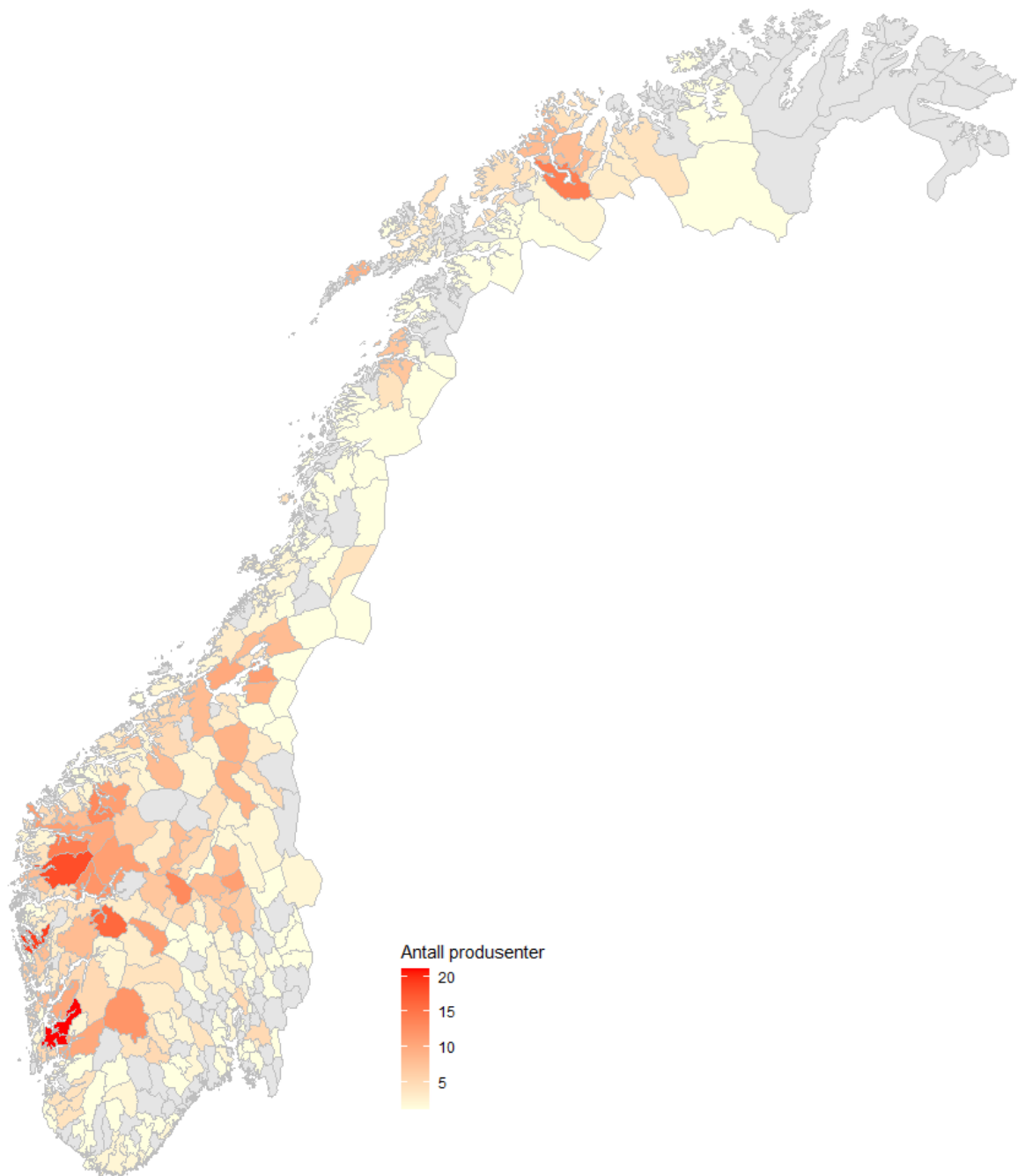
Gjennomsnittlig slaktevekt på geit var ca. 21 kg i 2024, Gjennomsnittlig slaktevekt på kje var 7,6 kg hos geitemelkprodusenter, mens den var 9,9 kg hos produsenter uten geitemelkproduksjon. Mengden kjøtt kan variere utfra rase, alder og slaktemetode. Ei geit slaktes vanligvis når den ikke lenger kan brukes i melkeproduksjon, mens et kje slaktes om lag 2-3 måneder etter fødsel dersom det har blitt framføra til slakt.

Hold av geiter for kjøttproduksjon ser i stor grad likt ut som hold av geiter for melkeproduksjon, og det er det samme regelverket som ligger til grunn. Geitene går fritt i binge om vinteren, og fores med grovfôr og kraftfôr. Hyller kan brukes inne i bingen for å utvide arealet per dyr, og det er også positivt da geitene liker å klatre og å ha utsikt (Henriksen & Strøm, 2011). I sommerhalvåret brukes utmarksbeiter i stor grad, men antall beitedager vil kunne variere mellom landsdelene. Stølsdrift med utnyttelse av fjellbeiter inngår i driftsopplegget for melkegeit mange steder (Landbruks- og matdepartementet, 2024).

Besetninger og beliggenhet

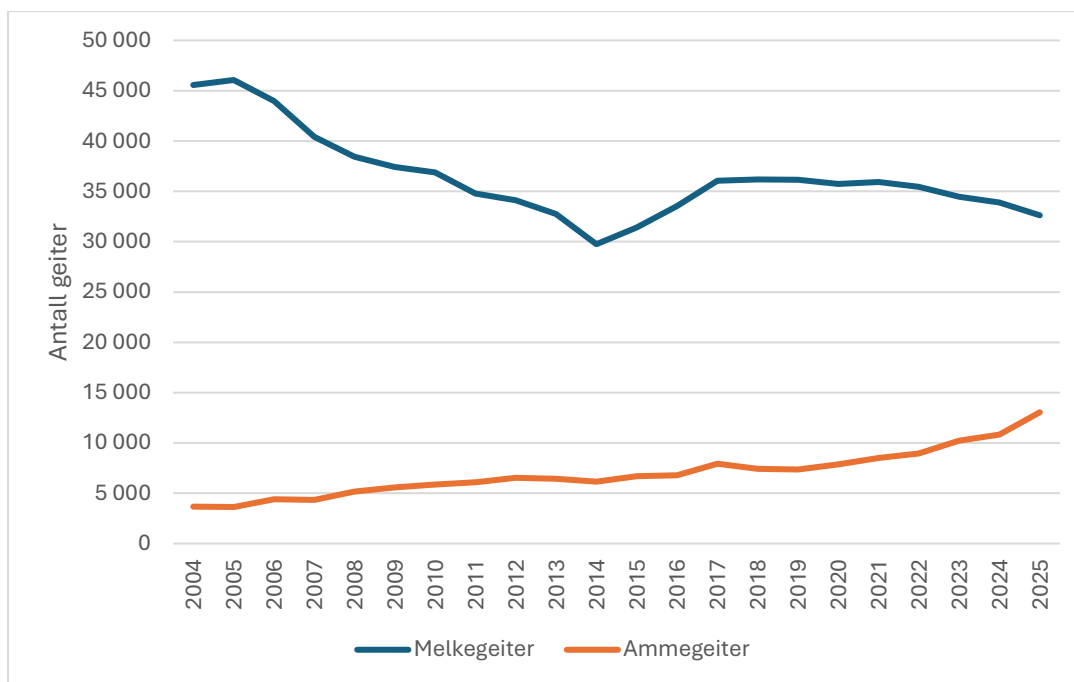
Både antall besetninger med melkegeit og antall melkegeiter er relativt stabilt. Antall besetninger med ammegeiter har økt raskt, og det er nå mer enn fire ganger flere besetninger med ammegeiter enn med melkegeiter. Disse besetningene er svært små, med et gjennomsnitt på under tolv ammegeiter per besetning. Antall besetninger med ammegeit har økt med nesten 22 prosent fra 2024 til 2025 (Animalia, 2025).

Kartet nedenfor viser antall produsenter som har levert geit/kje til slakt i løpet av 2024, inndelt etter kommuner. Desto mørkere fargen er, desto flere produsenter i kommunen har levert dyr til slakt. Fargene antyder at det er flest produsenter som har levert til slakt i kommuner på Vestlandet, i Midt- og Nord-Norge, noe som samsvarer bra med produsenter som leverer melk. Kartet viser imidlertid at ammegeitproduksjonen er spredt over et større geografisk område.

Figur 13: Kart over kommuner med geitekjøttprodusenter 2025. Kilde: Landbruksdirektoratet

Figur 14 viser utviklingen i antall melkegeiter og ammegeiter. Merk at telledatoen før 2017 var 1. januar, mens den var 1. mai i 2017 og 1. mars i årene etter 2017, og at tallene derfor ikke er helt sammenlignbare. Per 1. mars vil trolig flere geiter ha kjeet enn per 1. januar.

Figur 14: Utvikling i antall melkegeiter og ammegeiter. Tall per 1. januar for årene 2004-2016, per 1. mai i 2017 og per 1. mars fom. 2018. Foreløpige tall for 2025. Kilde: Landbruksdirektoratet, søknad om produksjonstilskudd

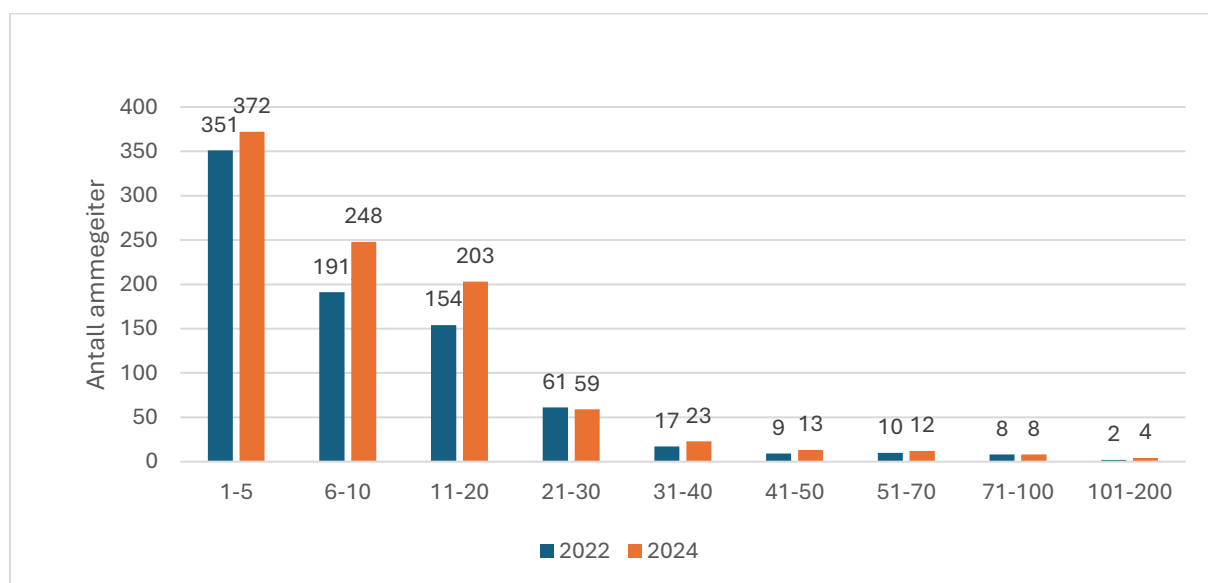
Om lag halvparten av kjeene i melkegeitbesetninger føres frem til rekruttering eller til slakt, mens resten avlives kort tid etter fødselen. Som figuren viser, har hold av ammegeiter for kjøttproduksjon økt. For 2024 og tidligere år, viser tabellen antall dyr som kommunene har godkjent i saksbehandling av søknadene, mens for 2025 er det hva søkerne har oppgitt, som vises. For 2024 var det i alt 1 049 søkere som hadde oppgitt ammegeiter i søknaden. Ved saksbehandlingen ble 6 av disse søknadene helt avslått eller avvist, og i 102 av øvrige søknader ble ammegeitene «underkjent», i de fleste tilfellene trolig fordi grunnvilkåret «vanlig jordbruksproduksjon», som blant annet innebærer at leveransene fra produksjonen skal stå i samsvar med antall dyr, ikke var oppfylt. I én søknad ble melkegeiter som søkeren hadde ført opp, omklassifisert til ammegeiter av saksbehandler. I alt var det 942 søkere som fikk godkjent ammegeiter i søknaden om produksjonstilskudd. Av disse oppgav 33 at de også hadde melkegeiter. I tabeller m.m. videre i rapporten er det søknadene/ammegeitene som er godkjent i saksbehandlingen, som er lagt til grunn.

Tabell 6 viser fordelingen av produsentene med ammegeiter gruppert etter antall ammegeiter, gjennomsnittlig antall ammegeiter i gruppene, samt hvor mange av produsentene med ammegeiter som også hadde hhv. melkegeiter, søyer eller storfe i tillegg til ammegeiter. Av de 942 produsentene med ammegeiter var det 492 produsenter med i alt 3 589 ammegeiter som det ikke er registrert med kjeslakt i 2024.

Figur 15 viser antall foretak med ammegeiter gruppert etter besetningsstørrelse for årene 2022 og 2024. I 2022 var det 803 foretak med ammegeiter. Av økningen på i alt 139 foretak, fordeler 127 av disse seg på besetningsstørrelsene 20 eller færre ammegeiter.

Tabell 6: Antall produsenter med ammegeiter, gjennomsnittlig antall ammegeiter, samt antall produsenter med ammegeiter og hhv. melkegeiter, søyer eller storfe. Per 1. mars 2024. Kilde: Landbruksdirektoratet, søknad om produksjonstilskudd

Besetningsstørrelse, ammegeiter	Antall produsenter	Gjennomsnitt antall ammegeiter	Antall produsenter med melkegeiter	Antall produsenter med søyer	Antall produsenter med storfe
1 - 5	372	3	5	164	134
6 - 10	248	8	4	96	71
11 - 20	203	15	10	83	52
21 - 30	59	25	4	19	17
31 - 40	23	35	4	10	7
41 - 50	13	45	1	2	3
51 - 70	12	59	2	3	4
71 - 100	8	82	2	0	1
101 - 200	4	128	1	0	0
I alt	942	11	33	377	289

Figur 15: Antall foretak med ammegeiter gruppert etter besetningsstørrelse. Tall per 1. januar for årene 2022 og 2024. Kilde: Landbruksdirektoratet, søknad om produksjonstilskudd

Produksjonen av geite-/kjekjøtt i forbindelse med geitemelkproduksjon skiller seg driftsmessig mye fra produksjonen som skjer med ammegeiter. Mens ammegeitene stort sett har kjeing på våren og kjeene går sammen med ammegeitene på beite, har geitemelkprodusentene stort sett kjeing tidligere på året, med mer arbeidskrevende stell og føring av kjeene som føres opp. Derfor presenteres strukturtall og produksjonstall separat for hver av disse driftsmåtene. Tabell 7 viser fordelingen av produksjon i 2024 av geitekjøtt og kjekjøtt på geitemelkbesetninger og besetninger uten geitemelkproduksjon.

Tabell 7: Fordeling av produksjon av kjøtt av geit og kje på geitemelkbesetninger og besetninger uten geitemelkproduksjon i 2024. Kilde: Landbruksdirektoratet, PT-statistikk per 1.3 for geitemelkprodusenter, slaktedata fra leveransedatabasen

	Geitekjøtt, 1000 kg	Kjekjøtt, 1000 kg	Geitekjøtt + kjekjøtt, 1000 kg
Geitemelkprodusenter	149,4	81,2	230,6
Ikke geitemelkprodusenter	50,0	63,2	113,2
I alt	199,4	144,4	343,8

Av den samlede produksjonen av geite-/kjekjøtt, kommer vel 2/3 fra geitemelkprodusenter. Av den samlede kjøttmengden fra geitemelkprodusentene, er andelen kjekjøtt imidlertid betydelig lavere (35 prosent) enn den er fra ikke-geitemelkprodusentene (56 prosent).

3.2.1 Kjekjøttproduksjon i besetninger med geitemelkproduksjon

Tabell 8 viser antall geitemelkprodusenter med kjeslaktproduksjon, inndelt etter antall melkegeiter i besetningen per 1.3.2024. Tabellen viser også gjennomsnittlig antall ammegeiter hos geitemelkprodusentene, samt antall kjeslakt og snittvekt per kjeslakt.

Tabell 8: Frekvensfordeling av geitemelkprodusenter med kjeslaktproduksjon, etter besetningsstørrelse, samt gjennomsnittlig antall melkegeiter og kjeslakt i størrelsesgruppene. Melkegeiter og ammegeiter per 1.3.2024. Kilde: Landbruksdirektoratet, PT-statistikk per 1.3 for geitemelkprodusenter, slaktedata fra leveransedatabasen

Besetningsstørrelse, melkegeiter per 1.3.2024	Antall produsenter	Snitt antall melkegeiter	Snitt antall ammegeiter	Snitt antall kjeslakt	Snitt antall kjeslakt per melkegeit	Snitt antall kjeslakt per melkegeit og ammegeit	Snitt kg kjeslakt per melkegeit og ammegeit	Snittvekt per kjeslakt, kg
1 - 50	20	31	1	36	1,2	1,1	8,2	7,2
51 - 100	45	80	3	43	0,5	0,5	3,6	7,1
101 - 150	62	127	6	53	0,4	0,4	3,0	7,7
151 - 200	32	179	5	80	0,4	0,4	3,1	7,1
201 - 250	14	216	1	104	0,5	0,5	3,7	7,8
251 - 300	6	281	0	82	0,3	0,3	2,7	9,5
301 - 350	6	325	5	62	0,2	0,2	1,5	8,3
351 - 700	2	508	0	56	0,1	0,1	1,1	9,9
I alt	187	136	4	58	0,43	0,41	3,13	7,6

Av tabellen framgår det at fra geitemelkprodusentene med kjeslaktproduksjon, blir det i gjennomsnitt produsert 0,43 kjeslakt per melkegeit, og 0,41 kjeslakt per mordyr dersom en ser melkegeiter og ammegeiter samlet. Gjennomsnittsvekten på kjeslaktene er 7,6 kg, og det blir i gjennomsnitt produsert 3,13 kg kjeslakt per mordyr i geitemelkbesetningene med kjeslaktproduksjon. I tillegg til de 187 geitemelkprodusentene som er registrert med leveranse

av kjeslakt i 2024, var det 62 produsenter med melkegeiter per 1. mars 2024 som ikke er registrert med noen kjeslakt i 2024.

3.2.2 Kjekjøttproduksjon i besetninger uten geitemelkproduksjon

Tabell 9 viser antall ammegeitprodusenter med kjeslaktproduksjon, inndelt etter antall ammegeiter i besetningen per 1.3.2024. Tabellen viser også gjennomsnittlig antall ammegeiter hos produsenter uten geitemelkproduksjon, samt antall kjeslakt og snittvekt per kjeslakt.

Tabell 9: Frekvensfordeling av ammegeitprodusenter med kjeslakt etter besetningsstørrelse, samt gjennomsnittlig antall ammegeiter og kjeslakt i størrelsesgruppene. Ammegeiter per. 1.3.2024

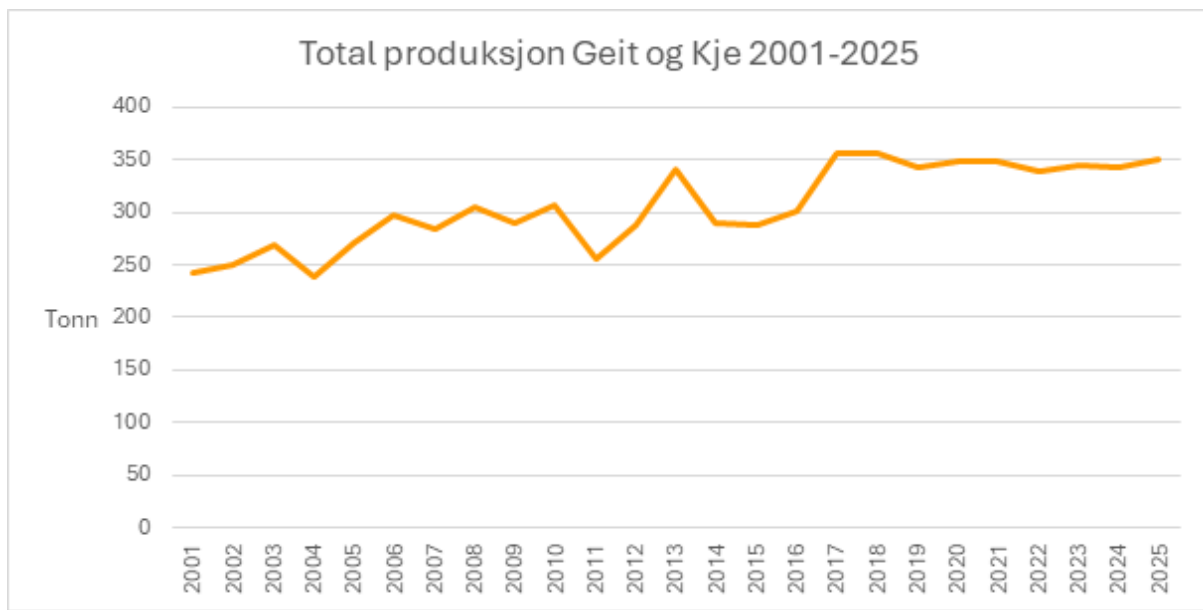
Besetnings-størrelse, ammegeiter per 1.3.2024	Antall produsenter	Snitt antall ammegeiter	Snitt antall kjeslakt	Snitt antall kjeslakt per ammegeit	Snitt kg kjeslakt per ammegeit	Snittvekt per kje, kg
1 - 5	98	4	6	1,6	17,1	10,6
6 - 10	120	8	7	0,9	9,8	11,0
11 - 20	119	15	12	0,8	7,9	10,2
21 - 30	40	25	23	0,9	9,1	9,8
31 - 40	17	35	21	0,6	5,7	9,5
41 - 50	10	45	41	0,9	7,9	8,8
51 - 70	10	59	35	0,6	5,7	9,6
71 - 100	5	81	50	0,6	5,5	8,9
101 - 200	3	126	48	0,4	1,9	4,9
I alt	422	15	12,4	0,81	8,0	9,9

Kilde: Landbruksdirektoratet, PT-statistikk per 1.3 for ammegeiter, slaktedata fra leveransedatabasen

Av tabellen framgår det at i kjeslaktproduksjon i besetninger uten geitemelkproduksjon, blir det i gjennomsnitt produsert 0,81 kjeslakt per ammegeit. Gjennomsnittsvekten på kjeslaktene er 9,9 kg, og det blir i snitt produsert 8,0 kg kjeslakt per ammegeit i besetningene uten geitemelkproduksjon. Tabellen indikerer at snittvekten per kje faller med økende besetningsstørrelse. Det er imidlertid få produsenter med store besetninger, i intervallet 101 til 200 ammegeiter er det bare 3 produsenter. I tillegg til de 422 ammegeitprodusentene (uten melkeproduksjon) som er registrert med leveranse av kjeslakt i 2024, var det 487 ammegeiteprodusenter (uten melkeproduksjon) som ikke er registrert med noen leveranse av kjeslakt i 2024. Til sammenligning var antall søyer/værer per 1.3.2024, født i fjor eller tidligere, 840 664 søyer og 44 126 værer ifølge søknadene om produksjonstilskudd (Landbruksdirektoratet, 2025). Antall lammeslakt i 2024 var ifølge Animalias slaktestatistikk 925 772 stk. og 17 089 tonn, dvs. 1,05 slakta lam og 19,3 kg lammeslakt per søye/vær født i fjor eller tidligere.

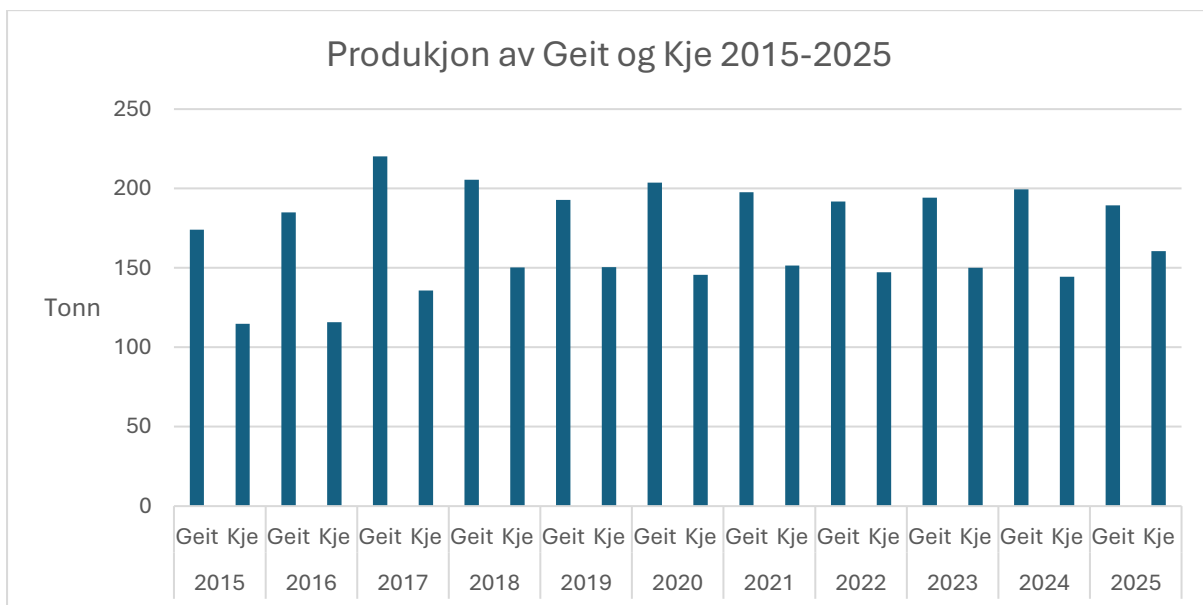
3.2.3 Leveranser

Det slaktes årlig ca. 27 000 geit/kje og siden årtusenskiftet har det blitt slaktet mellom ca. 250 og 350 tonn geit/kje. Figuren nedenfor viser at det jevnt over har vært en økning i mengde levert til slakteri de siste 25 årene, men med en del svingninger.

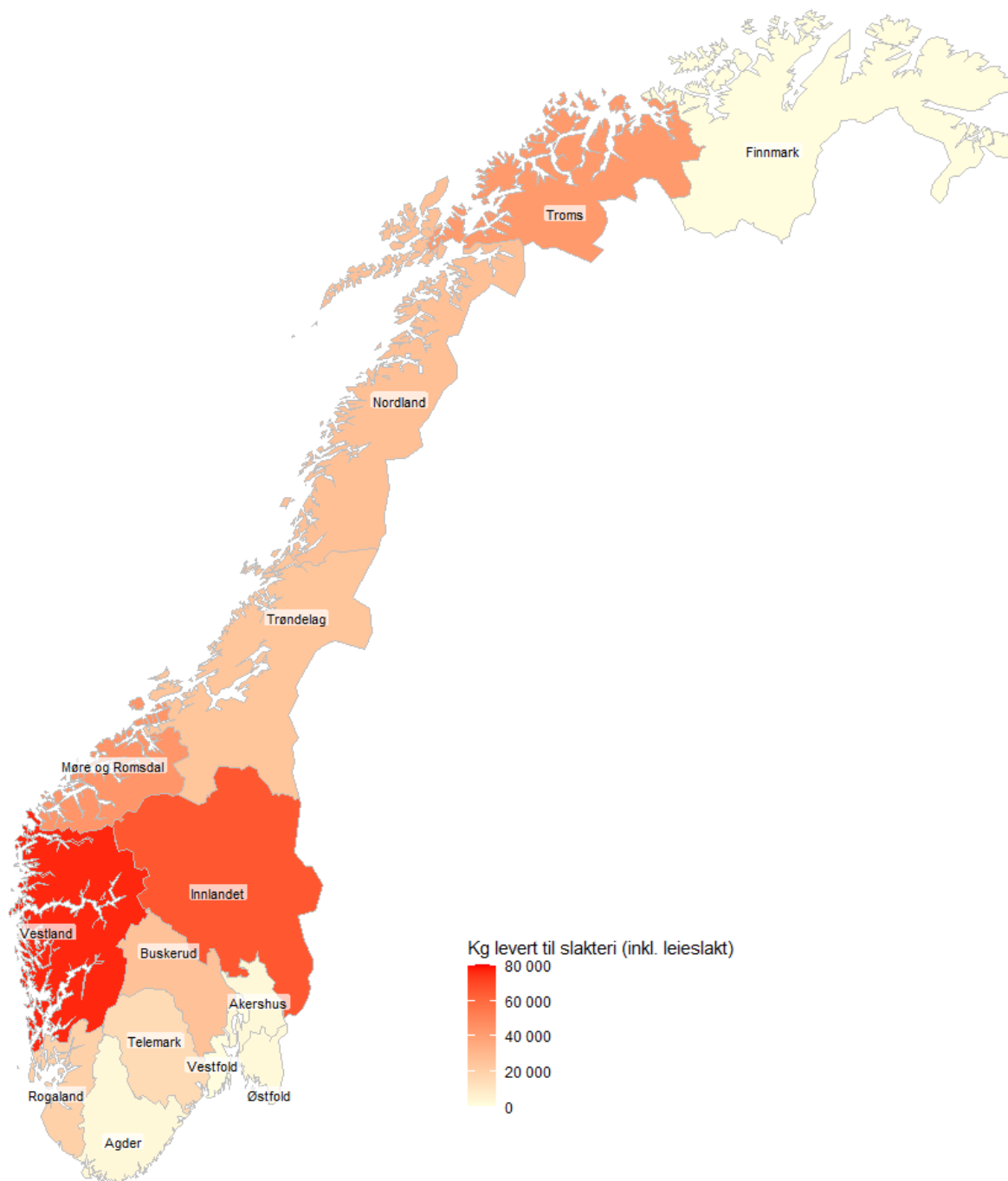
Figur 16: Geite- og kjekjøtt levert til slakteri, inkl. leieslakt, tonn, år 2015-2025. Kilde: Landbruksdirektoratet

En oppdeling av geite- og kjekjøtt viser at det de siste årene har vært slaktet rundt 200 tonn geit og omtrent 150 tonn kje per år. I 2024 ble det slaktet 9 370 geiter og 17 207 kje. Mars 2024 var det 33 881 melkegeiter og 10 832 ammegeiter, til sammen 44 713 geiter. Gitt at det fødes 1,6 kje pr geit og at påsett er 25 prosent, indikerer anslag at vel 40 000 kje ikke blir føret fram til slakt eller rekruttering til å bli geiter. Geiter blir slaktet når de tas ut av produksjonen. Flesteparten av kjeene slaktes i en alder av 171-250 dager.

Figur 17: Summer av levert geite- og kjekjøtt, inkl. leieslakt, tonn, år 2015-2025. Kilde: Landbruksdirektoratet

Kartet nedenfor viser geografisk fordeling av mengde kjøtt levert til slakteri. Størst mengde geite-/kjekjøtt leveres til bearbeiding i Vestland fylke, etterfulgt av Innlandet og Troms. Dette samsvarer også godt med hvor det blir produsert mest geitemelk.

Figur 18: Kart over total geite- og kjeslakt i 2025, oppdelt på fylke. Kilde: Landbruksdirektoratet

Nisjeproduksjon ull

I tillegg til å produsere melk og kjøtt, har geita også andre bruksområder. Mohairgeit (angorageit) og kasjmiergeit holdes fremfor alt for den fine fiberens/ullens skyld. Geiteslagene ble importert til Norge på 1990-tallet, og det finnes besetninger med mohairgeit over hele landet. Begge geiteslagene er hardføre og trives godt i kaldt og tørt klima og er godt tilpasset norsk vinter (Norsk Mohairlag, u.d.) (Norsk Kasjmirlag, u.d.). Etter det arbeidsgruppen kjenner til, er det en håndfull norske spinnerier som bearbeider mohairfiber.

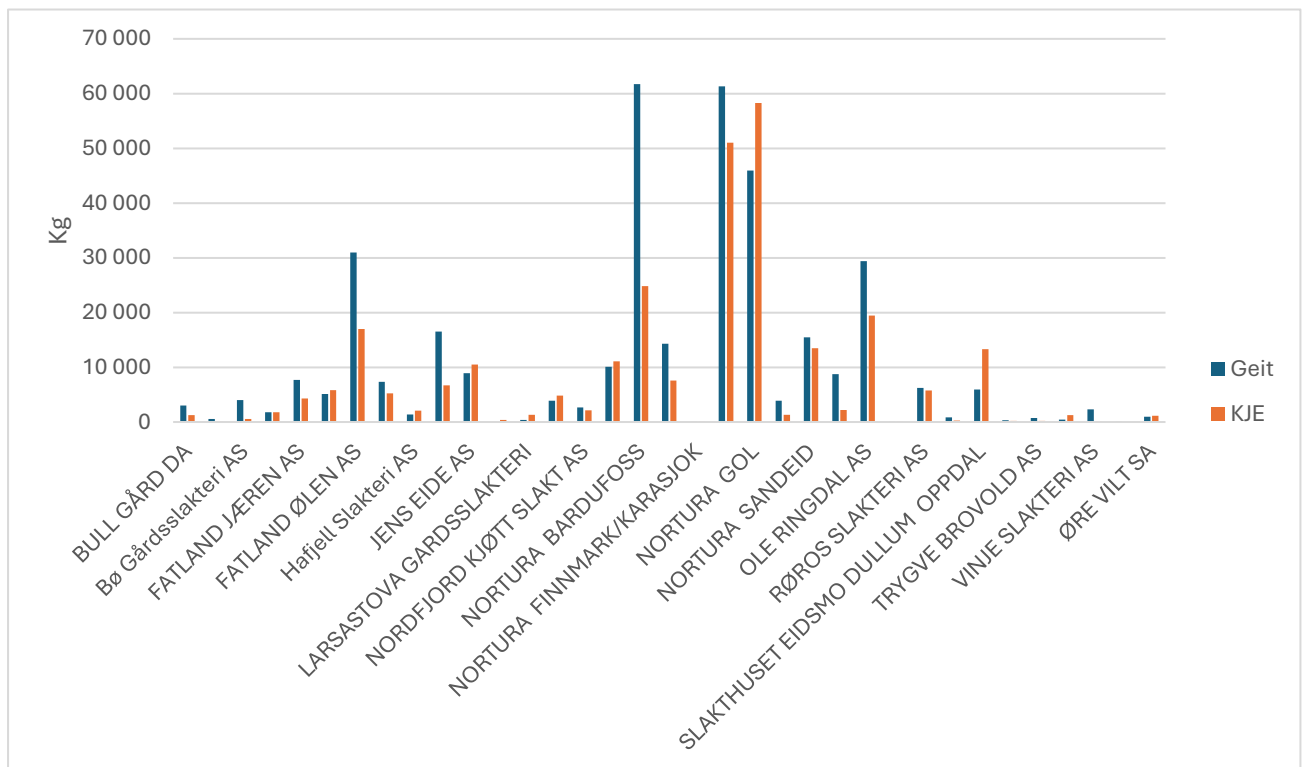
Geit som ryddedyr

Geiter er godt egnet til å åpne opp landskapet og brukes til beiting i inn- og utmark. Beitende geit reduserer etterveksten av krattskog og blir derfor også brukt til rydding rundt transformatorstasjoner og langs kraftlinjer. Geiter kan beite i et mer kupert og steinete terreng, og har et annet beitemønster enn sau. De spiser det meste (over halvparten av beiteopptaket består av løv, bark, einer, kjerr og lyng), også det som andre dyr ikke beiter (Bioforsk, 2006).

For geitemelkprodusentene er utmarka viktig. Rundt 68 000 geiter var på beite i 2021, og av disse ble omtrent 58 000 sluppet på utmarksbeite. For produsenter som driver seter er forresursen i tilknytning til setra en viktig del av ressursgrunnlaget på gården. Oppholdstiden på seter varierer, men i undersøkelsen fra AgriAnalyse (Bunger og Haarsaker, 2020) oppgir nesten halvparten av seterbrukerne at de er på setra i 10 uker eller mer hver sommer. Dette gjelder særlig geitemelkprodusentene (74 prosent). Under 15 prosent av geitemelkprodusentene har seterperiode som er kortere enn 8 uker (Landbruksdirektoratet, 2023). I 2024 ble tradisjonell seterdrift tatt inn på UNESCOs liste over immateriell kulturarv (Regjeringen, 2024).

3.3 Bearbeiding av kjøtt

Nortura står for om lag 65 prosent av slaktingen av geite- og kjekjøtt, men det er også en del mindre foredlere. En del av disse er tilknyttet Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF), blant annet Fatland Ølen AS, Ole Ringdal AS, Slaktehuset Eidsmo, Horns slakteri og Røros slakteri. Av geitekjøttet som brukes i næringsmiddelproduksjon, går det meste til spekepølse. Kje som er framföra selges enten hele eller i stykningsdeler til dagligvare og industri. Kje som ikke blir solgt blir skåret ned og solgt som geitesortering (Nortura, 2025).

Figur 19: Antall kg levert til slakteri og foretaker i 2025. Kilde: Landbruksdirektoratet

Slakteriene oppgir at det er adskillig mer krevende å slakte geit og kje enn standard lam pga. at utstyret ikke passer. Eldre bukk og geit kan være så seige at det kan bli utfordrende å bruke eksisterende utstyr. Slaktekostnadene er høye, hvilket gir lav konkurransedyktighet for kjøttslaget. Ifølge Kjøtt- og Fjørfebransjens landsforbund er det ikke insentiver for slakteriene å «satse» (investere i tilpasset utstyr mv.) på geit, da det er et lite volum, og slaktet er for sesongmessig og markedet for usikkert (Kjøtt- og Fjørfebransjens landsforbund, 2025).

3.4 Marked

Markedet for geite- og kje kjøtt i Norge er nisjepreget og sesongbasert med fokus på lokal produksjon og tradisjonelle mattradisjoner, spesielt i høytidene som mars og april da det er sesong for kje kjøtt. Kjøttet selges i utvalgte dagligvarebutikker, på lokale markeder, i gårdsbutikker, via nisjeplattformer, Rekoringer, eller på Bondens marked.

Det finnes potensiale for salg av geite- og kje kjøtt til innvandermiljøer, som tradisjonelt har hatt geit og kje i sitt kosthold. Geit kan i en del tilfeller være mer interessant i markedet enn kje pga. den lave prisen på kjøttet (Kjøtt- og Fjørfebransjens landsforbund, 2025).

Internasjonal handel med geite- og kje kjøtt

Norges internasjonale handel med geite- og kje kjøtt er begrenset. I perioden 2015-2025 har det blitt importert et drøyt tonn i 2019, 2020 og 2023. Mesteparten av kjøttet kom fra Spania. Eksporten av geite- og kje kjøtt var nesten 2 tonn i 2018, og drøyt 200 kg i 2019, mens det i løpet av de øvrige årene i perioden nesten ikke har vært noen eksport av geite- og kje kjøtt. Det har i samme periode vært lite handel med geite- og kjeskinn.

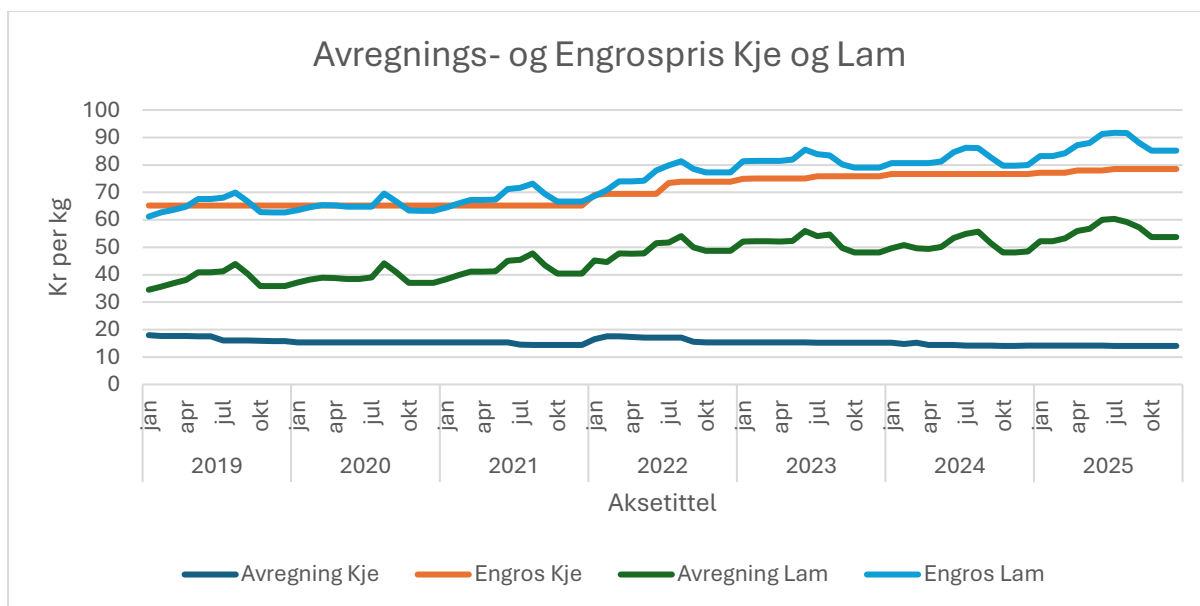
Prisutvikling for geite- og kjekjøtt

Det er ikke noen markedsregulator eller mottaksplikt på geit eller kje til slakt. Det innebærer at det er fri prisdannelse basert på tilbud og etterspørsel i markedet, i motsetning til for kjøtt av storfe, svin, sau og lam. Engrosprisen er den prisen industrien betaler ved kjøp av helt slakt, vanligvis til skjærebedriftene som stykker opp dyret til mindre stykningsdeler som kan selges videre eller brukes som innsatsfaktorer til videre bearbeiding. Avregningsprisen er prisen som bonden får for slaktet som er levert. Avregningsprisen kan som hovedregel avledes av engrosprisen gjennom at ulike kostnader eller inntekter som oppstår fra dyret meldes inn til slakt til det er ferdig slaktet og klart for salg. Inntekter kan oppstå ved salg av biprodukter fra slaktet, som for eksempel hud eller innmat. Dette legges til engrosprisen, mens kostnader for slakt, inntransport mv. trekkes fra. Forskjellen mellom avregningspriser og engrospriser, som illustrert i figurene nedenfor, kan som regel forklares med slaktekostnaden.

For å få et større bilde av priser og prisutvikling sammenlignes prisene på kje og geit med prisene på lam og sau. Figur 20 og Figur 21 nedenfor viser prisutviklingen for avregningspriser og engrospriser for kje- og geitekjøtt og lamme- og sauekjøtt i årene 2019-2025 i klasse O. Kjekjøttet er fra kje med slaktevekt 7,1-9 kg 2019-2021 og 5,1-9 kg fra 2022 og lammekjøttet fra lam med slaktevekt 16,1-23,0 kg år 2019-2024 og 18,1-24,0 kg i 2025.

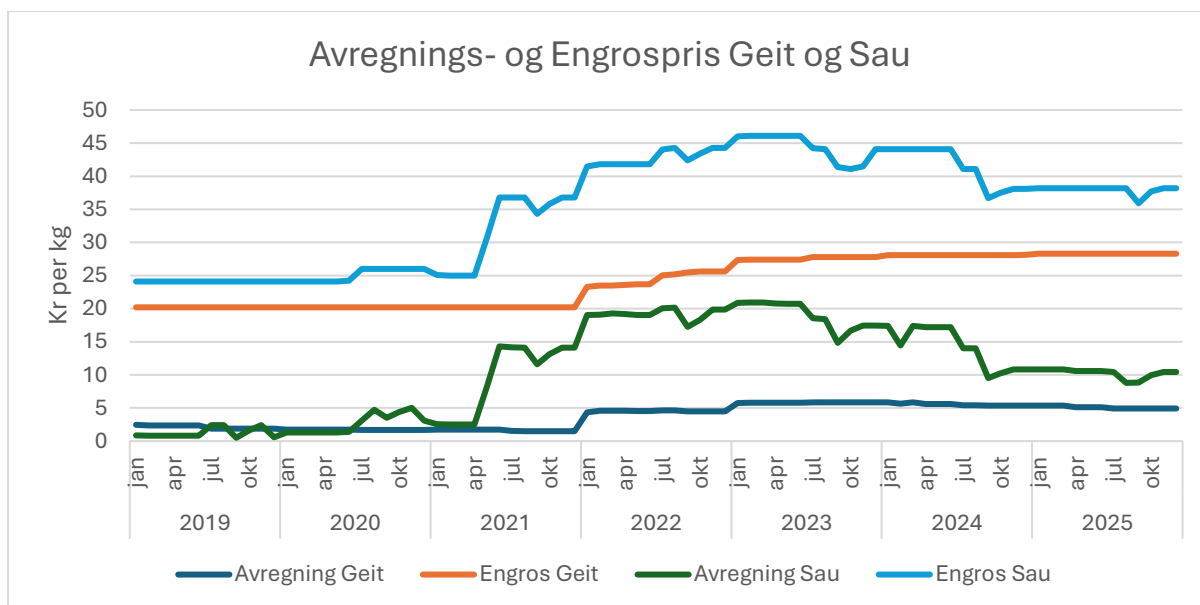
Avregningsprisene har i aktuell periode variert mellom 14,04 kroner per kg og 17,97 kroner per kg for kjekjøtt og mellom 1,49 kroner per kg og 5,85 kroner per kg for geit. I samme periode har engrosprisen for kje variert mellom 65,20 kroner per kg og 78,50 kroner per kg og mellom 20,20 kroner per kg til 28,30 kroner per kg for geit. For lam har avregningsprisene variert mellom 34,52 kroner per kg og 60,34 kroner per kg og mellom 0,50 kroner per kg og 20,93 kroner per kg for sau. Engrosprisen på lam har i aktuell periode variert mellom 61,18 kroner per kg og 91,70 kroner per kg og mellom 24,10 kroner per kg og 46,10 kroner per kg for sau.

Ved en sammenligning av avregnings- og engrospriser mellom kje og lam ser man at det ikke er så stor forskjell i engrospriser, men at det er stor forskjell i avregningspriser. Avregningsprisene er vesentlig lavere for kje enn for lam. Differansen mellom engrospriser og avregningspriser for kje er betydelig større, og har økt de siste årene, mens den har vært stabil for lam. At differansen har økt tyder på at kostnaden for slakt av kje har økt, mens den har vært stabil for lam.

Figur 20: Avregnings- og engrospriser Kje og Lam 2019-2025. Kilde: Landbruksdirektoratet

Tilsvarende sammenligning mellom avregnings- og engrospriser for geit og sau viser en større forskjell i engrospriser mellom geit og sau. Forskjellen i avregningspriser er mindre mellom geit og sau enn mellom kje og lam. Differansen mellom avregnings- og engrospris på geit har blitt noe større de siste årene, men ikke så stor som for kje. Det kan tyde på at slaktekostnaden for geit har vært mer stabil enn for kje.

Figur 21: Avregnings- og engrospriser Geit og Sau 2019-2025. Kilde: Landbruksdirektoratet

4 Virkemiddelbruk

Det finnes en rekke virkemidler som omfatter geitemelk og geitekjøtt, både for produsent og industri. Nedenfor følger en oversikt over de største virkemidlene, samt noen mindre ordninger.

4.1 Produksjons- og avløsertilskudd

Driftstilskudd (for melkeprodusenter)

Formålet med driftstilskudd til melkeproduksjon er å styrke økonomien i melkeproduksjonen, samt jevne ut forskjeller i lønnsomhet mellom foretak av ulik størrelse og mellom bruk i ulike distrikt. Tilskuddet utmåles på grunnlag av antall melkegeiter, og maksimalt driftstilskudd til melkeproduksjon oppnås ved 27 melkegeiter. Driftstilskuddet for geitemelkproduksjon er likt over hele landet, og satsen i jordbruksavtalen 2025-2026 er 346 130 kroner per foretak ved 27 eller flere melkegeiter.

Husdyrtilskudd (for kjøtt- og melkeprodusenter)

Formålet med tilskudd for husdyr er å medvirke til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner og bruksstørrelser i husdyrholdet. Tilskuddet gis for ulike dyreslag, blant annet melkeku, melkegeit og øvrige storfe. Husdyrtilskuddet gis på grunnlag av antall dyr foretaket disponerer. Tilskuddet er strukturdifferentiert, noe som gjør at små melkebruk får mer i tilskudd per melkeku/ melkegeit enn store melkebruk. Tabell 10 viser satsene for husdyrtilskudd for småfe i jordbruksavtalen 2025-2026.

Tabell 10: Husdyrtilskudd, foreløpige satser for småfe i jordbruksavtalen 2025-2026, kroner per dyr mv. per år

Dyreslag mv.	Søknadsfrister	Antall dyr/egg/bifolk	Sats i kr/dyr/år
Melkegeit og melkesau	15. mars og 15. oktober 2025	1-125 126+	1 719 695
Ammegeit	15. mars 2025	1-60 61-120 121+	2 585 1 938 267
Sau	15. mars 2025	1-75 76-150 151+	2 105 1 565 211

På tilsvarende måte som ammeku i jordbruksavtalen er definert i relasjon til melkeku (ku som har kalvet, men som ikke er melkeku), er ammegeit definert som geit som har kjeet og som ikke er melkegeit. Men mens det for ammeku er et krav om at kua har kalvet i løpet av de siste 15/18 måneder, er det for ammegeit ingen tidsavgrensing på tiden siden kjeing. Som for andre produksjoner gjelder imidlertid et vilkår om «vanlig jordbruksproduksjon» som bl.a. innebærer at leveransene fra produksjonen skal stå i samsvar med antall dyr det søkes tilskudd for.

På oppdrag fra jordbruksoppkjøret i 2022 leverte Landbruksdirektoratet utredningen «Husdyrtilskudd for ammegeiter» i forkant av jordbruksoppkjøret 2023. Fram til jordbruksoppkjøret i 2023 var ammegeit i en felles satsgruppe med sau. Bakgrunnen for at ammegeit ble skilt ut med høyere tilskuddssatser, var at for sauer beregnes tilskuddet for dyr

født foregående år eller tidligere, mens for ammegeiter beregnes det ikke tilskudd for ungdyr, kun for dyr som har kjeet.

Beitetilskudd (for kjøtt- og melkeprodusenter)

Tilskuddene for dyr på beite og dyr på utmarksbeite, skal stimulere til økt beiting. Ordningen skal bidra til pleie av kulturlandskapet, samt å oppnå god utnyttelse av utmarksressursene. Tilskuddene utmåles på grunnlag av antall dyr på beite, og gis både for storfe og småfe. Satsen i jordbruksavtalen 2025-2026 for beitesesongen 2025 er 131 kroner per småfe for det generelle beitetilskuddet (12/16 uker på beite) og 581 kroner per småfe for utmarksbeitetilskuddet.

Arealtilskudd (for kjøtt- og melkeprodusenter)

Formålet med areal- og kulturlandskapstilskuddet er å bidra til å skjøtte, vedlikeholde og utvikle kulturlandskapet gjennom aktiv drift, og til å holde jordbruksareal i drift i samsvar med gjeldende landbrukspolitiske mål. Tilskuddet medvirker også til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner, og mellom distriktene. Arealtilskuddet gis for vekstgruppene grovfôr, korn, grønnsaker, potet, frukt og bær m.m., og det er ulike tilskuddssatser for de ulike vekstgruppene. Tilskuddet gis per dekar. Arealtilskuddet har distriktsdifferensiering, og satsene varierer ut ifra hvor i landet arealene befinner seg. Det er også strukturdifferensiering for flere av vekstgruppene. For grovfôrareal er det ikke strukturdifferensiering, men antall dyr og mengde solgt grovfôr begrenser hvor stort grovfôrareal det gis tilskudd for.

Tilskudd til avløsning (for kjøtt- og melkeprodusenter)

Formålet med ordningen er å legge til rette for at husdyrbrukere skal kunne ta ferie og få ordna fritid og hjelp til avlastning gjennom å bidra til å finansiere leie av arbeidskraft. Tilskuddsgrunnlaget blir regnet ut fra satser per dyr, differensiert etter dyreslag, og er avgrenset til et maksimalt tilskudd på 139 542 per foretak i jordbruksavtalen 2025-2026. For å få utbetalt tilskudd, må foretaket ha et tilskuddsgrunnlag på minst 5 000 kroner. Tilskuddet kan ikke overstige foretakets faktiske utgifter til avløsning. Tabell 11 viser tilskuddsgrunnlagssatsene i jordbruksavtalen 2025-2026. På samme bakgrunn som for husdyrtilskuddet, ble ammegeit ved jordbruksoppkjøret i 2023 skilt ut fra en felles satsgruppe for sau og ammegeit og gitt en høyere sats.

Tabell 11: Tilskuddsgrunnlag avløsning, jordbruksavtale 2025-2026

Dyreslag	Sats kr/dyr
Melkegeit og melkesau	1 233
Sau	614
Ammegeit	796

Dersom foretaket ikke har andre dyr, må antallet melkegeiter være 114 eller høyere for å nå maksimalbeløpet.

4.2 Pristilskudd

Pristilskudd og grunntilskudd for melkeprodusenter

Formålet med pristilskudd til melk er å støtte inntekts- og produksjonsutvikling i melkeproduksjonen. Dette skal bidra til å opprettholde bosetting og sysselsetting i hele landet ved å utjevne forskjeller i lønnsomheten. Pristilskuddet (tidligere distriktstilskudd) er differensiert etter geografisk beliggenhet, noe som gjør at melkeprodusenter i Nord-Norge får mer i tilskudd enn melkeprodusenter på for eksempel Jæren. Den høyeste satsen i 2026 er på 3,20 kroner per liter, og den laveste på 0,32 kroner per liter.

Grunntilskuddet gis til all geitemelk, og i 2026 er satsen på 3,56 kroner per liter. For økologiske produsenter, som er DEBIO-godkjent, gis det også et grunntilskudd, som i 2026 er på 0,60 kroner per liter.

Tilskudd utbetales til produsent for melk som er produsert innenfor disponibel kvote, jf. pristilskuddforskriften § 5 og kvoteforskriften § 4. Dette innebærer at tilskuddet faller bort for melk som er produsert ut over disponibel kvote. Med produsert melk, menes i denne sammenheng, melken som den enkelte produsenten har levert til meieri. Melk som benyttes som fôr til produsentens egne dyr eller blir kassert, regnes ikke som produsert melk i tilskudds- og avgiftssammenheng (Landbruks- og matdepartementet, 2010).

Distriktstilskudd og grunntilskudd for kjøttprodusenter

Det overordnede formålet med pristilskudd til kjøtt er å støtte inntekts- og produksjonsutvikling i kjøttproduksjonen. Dette skal bidra til å opprettholde bosetting og sysselsetting i hele landet, ved å utjevne forskjeller i lønnsomheten. Til produsenter av kjøtt, gis det grunntilskudd, distriktstilskudd og tilskudd til kjeslakt, og det er spesifikke formål bak de enkelte tilskuddene.

Grunntilskuddet på kjøtt skal bidra til at produsentene oppnår økt inntektsnivå og produksjonsutvikling, særlig i de delene av næringen der markedsprisen ikke sikrer dette. Samtidig bidrar grunntilskuddet med å holde prisene til forbruker på et moderat nivå. Grunntilskuddet til geit og kje er i 2026 på 6,65 kroner per kg omsatt slakt, inkludert momsfri retur eller leieslakt. Det gis grunntilskudd til alt slakt, uavhengig av vekta på dyret.

Distriktstilskuddet har som formål å bidra til å jevne ut distriktsforskjeller og lønnsomheten i produksjonen. Tilskuddet er differensiert etter geografisk beliggenhet på produsentens driftssenter, og strekker seg fra 5,25 kroner per kg i sone 2 til 17,90 kroner per kg i sone 5. I sone 1 gis det ikke distriktstilskudd. Likt som for grunntilskuddet, utbetales distriktstilskuddet per kg omsatt slakt inkludert momsfri retur eller leieslakt.

Tilskudd til kjeslakt

Det gis tilskudd til omsatt kje med slaktevekt over 5,0 kg, som i 2026 er på 650 kroner. For å bedre dyrevelferden og øke utnyttelsen av kjeene som føres opp, har minimumsvekta for å motta tilskuddet økt de siste 10 årene fra 3,5 kg til 5,0 kg.

Det er store kostnader knyttet til å føre opp kje, jf. kap. 6.1. Tilskuddet bidrar til å gi et økonomisk utbytte av kjeene som føres opp og slaktes.

Avgifter

Det betales forskningsavgift for både geitemelk og kjøtt. Forskningsavgift har som formål å sikre midler til finansiering av forskning på landbruksprodukter brukt i nærings- og nytelsesmiddelproduksjon og til fôrkorn til husdyr (Forskrift om forskningsavgift på landbruksprodukter, 2012). Det er meieriet og slakteriet som betaler forskningsavgiften for melken og kjøttet de mottar fra produsenter. Satsene for melk ligger for første halvår av 2026 på 0,0243 kroner per liter, mens det for kjøtt betales 0,19 kroner per kg.

For geitemelk betales det også omsetningsavgift. Omsetningsavgiften har som formål å fremme salget av blant annet melk. Dette fremgår av omsetningsloven § 1. Produsenter betaler avgift for melken som leveres til meieri, og midlene går inn i Melkefondet som brukes til faglige tiltak, opplysningsarbeid og markedsregulering, som alt skal gjøres for å fremme salget av melk (Lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror, 1936). Satsen for omsetningsavgift er på 0,10 kroner per liter for første halvår av 2026 (Forskrift om omsetningsavgift på jordbruksvarer, og om overproduksjonsavgift på mjølk, 1999).

Produksjonen av geitemelk reguleres gjennom kvoteordningen for melk. Formålet med kvoteordningen for melk er å tilpasse melkeproduksjonen til etterspørselen i markedet, samtidig som det tas hensyn til distriktpolitiske mål og variert bruksstruktur (Forskrift om kvoteordningen for melk, 2011). For melkeproduksjon ut over disponibel kvote eller lokalforedlingskvote, ilegges det derfor en overproduksjonsavgift på 4,90 kroner per liter (Forskrift om omsetningsavgift på jordbruksvarer, og om overproduksjonsavgift på mjølk, 1999). Satsen er lik for ku- og geitemelk.

4.3 Prisutjevningsordningen

Prisutjevningsordningen for melk (PU) ble innført 1. juli 1997, sammen med endringer i øvrige ordninger i markedsordningen for melk. PU «har som formål å regulere prisdifferensieringen av melk som råvare til ulike anvendelser, og samtidig gi melkeprodusenter muligheter for å oppnå lik pris for melken uavhengig av melkeanvendelse og lokalisering av produksjonen» (Forskrift om prisutjevningsordningen for melk, 2007).

Dette innebærer at ordningen bidrar til at melkeprodusenter får lik pris for melk uavhengig av hva råvaren brukes til. Samtidig bidrar innfrakttillegget i ordningen til at melkeprodusentene får samme pris for melken uavhengig av hvor i landet de er lokalisert. For å få innfrakttillegg må meieriselskapene utjevne fraktkostnader mellom sine produsenter. Inntektene i PU kommer i form av avgifter på produkter med lav priselastisitet som drikkemelk og fløte, finansierer tilskudd til produkter med høyere priselastisitet som ost og tørrmelk. I sum gir denne prisdifferensieringen et større produksjonsvolum til samme pris. PU gir et grunnlag for større verdiskaping i norsk melkesektor enn om det ikke hadde vært en slik prisdifferensiering.

Ordningen er selvfinansierende, det vil si at avgiftene som innbetales til ordningen finansierer tilskuddene. I motsetning til omsetningsavgiften, som er på primærleddet, kommer avgifter og tilskudd i PU inn i produktkalkylene på foredlings- og omsetningsleddet. Utjevningen skjer mellom hovedmelkanvendelser og biproduktutjevning.

Geitemelk i prisutjevningsordningen

Geitemelk befinner seg i dag i prisgruppe 3 (modne oster (...) og geitemelkprodukter til dagligvare) og prisgruppe 4 ((...) geitemelkprodukter til industrimarkedet). Tidligere var geitemelkprodukter til dagligvare og industri to egne grupper, og man kunne mer effektivt og med høyere treffsikkerhet justere prisdifferensiering i denne kategorien. I 2016 ble PU forenklet, og geitemelkprodukter ble satt i grupper som omfatter et langt større volum melk. Dette betyr at et økt tilskudd til for eksempel prisgruppe 3 vil være langt dyrere i dagens PU.

Innfraktordningen

Innfraktordningen omfatter all melk som hentes hos melkeprodusentene og transporteres inn til meieri. Tilskuddet gis til selskap som utfører innfrakt av melk og som utjevner fraktkostnader mellom egne leverandører. Tilskuddet gis per liter melk etter sats for den kommunen hvor melken er produsert. Kostnadsdekningen i ordningen er lagt til 80 prosent, og det er dermed en egenandel i ordningen.³ Ordningen omfatter oppsamling av melk fra melkeprodusenter og frakt av denne melken inn til nærmeste basismeieri. Frakt av melk fra basismeieri til produksjonsmeieri (overføringstransport) dekkes ikke av ordningen. Tillegget gis både for innfrakt av kumelk, herunder økologisk melk, og geitemelk, men det benyttes kun en felles innfraktsats per kommune, uavhengig om det er ku- eller geitemelk som fraktes.

I modellen er det beregnet distanse til nærmeste basismeieri som kan motta geitemelk. Ved beregning av sats er det likevel ingen egne satser for geitemelk og kumelk, da det er håndtert samlet.⁴ Dette kan medføre at satsen i flere kommuner med leveranse av både ku- og geitemelk kan gi en viss overkompensasjon for henting av kumelk. Dette kan fungere ettersom det er begrensninger hvor i landet en kan etablere geitemelkproduksjon, jf. kvoteordningen. Fra et helhetlig perspektiv, dersom man ser på hele kostnadsbildet i ordningen, er geitemelkas kostnader reflektert i ordningen. Dette betyr at det kompenseres for geitemelkas særegenheter i prisutjevningsordningen, først og fremst for lange avstander. Det ble i 2023 levert 1 404 mill. liter melk til meieri, hvorav 17,8 mill. liter av disse var geitemelk. Dette utgjør en andel på omtrent 1,2 prosent. Det forventes at faktiske kostnader i innfraktordningen til geitemelk er høyere enn dette, jf. beregningsmetode.

Det kan argumenteres at innfraktordningen og dens innretning kan svekke mottakers insentiver til å søke effektiv transport av geitemelk. Samtidig er ordningen et virkemiddel som skal muliggjøre mottaksplikten på geitemelk. Effektivitet er ikke nødvendigvis et hovedhensyn, og at man tilrettelegger for spesielle trekk ved geitemelka bidrar til å opprettholde geitemelkproduksjonen. Man må, normalt sett, akseptere høyere kostnader i bytte mot alternativ måloppnåelse. I markedsregulators tilfelle skal de også utføre sin mottaksplikt, og det kan være det er regelverket rundt selve mottaksplikten som må vurderes dersom man skal oppnå en bedre effektivitet på inntransport av geitemelk.

³ Indeksjusteres årlig. Reell dekningsgrad kan over en tiårsperiode bli høyere eller lavere.

⁴ Distansen beregnes for den enkelte kommune med geitemelk som distansen fra nærmeste kommunesenter til nærmeste basismeieri som mottar geitemelk. Ved beregning av innfraktsats i liter melk per kommune, er ku- og geitemelk håndtert samlet, dvs. det er ikke egne innfraktsatser for kumelk og geitemelk. Av denne grunn kan en ikke oppgi hvor stor andel av innfraktkostnadene som går til geitemelk.

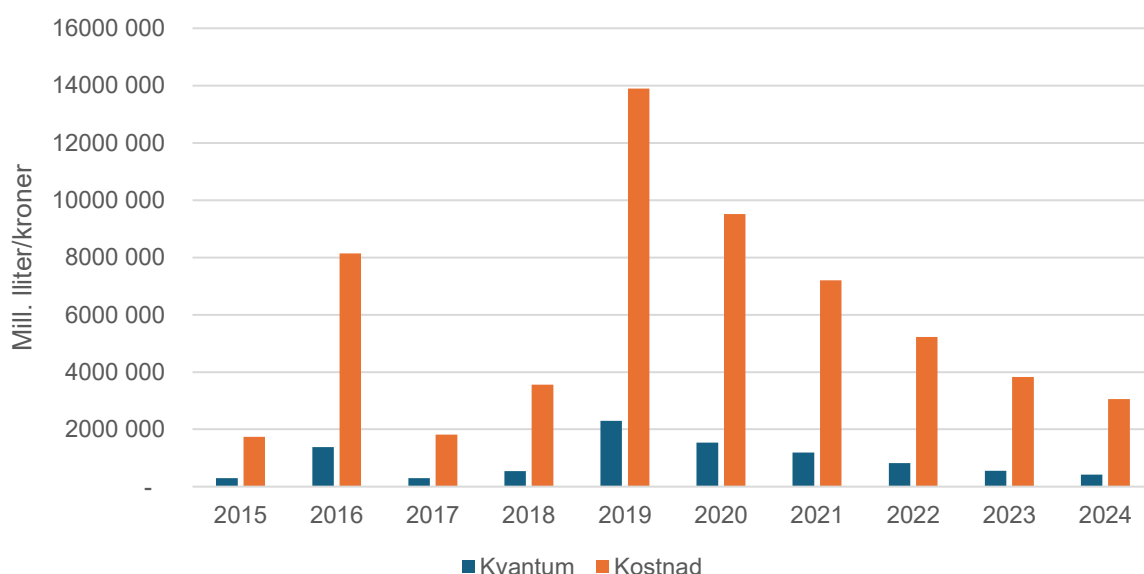
En felles sats for ku- og geitemelk kan gi et svakt prissignal. Dette er imidlertid ikke tilfellet for markedsregulator, som har en detaljert oversikt over kostnadsbildet for inntransport av geitemelk. Ordningen kan svekke insentivene til effektiv inntransport av geitemelk, men dette er i stor grad et resultat av bevisste prioriteringer knyttet til mottakspunkt og produksjonsopprettholdelse, snarere enn en svakhet i selve innfraktordningen.

4.4 Markedsregulering

Markedsreguleringens formål er gjennom et sett av virkemidler å søke å oppnå et balansert marked i samsvar med gjeldende landbrukspolitik. Dette blir finansiert av bøndene selv, ved at kostnadene fordeles på all produksjon gjennom omsetningsavgift. Ved salg av rå melk betaler produsent en fastsatt avgift per liter melk. Avgiften går inn i et særskilt fond, og blir hovedsakelig brukt til reguleringstiltak, faglige tiltak og opplysningsvirksomhet. I tillegg blir avgiften brukt til administrasjonskostnader i forbindelse med markedsreguleringen og kvoteordningen.

Tine SA er markedsregulator, og forplikter seg til å søke balanse i markedet. Reguleringen skal gjennomføres så effektivt og konkurransenøytralt som mulig. Tine kan som markedsregulator reguleringslagre geitemelkprodukter. Produktene de har mulighet å reguleringslagre defineres av Omsetningsrådets retningslinjer. Reguleringslagring er et virkemiddel for å utjevne sesongvariasjonene i tilførsel, og Tine får kompensert lagerkostnader for det de lagrer utover forretningsmessig lagringstid.

Utover reguleringslagring kan det også gis prisnedskrivning til bruk av geitemelk til fôr, jf. kapittel 2.4. Prisreduksjonen som godtgjøres er differansen mellom den til enhver tid gjeldende noteringspris og den salgsverdi til fôr som er oppnådd overfor kjøper. I tillegg dekkes dokumenterte behandlings- og fraktkostnader. Figur 22 gir en oversikt over størrelsesorden for denne ordningen.

Figur 22: Kvantum og kostnad til ordningen prisnedskrivning av geitemelk til fôr fra 2015 - 2024

Ordningen er svært dyr og brukes derfor i minst mulig grad. I 2024 oppnådde Tine SA en salgspris på 21 øre per liter, som man trekker fra gjeldende noteringspris. I tillegg dekkes behandlingskostnader, som var på 70 øre per liter, og transportkostnader på 26,7 øre per liter. Kostnaden av å anvende dette avsetningstiltaket er dermed høyere enn satt PGE per liter.

I tilfeller med for lite geitemelk, eller i tilfeller hvor Tine risikerer å havne under styringsmål, vil Tine også kunne redusere andelen geitemelk i Gudbrandsdalsosten. Dette er nødvendig for å unngå leveringsbrist på G35 eller ekte brun geitost, men er i utgangspunktet ikke ønskelig grunnet smaksbildet i osten. Å ligge under styringsmålet gir en økt risiko for å gå tom for geitemelk, dersom det skulle oppstå hendelser som kraftig etterspørselsvekst eller kvalitetsfeil.

4.5 Andre tilskuddsordninger

Tilskudd for bevaringsverdige husdyrraser

Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser gis til raser som er presisert i Jordbruksavtalen. Det gis tilskudd til blant annet ammegeit av Norsk kystgeit.

Tilskudd til genressurstiltak

Tilskudd til genressurstiltak er en ordning for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser (husdyr, planter, skogtrær) som har eller kan få betydning for mat og landbruk i Norge, hvor midler kan søkes til prosjekter og drift, inkludert kartlegging, dokumentasjon, bevaring i genbanker og formidling. Landbruksdirektoratet utlyser årlig midler til genressurstiltak.

Tilskudd til melkesetre

Det kan gis tilskudd for drift av seteranlegg med melkeproduksjon over ordningen Regionale miljøtilskudd (RMP) i jordbruket. Produksjonsperioden skal være minst fire uker per sesong. Melken som blir produsert skal leveres til meieri eller foredles på setra. Produksjonen skal tilsvare minimum 45 liter kumelk, 25 liter geitemelk eller 15 liter sauemelk i døgnet per seter. Minstesatsen er på 120 000 kr per støl for 4-6 uker og 140 000 kr per støl for 6 uker eller mer.

Fra 2026 er det opprettet en ny tilskuddsordning for melkesetre. Tiltak som kan støttes er investeringer i bygningsmasse, infrastruktur mv. som er nødvendige oppgraderinger for melkesetra. Det kan tildeles 500 000 kroner per seter som et engangstilskudd. Kravene for tilskudd er de samme som for tilskudd til melkesetre.

5 Økonomi

5.1 Referansebruk og kalkyler

Referansebrukene viser inntektsutviklingen for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder, samt virkninger av endringer i jordbruksavtalene, og beregnes av Budsjettnemnda for jordbruket. I tabell 12 nedenfor gjengis et utdrag av referansebruk 4, Melkeproduksjon geit, landet, for årene 2025, 2020 og 2015. Utdraget viser et overordnet bilde av størrelsesorden og fordeling av markedsinntekter, tilskudd, kostnader og resultat. Det kan være endringer i driftsomfang for et referansebruk fra år til år. De absolutte tallstørrelsene er derfor ikke nødvendigvis sammenlignbare. Inntekter, kostnader og resultat er også beregnet per årsgeit, og disse tallene vil i noen grad korrigere for ulike driftsomfang mellom år. Det er imidlertid få regnskap (20 for året 2025) bak referansebruket Melkeproduksjon geit, så det er noe usikkert hvor representativt referansebruket er, og tallene vil være noe følsomme for ev. utskiftninger av driftsgranskingsbruk mellom de årene som er presentert her. For referansebruksberegningene i 2025 er det opplyst at tilskuddssatsene for sone 6 (Nordland og det meste av Troms) er brukt i framregningen for arealtilskudd. Dette tyder på at tyngden av regnskap bak referansebruket kommer fra dette området.

Generelt er tallene for 2015 og 2020 framregnet fra hhv. 2014 og 2019, mens 2025 er framregnet fra 2023, som var basisår for referansebruksberegningene til jordbruksoppgjøret 2025. Tilskuddene vises etter utbetalingsår, så tilskuddstallene for 2025 reflekterer tilskuddssatser fra jordbruksoppgjøret i 2024. Tabellen viser derfor ikke utslag av tilskuddsendringer fra jordbruksoppgjøret i 2025. Ved jordbruksoppgjøret i 2025 ble grunntilskuddet for geitemelk økt med 10 øre per liter. Driftstilskuddet for geitemelkproduksjon ble økt med 20 000 kroner per bruk. Husdyrtilskuddet for melkegeiter ble ikke endret, mens utmarksbeitetilskuddet ble økt med 35 kroner per småfe og det generelle beitetilskuddet ble økt med 10 kroner per småfe. Avløsertilskuddet ble økt med 47 kroner per melkegeit, og maksimalbeløpet for avløsertilskudd økt med 5 367 kroner per bruk.

Tabell 12: Tall fra referansebruk nr. 4 Melkeproduksjon geit, landet, for årene 2025, 2020 og 2015. Kroner der ikke annet er angitt.

	2025	2020	2015	Prosentvis endring fra 2015 til 2025 etter justering for KPI-endring ⁵
Årsgeiter, antall	162,2	143,6	119,8	
Arbeidstimer familie, timer	2 525	2 159	2 415	
Arbeidstimer leid betalt hjelp, timer	885	849	635	
Jordbruksfradrag	184 145	163 204	159 895	-16 %
Sum planteprodukter	15 205	17 405	11 552	-4 %
Geit, melk	780 797	565 464	537 019	6 %
Geit, livdyr og slakt	51 987	16 036	18 796	102 %
Sum husdyrprodukter	851 502	589 498	567 144	9 %
Sum inntekter før tilskudd	923 913	662 489	591 694	14 %
Sum pristilskudd	547 941	389 901	332 138	20 %
Sum prod. uavh. tilsk.	1 210 407	661 028	493 962	79 %
Tilskudd i alt	1 758 348	1 050 929	826 100	55 %
Inntekter i alt	2 682 261	1 713 418	1 417 794	38 %
Sum variable kostnader	593 794	415 460	353 766	22 %
Sum faste kostnader	785 327	596 520	469 111	22 %
Sum avskrivninger	253 288	177 144	119 396	55 %
Kostnader i alt	1 632 409	1 189 124	942 273	26 %
Driftsoverskudd	1 049 852	524 294	475 521	61 %
Jordbr. andel av gjeldsrenter	82 651	46 051	47 547	27 %
Jordbr. andel av kår	2 310	2 035	2 461	-32 %
Årsresultat	964 891	476 208*	425 513*	65 %
Årsresultat per familieårsverk	691 664	406 949*	325 081*	55 %
Årsresultat per familieårsverk, i 2025-kroner	691 664	502 892	445 752	
Per årsgeit, sum husdyrprodukter	5 250	4 105	4 734	-19 %
Per årsgeit, sum pristilskudd	3 378	2 715	2 772	-11 %
Per årsgeit sum prod. uavh. tilsk.	7 462	4 603	4 123	32 %
Per årsgeit, tilskudd i alt	10 841	7 318	6 896	15 %
Per årsgeit, inntekter i alt	16 537	11 932	11 835	2 %
Per årsgeit, sum variable kostnader	3 661	2 893	2 953	-10 %
Per årsgeit, sum faste kostnader	4 842	4 154	3 916	-10 %
Per årsgeit, sum avskrivninger	1 562	1 234	997	14 %
Per årsgeit, kostnader i alt	10 064	8 281	7 865	-7 %
Per årsgeit, driftsoverskudd	6 473	3 651	3 969	19 %
Per årsgeit, årsresultat	5 949	3 316*	3 552*	22 %
Per årsgeit, sum timer	21,0	20,9	25,5	
Andel tilskudd av inntekter i alt	66 %	61 %	58 %	
Tilskudd per liter melk, kroner	18,80	11,37	10,05	

*Årsresultat er ikke beregnet i de opprinnelige referansebrukene for 2020 og 2015, men er her beregnet som driftsresultat minus jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår.

Fra 2015 til 2020 var det en reduksjon i årsresultat per årsgeit (både i faste og nominelle kroner), men fra 2015 til 2025 forventes en økning på 22 prosent i faste kroner.

Fra 2015 til 2025 har tilskuddsandelen av inntekter i alt på referansebruket økt fra 58 prosent til 66 prosent selv om driftsomfanget har økt fra 119,8 årsgeiter i 2015 til 162,2 årsgeiter i 2025. I samme periode har tilskuddsandelen for referansebruk 1, melkeproduksjon ku, økt fra 31 prosent til 41 prosent. På referansebruket med geitemelk, er det i tilskudd i alt 18,80 kroner per liter i 2025, mens tilsvarende for referansebruket med kumelk er 7,01 kroner per liter. Dersom en antar at tilskudd i alt per liter geitemelk på referansebruket er representativt for geitemelkproduksjonen i landet, innebærer det at det med en produksjon på rundt 18 mill. liter ble gitt i størrelsesorden 340 mill. kroner i tilskudd knyttet til geitemelkproduksjon.

Geitemelkeproduksjonen på referansebruket var 82 200 liter i 2015, 92 400 liter i 2020 og 93 500 liter i 2025, som tilsvarer 686 liter per årsgeit i 2015 (basisår 2014), 643 liter i 2020 (basisår 2019) og 577 liter i 2025 (basisår 2023). På referansebrukene er det dermed en nedgang i ytelsen på over 100 liter per årsgeit fra 2015 til 2025. For totalpopulasjonen av melkegeiter er nedgangen neppe så stor. Dersom en fordeler totalalkylens kvantum «Sum geitmelk» på gjennomsnitt at antall melkegeiter ved de to telledatoene per år for produksjonstilskudd, var gjennomsnittsmengden 615 liter i 2014, 608 liter i 2019 og 576 liter i 2023. I tillegg kommer at mellom 2014 og 2019 ble telledatoene for produksjonstilskudd endret fra hhv. 1. januar og 31. juli til 1. mars og 1. oktober, som gjør at gjennomsnittsmengden geitemelk i 2014 trolig blir beregnet noe for høyt sammenlignet med 2019 og 2023.

I tabell 13 vises tilsvarende utdrag for referansebruk 3, Sau, landet, som er vist i tabell 12 for melkegeit. I tillegg er det i tabell 13 lagt inn en kalkyle for ammegeit for 2025. Det må understrekes at det er betydelig usikkerhet om hvor representativ kalkylen er, siden manglende datagrunnlag gjør at det har måtte gjøres anslag på mange forutsetninger. Det er forsøkt å gi oversikt over forutsetningene i det følgende.

Kalkylen er basert delvis på data fra referansebruket for sau, delvis på dekningsbidragskalkyle for ammegeit mottatt fra Nortura, gjengitt i figur 23 på side 60, og delvis på egne tilskuddsberegninger. Med tanke på sammenlignbarhet, er driftsomfanget i kalkylen for ammegeit dimensjoner med like mange vinterføra ammegeiter som det er vinterføra sauer i referansebruket for 2025. Produksjonsinntekten for geit (rad sau/geit, livdyr og slakt) er basert på Norturas kalkyle, men grunntilskuddet er trukket ut og inngår i sum pristilskudd.

Antall arbeidstimer for ammegeitbruket, både familie og leid, er 75 prosent av arbeidstimene for sau. 75 prosent er anslått bl.a. ut fra at fôrforbruket for ammegeit i Norturas kalkyle er anslått til 75 prosent av fôrforbruket til sau. 75 prosent av referansebruket for sau er også brukt for leieinntekter og andre inntekter, samt for sum faste kostnader, sum avskrivninger, jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår.

⁵ Fra november 2015 til november 2025

I sum pristilskudd er det regnet grunntilskudd, distriktstilskudd med sats for sone 3, samt tilskudd for kjeslakt. Slaktekvanta er basert på Norturas kalkyle, og som i Norturas kalkyle er det lagt til grunn at det gis tilskudd til kjeslakt for alle kje som slaktes.

I sum produksjonsuavhengige tilskudd er husdyrtilskudd beregnet ut fra at 75 prosent av de vinterfôra geitene har kjeet. Areal- og kulturlandskapstilskuddet er beregnet ut fra sone 5B og med areal fra Norturas kalkyle. Som i kalkylen fra Nortura er det lagt til grunn at det gis beitetilskudd og utmarksbeitetilskudd for alle geiter og kje. Videre er det lagt til grunn at avløsertilskudd og div. andre tilskudd, som bl.a. RMP-tilskudd og økologisk tilskudd, er 75 prosent av tilskuddene på referansebruket for sau.

Sum variable kostnader er basert på dekningsbidragskalkylen fra Nortura.

Arbeidsgruppa er kjent med at en del ammegeitprodusenter har inntekter fra «utleie» av ammegeiter til beiting, men arbeidsgruppa har ikke grunnlag for å anslå hva som kan være et representativt omfang på slike inntekter, og i kalkylen er det derfor ikke lagt inn noe beløp for slike inntekter.

For produsenter med kasjmirgeiter eller mohairgeiter vil inntekter fra ull trolig kunne utgjøre en vesentlig del av salgsinntektene. Arbeidsgruppa har ikke grunnlag for å anslå omfanget av dette, og slike inntekter er ikke lagt inn i kalkylen.

Tabell 13: Tall fra referansebruk nr. 3 Sau, landet, for årene 2025, 2020 og 2015, samt kalkyle for ammegeit 2025. Kroner der ikke annet er angitt.

	Ref. bruk sau 2025	Ref. bruk sau 2020	Ref. bruk sau 2015	Kalkyle ammegeit 2025
Vinterfôra sauer/ammegeiter	159,3	155,8	153,3	159,3
Antall lam/kje slaktet	187,4	194	179,5	202,3
Arbeidstimer familie, timer	2 032	1 705	1761	1524
Arbeidstimer leid betalt hjelp, timer	301	503	531	226
Jordbruksfradrag	143 414	99 134	107 324	
Sum planteprodukter	26 617	23 273	23 856	
Sau/geit, livdyr og slakt	291 852	220 673	255 259	47 341
Sau, ull	25 228	22 618	23 919	
Sum husdyrprodukter	327 559	251 828	286 514	47 341
Leieinntekter og andre inntekter	50 017	29 074	16 881	37 513
Sum inntekter før tilskudd	404 193	304 175	327 251	84 854
Sum pristilskudd	150 670	133 792	44 935	140 531
Sum prod. uavh. tilsk.	806 083	422 138	403 609	732 604
Tilskudd i alt	956 753	555 930	448 544	873 135
Inntekter i alt	1 360 946	860 105	775 795	957 989
Sum variable kostnader	284 633	208 497	181 299	250 420
Sum faste kostnader	460 287	341 095	288 519	345 215
Sum avskrivninger	174 798	128 633	91 366	131 099
Kostnader i alt	919 718	678 225	561 184	726 733
Driftsoverskudd	441 228	181 880	214 611	231 256
Jordbr. andel av gjeldsrenter	55 318	20 921	20 685	41 489
Jordbr. andel av kår	4 425	3 343	2 514	3 319
Årsresultat	381 485	229 076*	258 754*	186 448
Årsresultat per familieårsverk	339 807	191 415*	208 290*	221 438
Årsresultat per familieårsverk, i 2025-kroner	339 807	236 543	285 607	221 438
Per v.f. sau/ammegeit, sum husdyrprodukter	2 056	1 616	1 869	297
Per v.f. sau/ammegeit, sum pristilskudd	946	859	293	882
Per v.f. sau/ammegeit sum prod. uavh. tilsk.	5 060	2 709	2 633	4 599
Per v.f. sau/ammegeit, tilskudd i alt	6 006	3 568	2 926	5 481
Per v.f. sau/ammegeit, inntekter i alt	8 543	5 521	5 061	6 014
Per v.f. sau/ammegeit, sum var. kostnader	1 787	1 338	1 183	1 572
Per v.f. sau/ammegeit, sum faste kostnader	2 889	2 189	1 882	2 167
Per v.f. sau/ammegeit, sum avskrivninger	1 097	826	596	823
Per v.f. sau/ammegeit, kostnader i alt	5 773	4 353	3 661	4 562
Per v.f. sau/ammegeit, driftsoverskudd	2 770	1 167	1 400	1 452
Per v.f. sau/ammegeit, årsresultat	2 395	1 470	1 688	1 170
Per v.f. sau/ammegeit, sum timer	14,6	14,2	15,0	11,0
Andel tilskudd av inntekter i alt	70 %	65 %	58 %	91 %
Tilskudd per kg sau/geit , kroner	197**			326

*Årsresultat er ikke beregnet i de opprinnelige referansebrukene for 2020 og 2015, men er her beregnet som driftsresultat minus jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår.

***Kg slakt av sau/lam er beregnet som «Sau, livdyr og slakt» dividert med totalkalkylens pris for «Sau/lam. Registrert salg» for 2025 på 60,09 kroner/kg.*

Tilsvarende som det i tabell 12 er beregnet tilskudd per liter melk, er det på siste rad i tabell 13 beregnet tilskudd per kg slakt av sau/lam og geit/kje. Slaktemengde framgår ikke eksplisitt av referansebruket på sau, men er beregnet ved å dividere referansebrukets inntekt på posten «Sau, livdyr og slakt» med totalkalkylens pris for «Sau/lam. Registrert salg» for 2025. Tilskudd i alt på referansebruket for sau, blir da 197 kroner per kg sau/lam. I kalkylen for ammegeit blir tilskudd i alt 326 kroner per kg geit/kje. En bør imidlertid være oppmerksom på at mengden kjeslakt per geit som har kjeet er dobbelt så stor i kalkylen for geit, som gjennomsnittlig kjekjøttleveranse blant søkerne om produksjonstilskudd med ammegeiter (og uten melkeproduksjon). Lavere kjekjøttleveranse innebærer også mindre i pristilskudd, men i kalkylen utgjør de produksjonsuavhengige tilskuddene i overkant av 80 prosent.

Norturas kampanje for levering av kjeslakt

Nortura har kampanje om levering av kjeslakt i ukenumrene 7, 11 og 17. For avtalte leveranser i disse ukene ble det i 2025 gitt et tillegg på 31 kr/kg for kjeslakt med vekt 5,1 til 11 kg i klasse P+ og bedre.

Tabell 14 viser kalkyle som Nortura har presentert om økonomien med å levere kampanje-kje i 2025. Nortura har opplyst av avtaletillegget vil være for de samme ukene og med samme tillegg i 2026 som i 2025.

Tabell 14: Kalkyle for økonomien med å levere kampanje-kje.

	Mengde	Pris, kroner	Beløp, kroner
Avregning med avtaletillegg	6,5 kg	14,11+31,00	293,22
Slaktetilskudd			500,00
Grunntilskudd	6,5 kg	6,65	43,23
Distriktstilskudd sone 2	6,5 kg	5,25	34,13
Puljetillegg	50-99	1,00	6,50
Sum inntekter			877
Melkeerstatning	18 kg	43,50	775
Kraftfôr	2	6,00	12
Smokker, strø m.m.			30
Sum kostnader			817
Til dekning av arbeid, fjøs osv.			60
Ev lammeringstillegg			15
Til dekning av arbeid, fjøs osv., inkl ev. lammeringstillegg			75

Kilde: Nortura

Kalkylen indikerer at selv med kampanjetillegg på 31 kroner per kg, er de variable kostnadene nesten like store som inntektene, og det blir lite igjen til dekning av arbeid, bygninger m.m.

Nortura har også en dekningsbidragskalkyle for ammegeit av «tung rase». Kalkylen er gjengitt som figur 23. Merk at av de 15 ammegeitene i kalkylen, er 25 prosent påsett som ikke har kjeet. Kalkylen beregner et «Dekningsbidrag 2» på 4 840 kroner per ammegeit når produksjonstilskudd regnes med, herunder areal- og kulturlandskapstilskudd på 545 kroner. Kjekjøttmengden er dobbelt så stor som gjennomsnittlig kjekjøttleveranse blant søkerne om

produksjonstilskudd med ammegeiter (og uten melkeproduksjon). Salgsinntektene inkl. grunntilskudd utgjør 409 kroner. I kalkylen er hele bunnfradraget i produksjonstilskuddet på 6 000 kroner fordelt på 15 vinterføra geiter og utgjør dermed 400 kroner per geit. I mange tilfeller vil produsentene ha andre husdyr og arealer som det vil være rimelig å også fordele bunnfradraget på.

DEKNINGSBIDRAGSKALKYLE					
Ammegeit, PER ÅR TUNG RASE					
Ant. vinterføra geit	15				
Avdrått	1,52	kje/geit			
Sone arealtilskudd	3				
Sone distriktstilskudd	2				
påsett	25 %				
Kje tyngre enn 5,0 kg	100,0 %				
Kje 3,5-5,0 kg	0,0 %				
Kje 2-3,4 kg	0,0 %				
Slaktevekt kje	9,5	kg			
Slaktevekt geit	25,0	kg			
Tap av geit	6 %				
PRODUKSONSINNTEKTER					
		Kvantum, kg/antall	Pris, kr/kg/stk	SUM	
Kjekjøtt inkl grunntilskot og etterbetaling		12,1	27,70	334	
Geitkjøtt inkl grunntilskot		4,8	10,50	50	
Puljetillegg pr geit/kje		16,82	1,50	25	
SUM PRODUKSJONSINNTEKTER		16,8		409	
Blå tall kan endres					
VARIABLE KOSTANDER					
	% av fôrkrav	FEm per enhet	Avling, fee/daa	Areal, daa	Var. kost., kr/f.e.
Fôr (75% av sau)	100,0	352		0,73	1 223
Kraftfôr	14,8	52			6,10
Grovfôr	51,1	180	260		3,60
Innmarksbeite	34,1	120	150		2,15
Annet					290
Div. andre variable kostander					290
Renter på variable kostander			Rentesats	5,8	59
SUM VARIABLE KOSTNADER					1 572
DEKNINGSBIDRAG 1					
Produksjonstilskudd					6 003
Husdyrtilskudd inkl tilskot kjeslakt					3 975
Utmarksbeite	Ant dyr pr enhet	2,52	Sats	581	1 464
Beitetilskudd	Ant dyr pr enhet	2,52	Sats	131	330
Areal- og kult.tilskudd					545
Distriktstilskudd					88
Bunnfradrag					-400
DEKNINGSBIDRAG 2					
					4 840
			For bruket		72 602

Figur 23: Dekningsbidragskalkyle for ammegeit, tung rase. Kilde: Nortura

Når det gjelder bygningskostnader, har Nortura på forespørsel gitt uttrykk for at dersom en satser seriøst på ammegeit og skal ha mange, kan en bruke regnestykker utarbeidet for sauefjøs: Dersom en bygger fjøs til 240 sau, får støtte fra Innovasjon Norge på 40 prosent og låner penger

til 6 prosent rente, så vil kostnadsanslaget med 20-25 års avskrivningstid ligge på 800-1 200 kroner per sau per år til hus, avhengig av hvor mekanisert det er, isolert osv. Nortura har også regnet på et prosjekt til 130 søyer med forhekker og slepplatt. Der kom kostnaden på 1 300 kroner per år.

6 Utfordringer

Innenfor det norske geiteholdet er det flere utfordringer som gjør seg gjeldende, og som påvirker den enkelte produsent og næringen som helhet. I all hovedsak knytter utfordringene seg opp mot økonomi og marked.

6.1 Produksjon og økonomi

6.1.1 Arbeidskrevende produksjon

En melkegeit produserer om lag 2,5–3,5 liter melk per dag, mens ei melkeku produserer 25–30 liter. For å produsere 1000 liter melk per dag, trengs det dermed rundt 350 geiter (ved 3 liter per dag) mot bare 40 kyr (ved 25 liter per dag). Melkeku brukes som sammenligningsgrunnlag fordi det er den mest nærliggende produksjonen å sammenligne melkegeita med – selv om forskjellene, dyreslagene og produksjonen imellom, er store.

En geitebonde har betydelig flere dyr å følge opp, noe som gjør driften mer arbeidsintensiv og krevende. Fordi hver geit gir lite melk, blir den totale tiden som går med til melking større. Det innebærer mer rengjøring av jur, flere prøvemelkinger og flere melkeorgan som må vedlikeholdes.

Melkeanlegg og fôringsutstyr har i stor grad faste kostnader, men i geitehold må disse fordeles på færre liter melk enn i kumelkproduksjon. Resultatet blir høyere kostnad per liter. I tillegg kommer ofte betydelige serviceutgifter, fordi anleggene har mange melkepunkter som krever jevnlig vedlikehold.

Flere kontaktpunkter og mindre volum per dyr gjør det også mer krevende å opprettholde god hygiene og møte kvalitetskravene fra samvirket. Ved kvalitetsfeil, for eksempel høyt bakterietall, er det derfor langt mer arbeidskrevende å spore opp enkeltindividet som skaper problemet i en geitebesetning enn i en kubesetning.

6.1.2 Begrensede muligheter for teknologisk effektivisering

Melkerobot har blitt en viktig del av automatiseringen i kumelkproduksjon, men de samme løsningene er ikke direkte overførbare til geitemelkproduksjon. Både biologiske, tekniske og strukturelle forhold gjør at melkerobot ikke framstår som et reelt alternativ for geitemelkproduksjonen verken i dag eller fremover. En sentral utfordring knyttet til melkerobot i geitemelkproduksjon er kapasitet. Geiter har lavere melkeytelse per dyr enn kyr, noe som medfører at det kreves et større antall dyr for å produsere nok melk. Erfaringer fra bruk av kraftfôrautomater tilsier at kapasiteten er omkring 60 dyr per døgn. Det er rimelig å legge til grunn at tilsvarende kapasitetsnivå vil gjøre seg gjeldende for melkerobot tilpasset geit. Med en gjennomsnittlig besetningsstørrelse på 136 dyr, og med flere besetninger over 200 dyr, vil dette innebære behov for flere robotenheter per besetning. Dette medfører investerings- og driftskostnader som ikke står i forhold til produksjonsvolumet eller inntektsgrunnlaget i geitemelkproduksjonen.

Teknologiutviklingen og markedstilbudet innen området er svært begrenset. I et internasjonalt perspektiv, der geiteholdet ofte drives i større skala enn i Norge, er melkekarusell en mer effektiv løsning enn stasjonær melkerobot. Arbeidsgruppen er heller ikke kjent med at en løsning for melkerobot tilpasset geitemelkproduksjon er under utvikling. Dette tilsier at melkerobot for geit ikke vurderes som et prioritert eller lønnsomt utviklingsområde i industrien. Melkerobot er ikke et reelt alternativ i geitehold, og det mest betydningsfulle effektiviseringsgrepet i moderne melkeproduksjon er derfor i praksis forbeholdt ku.

6.1.3 Oppforing

Oppfôring av kje er en annen arbeidskrevende del av driften. De færreste har plass til å føre opp alle kjeene, og arbeidet krever mye tid og tett oppfølging. Når kjeene skilles fra mora, må de lære å drikke melk, på samme måte som koppelam, men her må alle kje læres opp på smokk. I en gjennomsnittsbesetning med 136 geiter og 1,8 kje per geit innebærer dette nær 250 kje som skal læres opp på smokkeautomat i løpet av kort tid, dersom alle kje i besetningen skal føres opp. Dette skjer i en periode som allerede er svært krevende for geitebonden, som samtidig skal være jordmor, melke samt følge opp føring og melkekvalitet i starten av en ny laktasjon.

Det ligger betydelig mer arbeid bak hver liter geitemelk enn kumelk. På referansebruk 1, melk 33 årskyr, landet, er produsert mengde melk 63 liter per sum arbeidstider, mens på referansebruk 4, melk 162 årsgeiter, er tilsvarende tall 27 liter. At det kreves langt flere dyr for å produsere samme mengde melk, gjør det også mer krevende å ha full oversikt. Ved for eksempel kvalitetsfeil, kan dette være en stor praktisk utfordring. Forskjellen mellom geit og ku blir også stadig større etter hvert som kubøndene har større mulighet til effektivisering.

På grunn av den lave omsetningen av geite- og kjekjøtt, er det for mange produsenter vanskelig å omsette nok volum til at det blir en lønnsom drift. Geita holdes i utgangspunktet for melk, og kjøttmengden står ikke i forhold til hvor mye arbeid og ressurser som ligger bak å føre de fram. Kje som leveres til slakt, leveres helst før de er avvennet melk. Men på grunn av kampanjeuker blir kje også levert etter avvenning, noe som medfører en vektnedgang og et dårligere produkt til slakt, enn hva det ville ha vært før avvenning. Dette gjør at produsentene får betalt for mindre kjøtt, på et dyr som allerede i utgangspunktet har et lavt slakteutbytte, etter å ha brukt mye ressurser på å føre dem opp. Etter avvenning vil videre vekst stagnere samtidig som kraftfôrforbruket øker markant. Da blir fôrkostnadene for store og lønnsomheten forsvinner.

6.1.4 Tidlig avlivning

Om lag 40 000 kje avlives årlig rett etter fødsel jf. 3.2.3. Årsaken til dette er sammensatt. Det er høye kostnader ved å føre opp kje, og inntektene ved salg av kjøtt er lave. Oppfôring krever også mye areal. Praksisen med tidlig avlivning reiser flere spørsmål, blant annet om dette er en dårlig utnyttelse av mulige ressurser, og det kan også være et vanskelig etisk spørsmål for den enkelte produsent, og for næringen. Tidlig avlivning har også vært praktisert på nyklekkede hannkyllinger, men dette er i ferd med å endres ved at det tas i bruk ny teknologi som kjønnssorterer eggene, og at kun hundyr ruges frem.

6.1.5 Dyrevelferd og areal

God dyrevelferd krever at flere elementer er på plass, blant annet at det er tilstrekkelig med areal til å bevege seg. Ifølge regelverket er det ikke et minstekrav til areal per dyr, men *tilgjengelig areal per dyr og totalarealet skal være tilpasset dyrenes behov* (Forskrift om velferd for småfe, 2005, § 11). For lite areal vil kunne medføre stress for geitene, og i verste fall diaré og andre helseproblemer. I Norge er det kun økologisk drift som har arealkrav.

God dyrehelse er et sentralt element for god dyrevelferd. I jordbruksoppgjøret i 2025 ble det bestemt at det skal etableres en helsetjeneste for geit, og i 2026 er det bevilget 1,4 mill. kroner til oppstarten av dette arbeidet. Animalia har ansvaret for utvikling og drift, i likhet med de øvrige helsetjenestene på andre dyreslag. Arbeidet med å etablere en helsetjeneste for geit er i gang, og det er estimert at dyrevelferdsprogrammet tidligst vil kunne rulles ut i løpet av 2027. Det har over lengre tid vært jobbet med å løfte helsen hos norske melkegeiter. I tiden etter at dette arbeidet ble gjennomført, har det blitt mer vanlig med hobbybesetninger, og hold av ammegeit har økt. Disse dyregruppene var ikke inkludert i det tidligere arbeidet som ble gjort, og man har derfor liten oversikt over helsestatus i slike besetninger. Den manglende oversikten kan være en utfordring i arbeidet med å forebygge smitte.

6.1.6 Kvoteordningen for melk og rekruttering

Dagens kvoteordning regulerer geografisk plassering av geitemelkproduksjon gjennom å dele inn i produksjonsregioner og forhindre at kvote flyttes til kommuner uten geitemelkkvote fra før. Den geografiske begrensningen er basert på hvilke kommuner som hadde geitemelkkvote da dagens forskrift ble vedtatt i 2011, og legger klare føringer for hvor ny geitemelkproduksjon kan etableres. Dette innebærer at listen over kommuner ligger fast, og oppdateres ikke i takt med strukturelle endringer i næringen. Ordningen gir forutsigbarhet og klare rammer for næringen, og bidrar til å begrense geografisk spredning av produksjonen.

Den langsiktige utviklingen i geitemelknæringen peker i retning av færre produsenter. En del av utfordringen ligger i at det ikke nødvendigvis kommer nye produsenter når eksisterende drift opphører i kommuner med etablert geitemelkproduksjon. Selv om kvotereguleringen tillater produksjon i disse kommunene, innebærer ikke dette i seg selv at det finnes nye produsenter med kompetanse, vilje og forutsetninger til å ta over eller etablere ny drift. Over tid kan dette medføre at produksjon i enkelte kommuner faller helt bort. Det er allerede i dag områder med geitemelk som ikke kan utnyttes på meierianleggene, men går direkte til dyrefôr fordi produksjonen er for spredt og med utilstrekkelig volum (Tine Industri, 2025). Andre meierianlegg er avhengige av dagens tilførsel for å opprettholde ønsket produksjon. Videre kan redusert produksjon føre til lengre henteruter, høyere inntransportkostnader og økt sårbarhet. Med lavere totalvolum vil også kvalitetssvikt eller produksjonsstans hos enkeltprodusenter bli mer utslagsgivende.

6.1.7 Kvoteordningen for melk og kvotefyllingsgrad

Kvoteordningen for melk er som omtalt i kap. 2.3 et produksjonsregulerende virkemiddel, og som følge av overskuddet i markedet, har det i lengre tid vært et lavt forholdstall for geitemelkkvote. Det lave forholdstallet har bidratt til at flere produsenter muligens har kjøpt eller leid mer kvote enn de har kapasitet til å produsere fordi de ønsker å ha en buffer som gir

fleksibilitet. Leveringsfrie måneder og fjerning av erstatningen fra Norsk melkeråvare som opphørte 1. oktober 2025, kan også ha gjort det mindre aktuelt å fylle kvoten. Kvotefyllingsgraden kan også henge sammen med at det er en høy andel av geitemelkprodusenter som leverer til lokal foredling.

6.1.8 Produsentmiljø

Geitenæringen er spredt over et stort geografisk område. Dette bidrar til at produsentmiljøene blir små og sårbare ved produsentavgang, og kan skape usikkerhet med hensyn til rekruttering til næringen. Dersom trenden med færre produsenter per år fortsetter, vil man på et tidspunkt nå et kritisk minimumsnivå hva gjelder antall produsenter. Det antas at dette punktet ikke er nådd ennå, men jo færre produsenter og lengre avstand til meieri, desto høyere blir kostnadene per produserte enhet. Kostnadene ved transport og nødvendig minimumsvolum for meieriproduksjon, vil være avgjørende for om det er økonomisk forsvarlig å ha en geitemelkproduksjon uten ytterligere regulering av produsentbeliggenhet.

Selv om produsentene er spredt, er det også områder som har mer konsentrert produksjon. I det som gjerne omtales som typiske geiteområder (områdene rundt anleggene på Storsteinnes, Dovre, Lom & Skjåk, Ørsta, Byrkjelo og Haukeli), er det også etablert et velfungerende inntransport- og foredlingsopplegg. Produsenttetthet rundt den etablerte meieristrukturen er en fordel mht. melke kvalitet og fraktkostnader, men et spørsmål om ytterligere konsentrering av produsenter i nærhet til meierianleggene, vil svekke produsentmiljøet i andre deler av landet, med potensielt færre produsenter totalt. Geitebrukene ligger i mange tilfeller avsides til, i områder som ikke er særlig egnet for annen type intensivt jordbruk. En ytterligere nærhet til meieri innebærer ikke nødvendigvis egnet ressursgrunnlag for drifta.

Produsentmiljø kan også bli påvirket av hvor stor den totale nasjonale produksjonen skal være. I dag eksporteres deler av volumet for å få avsetning for dette. Dersom geitemelka som går til eksport ikke lenger kan eksporteres som følge av støttenivå og den politiske risikoen forbundet med dette (jf. kapittel 6.2), vil antall produsenter, spesielt rundt Haukeli som produserer frozen curd til eksport, kunne forsvinne.

6.1.9 Foredling meieri

Inntransporten av geitemelk er preget av stor geografisk spredning. Enkeltprodusenter som ligger langt unna meieri og andre produsenter, er en logistisk utfordring. Lite volum på de fleste meierianlegg, også som følge av ujevn melkekurve gjennom året, vil medføre utfordringer ved visse produksjoner, da det kreves et minimumsvolum for å få en stabil industriell produksjon. Eventuelle kvalitetsfeil gir også mye større utslag ved små volum.

Tine foredler mesteparten av geitemelka på meieriene i Storsteinnes, Byrkjelo og Haukeli, og produksjonen er delvis sentrert rundt disse. Det er likevel utfordringer grunnet lange og/eller ineffektive inntransportruter, da det er stor geografisk spredning mellom enkeltprodusenter. I tillegg til dette har Tine et fåtall mindre meierier som produserer spesielle geitemelkprodukter. Det kan være en større utfordring for disse spesialmeieriene å håndtere faste kostnader enn meierier med større produksjon.

En annen utfordring for geitemelka er å utnytte de ulike fraksjonene i melka. Kvaliteten på mysen påvirkes av hvordan melken behandles i forkant. Når Tine anvender kaseinet i melka til produkter som hvit geitost eller frozen curd, kan ikke mysen benyttes til brunostproduksjon. Restfraksjonen, altså mysen, blir da solgt til fôr. Man finner samme utfordring for restfraksjonen når man skal anvende mysen til brunost. Tine har jobbet med å anvende kaseinet til en mager hvit geitost, og håper å utvikle denne teknologien videre for en bedre fraksjonsutnyttelse.

6.1.10 Stor andel med lav produktivitet i ammegeitproduksjon

Statistikken i kapittel 3.2 indikerer at en stor andel av ammegeitprodusentene har ingen, eller svært lav, produksjon av kje kjøtt. Av de 942 foretakene med tilskudd for ammegeiter i søknad om produksjonstilskudd i 2024, hadde over halvparten (492) ingen registrert leveranse av kjeslakt i 2024. Blant ammegeitprodusentene (uten melkegeiter) som hadde kjeslaktleveranser i 2024, var gjennomsnittlig kjeslaktleveranse per ammegeit 0,81 kjeslakt med snittvekt på 9,9 kg.

Det er et grunnvilkår for produksjonstilskudd at foretaket driver vanlig jordbruksproduksjon, herunder at produksjonen må ha et næringsmessig preg og at leveransene fra produksjonen skal stå i samsvar med antall dyr det søkes tilskudd for. Til støtte ved saksbehandling av søknadene om produksjonstilskudd får saksbehandleren en varselmelding i de tilfellene søkeren har ført opp ammegeiter og det ikke er registrert slakteleveranse av kje fra foretaket. For å kunne godkjenne en søknad med varselmelding, må saksbehandler legge inn en kommentar. «Driver livdyrsalg av geiter», «Foretaket holder på å bygge opp geitebesetning», «Foretaket opplyser om å slakte kje til eget bruk» er eksempler på kommentarer som er lagt inn av kommunen. Som omtalt i kapittel 2.2, ble 6 av de 1 049 søknadene hvor søkerne hadde oppgitt ammegeiter i 2024 helt avslått eller avvist, og i 102 av de øvrige søknadene ble ammegeitene «underkjent», det vil si at i ca. 10 prosent av søknadene med ammegeiter ble tilskudd for ammegeiter avslått. Antall og andeler avslag i søknader med ulike dyreslag for året 2023 ble undersøkt i rapporten Grunnvilkår for produksjons- og avløsertilskudd (Landbruksdirektoratet, 2025). Da var andelen avslag for ammegeit 9,25 prosent. Dette var betydelige høyere enn for andre dyreslag hvor andelen lå under 1 prosent. Men selv om andelen avslag for ammegeit var og er relativt høyt, kan det den stilles spørsmål om den burde vært enda høyere.

Ammegeitproduksjonen har også et tydelig strukturelt problem. Gjennomsnittlig besetningsstørrelse er 12 dyr, antall besetninger er økende, og en stor andel besetninger er svært små, med hobbypreg. Som vist i figur 15 i kapittel 3.2, har økningen i antall foretak fra 2022 til 2024 i all hovedsak kommet i besetninger med 20 eller færre ammegeiter. Sammen med den lave produktiviteten er dette en stor utfordring fordi en kan stille spørsmål ved om dette er næringsmessig husdyrhold, men heller hobby. Jordbruksavtalen er en næringsavtale og tilskudd over jordbruksavtalen bør tilfalle næringsvirksomhet og ikke stimulere til hobbyvirksomhet..

6.1.11 Foredling slakteri

De fleste slakteriene er konstruert for større dyr, og det er mer krevende å slakte geit og kje enn standard lam. Stor usikkerhet for avsetning i markedet og lavt volum anses ikke å forsvare

investeringer i tilpasset utstyr Sammenlignet med andre dyr vil det på geit og kje være færre kg kjøtt å dele kostnadene på, noe som resulterer i høye slaktekostnader og redusert konkurransedyktighet for kjøttslaget (Kjøtt- og Fjørfebransjens landsforbund, 2025). I en rapport fra Norsk Landbruksrådgivning i 2024 oppgir et par slakterier at de ser muligheter for salg og foredling av kjekjøtt. Forutsetninger er at det finnes gode rutiner, en minimumsmengde med råvare, og en slaktevekt på minst 9 kg for å få til lønnsomhet og effektivitet. Slakteriene oppga at de har logistikklinjer for lam som også kan brukes til kjekjøtt. Et av slakteriene har tilpasset slaktelinje for å kunne slakte kje med lav slaktevekt (Norsk Landbruksrådgivning, 2024).

6.1.12 Behov for investeringer

Det er en generell problemstilling i landbruket at driftsbygninger har en begrenset teknisk levetid. Slitasje, endringer i regelverk og ny teknologi, gjør det nødvendig med oppgraderinger. Det har i lengre tid vært en usikkerhet i geitemelknæringen om framtidsmulighetene, blant annet som følge av et lavt forholdstall over tid. Dette har medført at produsenter trolig har avventet større investeringer knyttet til vedlikehold og modernisering av driftsapparatet, selv om behovet har vært til stede. For å gjøre investeringen lønnsom vil det også kunne være behov for å øke produksjonsomfanget, noe som har vært et begrenset og dyrt alternativ, da en enten har måttet leie eller kjøpe kvote til en høy pris på det private markedet.

Til forskjell fra storfehold, finnes det ikke så langt arbeidsgruppa er kjent med, standardløsninger for bygging av fjøs for geitehold. Dette kan også være med på å gjøre nødvendige investeringer dyrere i geiteholdet enn i andre produksjoner, da det i disse i større grad blir skreddersydde løsninger framfor hyllevare som blir benyttet ved modernisering.

6.2 Marked

Melk

På markedssiden har det over tid blitt produsert mer geitemelk enn det har vært lønnsom etterspørsel etter. Dette endret seg i 2025, og ligger an til å vedvare i 2026, da Tine har oppnådd det de omtaler som lønnsomhet på sin eksport av frozen curd. Tine har i brev opplyst at de vurderer lønnsomheten i markedet som akseptabel, og markedet innenlands som relativt stabilt.

Den fallende etterspørselen etter brunost preger markedssiden for geitemelk, en trend som har vart over lengre tid. Det oppfattes som en utfordring knyttet til blant annet norske mattradisjoner, men det er også et viktig økonomisk aspekt da en betydelig del av det totale geitemelkvolumet går til brunostproduksjon. Tine omtaler lønnsomheten i det innenlandske markedet som akseptabel.

Fraksjonsubalanse er en annen side av markedsbildet. Tine har opplyst at det er utfordrende å finne en lønnsom anvendelse for de ulike fraksjonene av geitemelka, og en betydelig del av restfraksjonene blir årlig solgt til fôr da de ikke har riktig kvalitet for videre bearbeiding. Teknologiske begrensninger og dagens meieristruktur/produsentbeliggenhet, kan også bidra til at det er utfordrende å utnytte alle fraksjonene av melka fullt ut.

Eksport av geitemelkprodukter

I dag eksporteres om lag 25 prosent av geitemelken, og høsten 2025 ble det inngått en avtale som åpnet for eksport av norske meieriprodukter til Kina (Tine, 2025).. En betydelig andel av eksporten er produktet frozen curd. I motsetning til tidligere år, vurderer Tine nå lønnsomheten knyttet til frozen curd som akseptabel. I kvotedrøftingene for 2026 ble denne endringen begrunnet med valutautvikling, høyere internasjonale priser og effektivisering i den nasjonale verdikjeden. Samtidig beskrives markedet som volatilt, med rammebetingelser som kan endres raskt. Ved fastsettelsen av disponibel kvote for geitemelk for 2026, ble produksjon av frozen curd, sammen med behov for økt reguleringslager, lagt til grunn for beregningen av samlet etterspørsel og økt forholdstall for kvoter på geitemelk fra 0,95 og opp til 1,0.

Geitemelkproduksjon har en høy tilskuddsandel og er primært ment for det innenlandske markedet. Eksport av foredlede geitemelkprodukter vil i ingen eller i svært liten grad påvirke det internasjonale markedet, fordi det dreier seg om en liten mengde.

Det vil trolig alltid være behov for produksjon og eksport av frozen curd, gitt den lave innenlandske etterspørselen etter produkter basert på geitemelkas kasein, teknologiske begrensninger og anleggsstruktur. Tine har samtidig behov for en minimumsmengde geitemelk til brunostproduksjon, og for å kunne ha lønnsom aktivitet ved sine meierianlegg, da de er avhengig av et visst volum å fordele de faste kostnadene på. Når forholdstallet er nasjonalt og ikke regionalt differensiert, fører dette til overproduksjon i områder der melka ikke kan brukes til brunost, enten grunnet at anlegget ikke produserer dette eller at transportavstandene til et anlegg med brunostproduksjon blir for lange. Bruk av geitemelk til frozen curd er, ifølge Tine, derfor et viktig virkemiddel for at de skal nå sine styringsmål for reguleringslager av brunost.

Spørsmålet om det bør produseres frozen curd utover dette minimumsbehovet er prinsipielt, og er en problemstilling arbeidsgruppa ønsker å belyse. Norsk landbrukspolitik har lenge hatt som et hovedformål å dekke hjemmemarkedets etterspørsel etter varer det er naturgitt grunnlag for å produsere i Norge. Forekomsten av kollektive goder knyttet til jordbruket, og de politiske målsettingene for landbruket, er en hovedbegrunnelse for støttenivået. Om lag en fjerdedel av geitemelkproduksjonen blir nå eksportert. Det kan være en politisk risiko knyttet til omfattende eksport av en vare med et høyt subsidienivå.

Dersom geitemelk primært skal omsettes innenlands, kan det argumenteres for at dagens produksjon overstiger etterspørselen. Dersom økt eksport av geitemelkprodukter anses som ønskelig, kan man ikke samtidig hevde at det produseres for mye geitemelk i Norge. Hvordan man betrakter eksporten av frozen curd er derfor førende for den videre problemstillingen om det produseres for mye geitemelk i Norge.

Kjøtt

Til tross for at det årlig slaktes en del geit og kje i Norge, er det et lite marked som fremstår tilfeldig, med en manglende verdikjede for geite- og kjekjøtt. Forbrukere som ønsker å kjøpe geite- og kjekjøtt er henvist til andre salgskanaler enn dagligvarehandelen. Ut over enkelte

kampanjeuker i året hos enkelte butikker med ferskvaredisk, er ikke kjekjøtt tilgjengelig for salg i butikk, noe som innebærer at den gjennomsnittlige konsumenten ofte ikke vet at produktet finnes. De kjøpmennene som ønsker å ta det inn, må i så fall bestille fryste hele kje, og stykke det selv i butikk dersom de ikke skal selges hele.

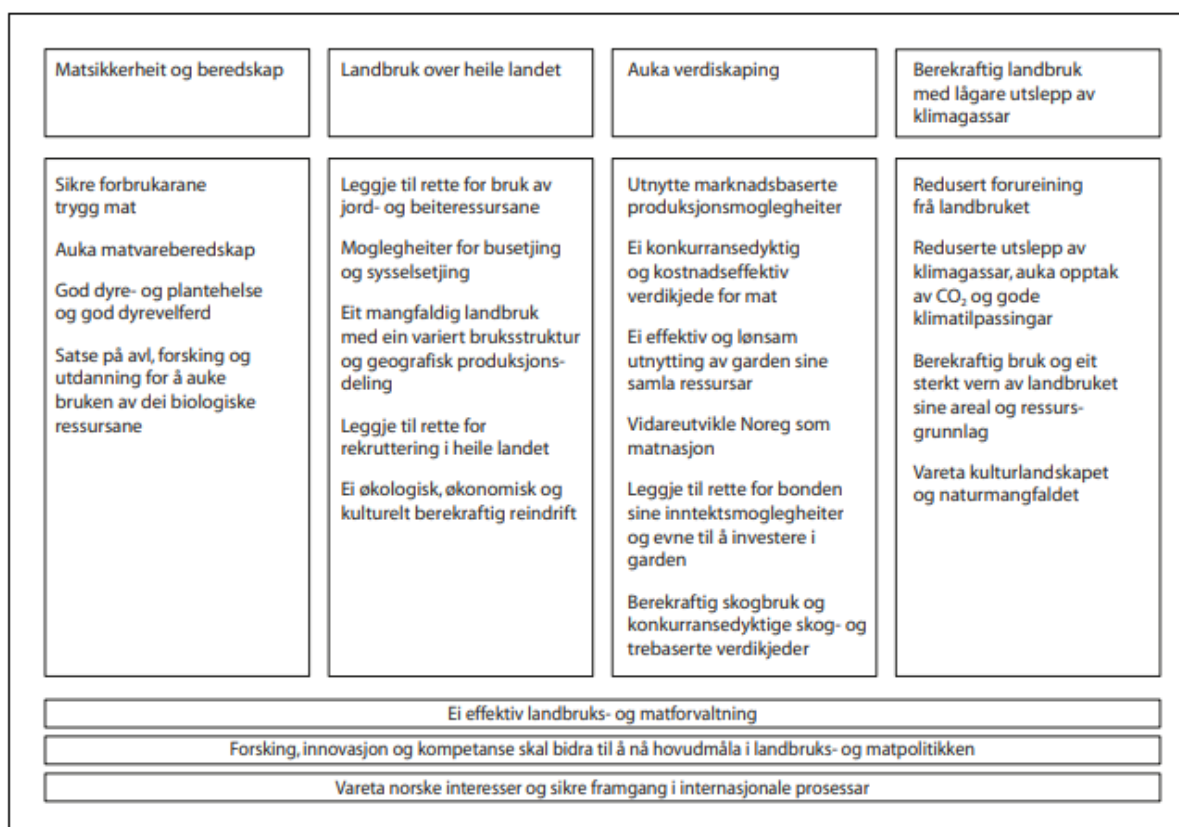
Den lave kjennskapen til og etterspørselen etter geite- og kjekjøtt, gjør det utfordrende å skape et stabilt og godt marked. På grunn av den lave omsetningen, blir mye av kjøttet fra geit og kje skåret ned og brukt som sortering (spekematproduksjon). En slik foredling gir lav inntjening, sett opp mot potensialet dersom kjøttet ble solgt uten større bearbeiding.

En del produsenter har bygget opp en egen kundemasse som de selger til direkte. Dyrene sendes da til slakt, for så å returneres, slik at produsenten kan omsette slaktet selv. De typiske stedene kjøttet selges er enten direkte via gårdsutsal, eller under større organiserte salgsformer som Reko-ring og Bondens Marked. For disse produsentene er det mulig å selge både hele og parterte kje. For de som lykkes med en slik distribusjon, vil markedet isolert sett være godt. Det er imidlertid ikke de store volumene som selges på denne måten, og utfordringene i markedet knytter seg i stor grad til omsetningen for øvrig.

7 Forslag til tiltak og virkemiddelbruk

Det følger av mandatet at arbeidsgruppen blant annet skal beskrive og vurdere tiltak som kan bidra til å bedre utnyttelsen av eksisterende geitemelk- og geitekjøttproduksjon, og tiltak som kan bidra til å møte de markedsmessige utfordringene. Konsekvenser av tiltakene skal vurderes i lys av de landbrukspolitiske målsettingene. Arbeidsgruppen har vurdert ulike tiltak nedenfor, og har i delkapittel 7.7 sett på hvilke konsekvenser de foreslåtte tiltakene eventuelt får for de landbrukspolitiske målene.

De overordnede landbrukspolitiske målsettingene er fastsatt i Prop. 1 S Landbruks- og matdepartementet (2024-2025), jf. figuren nedenfor.

Figur 24: Målstrukturen for Landbruks- og matdepartementet. Kilde: Prop. 1 S (2024-2025)

7.1 Styrking av produsentmiljøene for geitemelkprodusenter

For å styrke produsentmiljøene for geitemelkprodusenter, er det aktuelt å se på flere tiltak samlet. Dette knytter seg til frivillig utkjøpsordning kombinert med plan for nedtrapping av tilskudd for foretak utenfor satsingsområder, mulig oppheving av mottaksplikten utenfor satsingsområder, og rekruttering langs eksisterende henteruter.

Arbeidsgruppa mener styrking av satsingsområdene kan ses på i to trinn:

1. Avvikle gjenværende produksjon utenfor dagens satsingsområde
2. Gjøre satsingsområdet mindre på lengre sikt hvis utviklingen i melkebehovet tilsier det.

Arbeidsgruppa mener at melkeproduksjon som over tid utelukkende går til fôr, bør opphøre. Arbeidsgruppa omtaler i kap. 7.1.1 og 7.1.2 virkemidler som kan benyttes for å oppnå det. Disse virkemidlene bør benyttes for å avvikle gjenværende produksjon utenfor satsingsområdet, uavhengig av eventuelle endringer i det.

Dersom melkebehovet reduseres, bør det vurderes å gjøre satsingsområdet mindre for å styrke gjenværende produsentmiljøer og redusere fraktkostnader mv. Dersom satsingsområdet gjøres mindre, bør det benyttes virkemidler som er kraftfulle nok til at produksjon utenfor satsingsområdet opphører. Ved bruk av frivillig utkjøpsordning alene er det risiko for enda mer spredt produksjon utenfor satsingsområdet, svært lange fraktavstander og eventuell produksjon til fôr. Det taler for å kombinere en utkjøpsordning med en plan for gradvis reduksjon av produksjonstilskudd utenfor satsingsområdet.

Arbeidsgruppa har ikke vurdert mulige reduksjoner i satsingsområdet. Det må i tilfelle vurderes nærmere.

7.1.2 Frivillig utkjøpsordning og plan for reduksjon i produksjonstilskudd

Dette tiltaket knytter seg i utgangspunktet til de svært få produsentene som befinner seg i kommuner det ikke er tillatt med geitemelkproduksjon i dag, jf. kapittel 2.3, med unntak av NMBU som i hovedsak håndterer melka selv. Arbeidsgruppa mener at melkeproduksjon som over tid utelukkende går til fôr, bør opphøre. For å stimulere til økt avvikling av geitemelkproduksjon i områder der melka over tid utelukkende går til fôr, kan den enkelte produsent tilbys en omstillingspakke. Tilbudet innebærer en fastsatt utbetaling uten andre bindinger enn at melkeproduksjonen for industriell anvendelse avvikles. Det vil være opp til den enkelte produsent om midlene fra salget skal reinvesteres i annen landbruksproduksjon.

Omstillingspakken kan finansieres ved midler over Jordbruksavtalen. Kvoten som er frigjort kan så selges til geitemelkprodusenter i områdene som er mer egnet for melkeproduksjon. Prisdifferansen finansieres av midler fra omsetningsavgift på melk. For å legge til rette for omlegging til annen produksjon enn geitemelk, kan det være aktuelt med tilskudd knyttet til investeringer ved omlegging.

Et tillegg eller alternativ til en omstillingspakke, kan være å tilby produsenter en avviklingspakke ved fylte 67 år. Det utbetales på samme måte som en omstillingspakke, med en fastsatt sum uten andre bindinger enn avvikling av produksjonen.

For å sikre at den frivillige utkjøpsordningen gir ønsket effekt, må samtlige produsenter i området kjøpes ut. Dette kan bli utfordrende om det legges opp til at ordningen skal være frivillig. Dersom kun en av to produsenter velger å selge kvoten, vil markedsregulator fortsatt

måtte hente melk i det aktuelle området. I dette tilfellet vil inntransporten få en større kostnad per liter. En frivillig kvotesalgsprosess er derfor betinget på at produsenter i et område er enige om å selge kvote. Det har tidligere blitt tilbudt tilsvarende frivillige utkjøpsordninger, men uten ønsket effekt i området. En frivillig utkjøpsordning blir derfor særlig viktig dersom mottaksplikten fjernes, for å sikre en ryddig avvikling.

I kombinasjon med frivillig utkjøpsordning, kan det være aktuelt med en plan for gradvis nedtrapping av produksjonstilskudd i områdene det i dag ikke er tillatt med geitemelkproduksjon. Arbeidsgruppen har ikke vurdert noe videre hvordan en slik nedtrapping av tilskudd kan se ut, men vil peke på at de tiltakene må sees i sammenheng, for at tiltakene samlet skal få ønsket effekt.

7.1.3 Oppheving av mottaksplikt utenfor satsningsområder

Dette tiltaket knytter seg i utgangspunktet til de svært få produsentene som befinner seg i kommuner det ikke er tillatt med geitemelkproduksjon i dag. Geitemelkproduksjonen er i dag inndelt i to produksjonsregioner: Nord-Norge og Sør-Norge. Bakgrunnen for denne inndelingen var å legge til rette for en mer markedsrettet geografisk lokalisering av produksjonen, med sikte på å redusere ulønnsom produksjon og høye transportkostnader. Arbeidsgruppen har diskutert om det er hensiktsmessig å gå videre i denne retningen ved å definere mer avgrensede satsingsområder for geitemelkproduksjonen. En slik tilnærming innebærer at produksjonen i større grad konsentreres rundt Tines anleggsstruktur. En mulig måte å gjøre dette på, er at markedsregulators mottaksplikt ikke lenger skal gjelde utenfor disse områdene.

Arbeidsgruppen har ikke gjort vurderinger på hvilke områder det eventuelt er aktuelt å hindre fremtidig produksjon i. Arbeidsgruppa har ikke vurdert om det er eventuelle juridiske utfordringer med å fjerne mottaksplikten utenfor satsingsområdet, og mener dette må gjøres før tiltaket iverksettes.

Konsekvenser for inntransport og anvendelse av melk

En konsentrasjon av geitemelkproduksjonen til satsingsområder, vil gi grunnlag for mer effektiv inntransport. Ruter kan optimaliseres rundt større og tettere plasserte produsenter, mens de mest kostbare og lite effektive rutene kan bortfalle. Dette vil bidra til lavere transportkostnader per liter og redusert behov for kryssubsidiering mellom ku- og geitemelk.

Videre vil bedre tilgang på foredlingskapasitet innenfor satsingsområdene redusere risikoen for at melk må kasseres eller brukes til fôr. Det gir sannsynligvis også Tine en mulighet for bedre optimalisering av sin anleggsstruktur.

Konsekvenser for produsenter utenfor satsningsområder

En sentralisering av produksjonen vil ha betydelige konsekvenser for produsenter som faller utenfor satsingsområdene. Disse produsentene vil miste garantien for at melken blir hentet gjennom markedsregulators mottaksplikt. I praksis kan dette innebære at produsentene enten må dekke merkostnader knyttet til inntransport selv, eller at melken ikke hentes i det hele tatt.

Dette vil svekke investeringsinsentivene i de berørte områdene og kan føre til avvikling av geitemelkproduksjon, særlig der produsentene ikke har alternative avkastningsmuligheter, som lokal foredling. Det er sannsynlig at mesteparten av geitemelkproduksjonen utenfor satsingsområdene vil bli lagt ned, spesielt dersom mulighetene for lokal foredling eller samarbeid med alternative produsenter er begrensede, noe arbeidsgruppen antar de er. Alternative muligheter, for eksempel en omlegging til produksjon av kumelk, vil være kapitalkrevende og vil kreve støtteordninger for produsenter utenfor satsningsområdene.

Konsekvenser for samlet produksjon og marked

På kort sikt vil en slik omlegging sannsynligvis føre til redusert samlet produksjon av geitemelk. Det vil ta tid før produsenter innenfor satsingsområdene eventuelt kan bygge opp kapasitet til å erstatte bortfallet av volum utenfor områdene. Om dette skjer, avhenger av om lønnsomheten for produsentene forbedres som følge av lavere kostnader og bedre markedsadgang. Stordriftsfordeler kan også følge av en slik endring.

Markedet vil, på kort sikt, sannsynligvis være mindre rustet til å håndtere etterspørselsøkninger. På lengre sikt kan tydeligere og mer konsentrerte rammevilkår gi insentiver til nyetableringer innenfor satsingsområdene, forutsatt at markedet på kort sikt tåler et lavere og på lang sikt et mer konsentrert tilbud av geitemelk.

En effekt av en slik omlegging er avhengig av at satsningsområdene er riktig avgrenset og tilpasset eksisterende og fremtidig foredlingskapasitet og behov. Omfanget av reduksjonen i tilbud som følge av en slik endring må også vurderes, og om markedet kan håndtere en slik reduksjon.

Oppsummering

En ytterligere sentralisering av geitemelkproduksjonen, i første omgang gjennom avvikling av produksjon utenfor tillatte områder i dag, vil kunne gi effektiviseringsgevinster i inntransport og bedre anvendelse av melken. Samtidig vil tiltaket innebære strukturelle tilpasninger med klare konsekvenser for de produsentene tiltaket omfatter, og sannsynligvis føre til en redusert produksjon på kort sikt. Tiltaket innebærer en tydelig prioritering av kostnadseffektivitet og marked, på bekostning av geografisk spredning av produksjonen.

7.1.4 Åpning for nye produsenter langs etablerte henteruter

Nedgangen i antall geitemelkprodusenter gjør flere områder sårbare, særlig der få produsenter står igjen. Produsentmiljøene blir svekket og meierianleggene får ikke nødvendigvis den tilførselen av melk de trenger. For å møte utfordringene, kan det vurderes å tillate kjøp og leie av geitemelkkvot og etablering av produksjon i kommuner uten geitemelkkvot fra før. En forutsetning er at en slik produksjon skjer i områder hvor meieriet allerede henter melk. Dagens henteruter bygger på den eksisterende meieristrukturen, og ruteopplegget kan endres. Å tillate kjøp eller leie av kvot i disse områdene, vil bidra til at produksjonen i større grad knytter seg til henteruter og meierianlegg, fremfor å utelukkende følge kommunegrenser.

Ny produksjon må i hovedsak erstatte bortfall av eksisterende volum, og ikke øke tilførselen i et allerede mettet marked. Dette er for å sikre at meieriet får melken de behøver, samtidig som

man ivaretar kvoteordningens overordnede formål om å tilpasse melkeproduksjonen til avsetningsmulighetene i markedet. Forutsetningen må derfor være at det kun er ved etterspørsel fra meieriet at en slik etablering i områder uten geitemelkkvote fra før, tillates. På denne måten kan man opprettholde produksjonen i områder andre produsenter faller fra. Dette bidrar også til å ivareta et tilstrekkelig og sterkt produsentmiljø i området. En effekt av dette kan være at kvoteprisene går opp, da det blir flere som ønsker å kjøpe kvote, enn det finnes selgere.

Forvaltningsmessige konsekvenser

En eventuell åpning for kjøp og leie av geitemelkkvote i nye kommuner langs henteruter, vil kunne medføre noen forvaltningsmessige konsekvenser.

Det vil trolig være behov for å etablere en søknadsordning for å få tillatelse til å kjøpe eller leie kvote. Videre vil kriteriene trolig legge opp til betydelig flere skjønnsmessige vurderinger sett opp mot dagens regelverk, som kun forholder seg til faste kommunegrenser. Samlet sett vil dette øke saksbehandlingstiden hos forvaltningen. Søknadsordningen kan medføre et behov for å vurdere dispensasjonssøknader og klager.

7.2 Ammegeitproduksjon

7.2.1 Krav om å være momsregistrert for å kunne få produksjons- og avløsertilskudd

Den store andelen av ammegeitprodusentene som har få ammegeiter, og i tillegg at produktiviteten i ammegeitproduksjonen er lav, er noe av bakgrunnen for at arbeidsgruppen har vurdert om krav om å være momsregistrert kan være et hensiktsmessig tiltak for å stimulere til en mer effektiv ammegeitproduksjon.

Et eventuelt krav om å være momsregistrert for å kunne få produksjons- og avløsertilskudd, vil etter arbeidsgruppens vurdering måtte gjelde generelt, ikke bare for å kunne få tilskudd for ammegeiter. Data fra søknader om produksjonstilskudd i 2024 tyder imidlertid på at et krav om momsregistrering trolig bare vil avgrense en mindre andel av foretakene som har få ammegeiter/lav produksjon, fordi en stor andel kombinerer ammegeitproduksjonen med annen produksjon. Av 809 foretak som hadde 1 til 19 ammegeiter i 2024, var det bare 34 foretak som hadde mindre enn 100 000 kroner utbetalt i produksjons- og avløsertilskudd. Et krav om momsregistrering vil i større grad ha konsekvenser for andre produksjoner. Krav om registrering i merverdiavgiftsregisteret, som virkemiddel for å avskjære fra å gi tilskudd til hobbyproduksjon, er drøftet i rapporten Grunnvilkår for produksjons- og avløsertilskudd (Landbruksdirektoratet, 2025). I rapporten oppgis det at for søknadsåret 2024 var det 112 foretak med ammegeiter som ikke var mva-registrert per 28.11.2024. Sauehold var driftsformen med flest foretak som ikke var mva-registrert, med 1 319 foretak.

Forvaltningsmessige konsekvenser

Dersom det innføres krav om å være registrert i merverdiavgiftsregisteret for å kunne motta produksjons- og avløsertilskudd, vil det være aktuelt å tilpasse søknads- og saksbehandlingssystemet for produksjonstilskudd til at det kan gjøres maskinell kontroll mot merverdiavgiftsregisteret. Dette vil kreve noe ressurser, men ut over det vil det neppe ha vesentlige forvaltningsmessige konsekvenser.

7.2.2 Minsteantall ammegeiter for tilskudd

Som et tiltak for å fremme produktiviteten i ammegeitproduksjonen, og innrette det mer mot næring enn hobbyvirksomhet, har arbeidsgruppen vurdert at et mulig tiltak kan være å innføre et minsteantall ammegeiter, f.eks. 20, for å kunne få husdyrtilskudd for ammegeiter. For driftstilskudd for spesialisert storfekjøttproduksjon er det i dag en slik utmålingsregel i jordbruksavtalen, ved at foretaket må ha minst 6 ammekyr for å utløse tilskudd.

Dersom det innføres et slik minsteantall for å utløse husdyrtilskudd, vil foretak som har færre ammegeiter likevel kunne motta beitetilskudd for dyrene, og dyrene vil også kunne utgjøre grunnlag for avløsertilskudd og tilskudd for grovfôrareal. I prinsippet kan det også innføres minsteantall for beitetilskudd og eventuelt andre tilskuddsordninger. Minstegrenser som virkemiddel for å avskjære fra å gi tilskudd til hobbyproduksjon, er også drøftet i rapporten Grunnvilkår for produksjons- og avløsertilskudd (Landbruksdirektoratet, 2025).

En utfordring med en minstegrense på f.eks. 20 ammegeiter, vil være at det blir stor forskjell i tilskudd mellom foretak med 19 og 20 ammegeiter. Med gjeldende tilskuddssats, vil geit nr. 20 vil utløse over 50 000 kroner i husdyrtilskudd. Alternativt er det mulig å gi husdyrtilskudd fra ammegeit nr. 21 per foretak, slik at ved 21 geiter gis det tilskudd for én geit, ved 22 geiter gis det tilskudd for to geiter osv.

Arbeidsgruppen ser imidlertid at det ikke nødvendigvis er lavere produktivitet i små enn i store ammegeitebesetninger, jf. tabell 9. Gjennomsnittlig kjeslaktleveranse per ammegeit er høyere for besetningene med 1 til 10 ammegeiter, enn for besetningene med flere ammegeiter. Arbeidsgruppen ser også at en innføring av et minsteantall dyr for å kunne motta tilskudd for ammegeiter kan aktualisere en vurdering av en slik tilnærming i en større sammenheng for flere produksjoner.

Forvaltningsmessige konsekvenser

Dersom det skal innføres en minstegrense for antall ammegeiter for å utløse husdyrtilskudd, må det disponeres ressurser til å gjøre tilpasninger i søknads- og saksbehandlingssystemet for produksjonstilskudd. Det vil være behov for noe mer omfattende tilpasninger dersom dette også skal gjelde for beitetilskuddene fordi beitetilskuddene per nå ikke har noen inndeling i satsintervaller og fordi geiter på beite registreres i en felles kode, uavhengig om det er melkegeiter, ammegeiter, bukker eller kje. Ut over dette vil en minstegrense neppe ha vesentlige forvaltningsmessige konsekvenser.

7.2.3 Vurdering av tilskuddsnivået i ammegeitproduksjon

Tilskuddskalkylene for ammegeit i kapittel 5.1 indikerer at tilskuddsandelen av bruttoinntekten og tilskudd per kg produkt, er høy i ammegeitproduksjonen, og betydelig høyere enn i geitemelk- og saueproduksjon. Kjekjøttproduksjonen per ammegeit er lav, men det er likevel utfordrende å få omsatt den kjekjøttmengden som produseres. Antallet ammegeiter er sterkt økende. Det i seg selv kan være positivt, problemet er at markedet for kjekjøtt ikke viser vekst. På denne bakgrunn mener arbeidsgruppa at det kan være behov for at avtalepartene vurderer om tilskuddsnivået i ammegeitproduksjonen innebærer en for kraftig stimulans til hold av ammegeiter. Arbeidsgruppen mener at stimulansen har blitt for sterk, og at grepet som ble gjort

ved jordbruksforhandlingene i 2023 har hatt en utilsiktet kraftig effekt, da ammegeit ble skilt ut fra en felles satsgruppe med sau og gitt høyere tilskuddssatser.

Forvaltningsmessige konsekvenser

Tiltaket vil trolig ikke innebære noen vesentlige forvaltningsmessige konsekvenser.

7.3 Vektdifferensiert tilskudd for kje

Inntjeningen i kje-kjøttproduksjonen er lav, blant annet som følge av lav pris per kilo kje-kjøtt. Dagens tilskudd for kje omfatter alle dyr over 5 kg. Den har særlig betydning for melkegeitprodusenter med kjeing i vinterhalvåret, og er tilpasset vektkrav i kampanjeukene til Nortura.

Ved å etablere en egen kategori for tilskudd til kje over 9 kg, vil det kunne legges bedre til rette for oppfôring av kje innen ammegeitproduksjon. En differensiering av tilskuddssatsen med en høyere sats for kje over 9 kg kan også bidra til at melkegeitprodusenter finner det mer økonomisk interessant å beholde slaktekje over en lengre periode, noe som også vil kunne gi bedre utnyttelse av tilgjengelige beiteressurser. Større kje vil dessuten være bedre tilpasset slaktelinjene når det gjelder størrelse og håndtering.

Forvaltningsmessige konsekvenser

Tiltaket vil kreve endringer i fagsystemet som gjør slakteriberegninger hos Landbruksdirektoratet, og det vil trolig også kreve endringer hos slakteriene som tar imot kje.

7.4 Markedsføring og produktutvikling av geite- og kje-produkter

For å øke omsetningen av kje- og geitekjøtt, er det et behov for å øke bevisstheten hos konsumentene. En utfordring er å finne finansiering av markedsføringstiltak. Omsetningsavgiften går blant annet til opplysningstiltak, men det er ikke omsetningsavgift på kjøtt av geit og kje i dag. Til sammenligning er det heller ikke omsetningsavgift på rein. Til tross for det, er det iverksatt regelmessige markedsføringstiltak for reinkjøtt. Midlene til markedstiltakene gis til Markedsutvalget for reinkjøtt over Reindrifftsavtalen. Siden 2010 har Matprat, som er ett av opplysningskontorene i landbruket, arbeidet på oppdrag for Markedsutvalget gjennom årlige tilskuddsbrev. Det gjennomføres to ordinære kampanjer på reinkjøtt årlig, en kampanje på vinteren i forbindelse med Samefolkets dag 6. februar, og en kampanje på høsten i ca. uke 44-46. Det har også blitt gitt midler til ekstra kampanjer utfra markedsbehov, for eksempel for å redusere lagerbeholdningen av reinskav. I tillegg har det vært gjennomført tiltak for omdømmebygging, forbrukerundersøkelser og deltakelse på diverse messer som UMAMI Arena og Bocuse d'Or Europe 2024. Utfordringen for geit- og kje-kjøtt er at det ikke finnes tilsvarende finansiering i mangel av midler fra omsetningsavgift.

I tillegg til markedsføringstiltak kan det være behov for tiltak innen produktutvikling og uttesting av produkter av geitemelk og kje-kjøtt både hos store og mindre aktører, for eksempel til lokalforedling.

Det finnes ulike ordninger med prosjektmidler. Landbruksdirektoratet forvalter blant annet ordningen Nasjonale tilretteleggingsmidler. Med tilretteleggingstiltak menes ulike former for

utviklingsrettede tiltak som har som formål å mobilisere til økt verdiskaping i landbruket. Tiltakene kan variere innenfor de to tilskuddsområdene næringsutvikling og kompetanseheving, og omfatte alt fra prosjekter og utredninger til utvikling av kurs mv.

Videre finnes det ordninger hos blant annet Innovasjon Norge, som kan brukes til å finansiere aktiviteter for å videreutvikle landbruksbasert virksomhet som markedskartlegging, produktutvikling og utarbeidelse av merkevare og design. Dersom de eksisterende ordningene ikke anses å dekke behovet for støtte til markedsføring og produktutvikling, kan nye ordninger vurderes.

Forvaltningsmessige konsekvenser

Avhengig av hvilken form av tiltak som skal bidra til markedsføring og produktutvikling, kan eventuelle nye ordninger i statlig regi kreve noen ekstra ressurser, men det forventes ingen store forvaltningsmessige konsekvenser.

7.5 Videreføring av investeringsstøtte

Investeringsstøtte må ses i sammenheng med omfang og innretning av den samlede støtten til næringen. Det er et overordnet dilemma at tilskuddsnivået utgjør en høy og økende andel av brutto inntekter i næringen, samtidig som en andel av geitemelkvolumet eksporteres. I slik sammenheng blir tilrettelegging for investering primært en vurdering av hva geitenæringen betyr utover det som produseres, og hvordan man kan ivareta slike hensyn uten å stimulere til ytterligere økt produksjon. Setring er nå er tatt inn på UNESCOs liste over immateriell kulturarv og geiteholdet har en sterk kulturhistorisk forankring i Norge, der tradisjonell seterdrift må anses å bidra med kollektive goder utover råvarene som produseres. For å opprettholde eksisterende geitehold, vil det være behov for investeringer til modernisering av driftsapparatet til produsenter i geitenæringen. Innovasjon Norge forvalter i dag investerings- og bedriftsutviklingsmidler (IBU-midler) til landbruket. Det er i dag ingen særbehandling av geitebruk, men det kan være fylkesvise variasjoner i hvordan midlene blir prioritert, og disse kan endres gjennom føringer i jordbruksoppgjøret. En hovedregel ved tilsagn er at det ikke gis støtte til nyetableringer eller vesentlige utvidelser innen produksjoner med overproduksjon eller som står i fare for å komme i overproduksjon (Innovasjon Norge, u.d.). Geitemelk er, som kumelk, styrt av om søker har tilgang på kvote eller ikke (eid eller leid).

Arbeidsgruppen peker på at en videreføring av dagens praksis med støtte til investeringer, kan være et tiltak for å opprettholde nåværende produksjon og bevare geitenæringen som kulturarv. Det kan eventuelt være aktuelt at geitebruk i enkelte områder får prioritet når IBU-midler skal tildeles. Dette kan gjøres gjennom en føring i jordbruksoppgjøret.

Forvaltningsmessige konsekvenser

Siden Innovasjon Norge allerede forvalter IBU-midler, vil rammeverket for investeringsstøtte som foreslått her, allerede være på plass. Dermed vil ikke de forvaltningsmessige konsekvensene være så store som om det hadde vært snakk om en ny ordning.

7.6 Styrking av helsearbeidet

God dyrehelse er en forutsetning for produksjon, økonomi og kvalitet i råvaren som blir produsert. Geitemelkbesetningene har i dag en svært god helsestatus takket være systematisk arbeid over lang tid. Det nyoppstartede arbeidet med en helsetjeneste for geit er viktig for å spre og utvikle kunnskap om dyrevelferd, forebyggende helsearbeid, smittevern, kontroll og bekjempelse av sykdommer som er artsrelevante, og helseovervåking. Dyresykdommer gir dårligere dyrevelferd, og kan bidra til redusert matproduksjon. Arbeidsgruppen vil fremheve viktigheten av at man fortsetter å satse på helseforebyggende arbeid for geit, spesielt i lys av de siste års økning i antall ammegeitbesetninger. Ammegeitbesetninger kan utgjøre en smitterisiko for geitemelkbesetningene, og det er derfor nødvendig at alle eller flest mulig ammegeitbesetninger inkluderes i helsetjenesten for geit. I tilskuddsbrev fra Landbruksdirektoratet til Animalia, er det trukket fram at nærmere kartlegging av status hos ammegeiter for vurdering av smitterisiko, samt smittevernmateriell, skal prioriteres.

Animalia har inngått en leieavtale med Tine om en medarbeider med svært god kjennskap til geitenæringa, i en 50 prosent stilling, til å lede utviklingen av helsetjenesten for geit. I tillegg er det etablert en arbeidsgruppe for dyrevelferdsprogram geit (DVP geit), med deltakere fra blant annet Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Arbeidsgruppa skal i første omgang utvikle veterinærbesøk med prioriterte områder og en tilhørende besøksveileder, og gruppa ser behov for å planlegge egne aktiviteter ut mot ammegeitbesetningene ut over DVP. For 2025 var midlene tildelt over jordbruksavtalen tilstrekkelig til å dekke 50 prosent innleie i fem måneder, men fra 2026 vil budsjettet til helsetjenesten for geit også inkludere omsetningsavgift melk.

Forvaltningsmessige konsekvenser

Videre satsing på helsearbeidet vil i hovedsak kreve oppfølging fra Animalia som utvikler og skal drifte helsetjenesten. Dette vil i tillegg kreve samarbeid med andre aktuelle aktører, men man kan anta at rammeverket for dette er på plass gjennom de eksisterende helsetjenestene. De forvaltningsmessige konsekvensene vil dermed trolig ikke være like store som om det hadde vært snakk om en ny ordning.

7.7 Vurdering av konsekvenser i lys av de landbrukspolitiske målsettingene

De fire overordnede målene for norsk landbruk er blant annet gjengitt i Prop. 1 S (2025–2026): Matsikkerhet og beredskap, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.

Geitenæringa utgjør en liten del av landbrukets totale arealbruk, og volumet av råvaren som produseres er lite i nasjonal sammenheng. Overordnet vil de foreslåtte tiltakene derfor ha marginale konsekvenser for de landbrukspolitiske målsettingene. Konsekvenser vil være knyttet opp til om de foreslåtte tiltakene medfører en endring i produksjonsvolum. Det følger av mandatet at arbeidsgruppa skal se på tiltak for å bedre utnyttelsen av eksisterende geitemelk- og geitekjøttproduksjon, dermed vil tiltakene primært rette seg mot dette. I lys av at de foreslåtte tiltakene i hovedsak ikke medfører noen endring for produksjonsvolum, og i tillegg

til at dette er en liten næring, har arbeidsgruppa vurdert at tiltakene ikke vil ha noen stor konsekvens for de landbrukspolitiske målsettingene.

Ser man på tiltakene isolert, vil de derimot kunne ha en betydning for de landbrukspolitiske målene. Nedenfor er konsekvensene av tiltakene vurdert enkeltvis, opp mot de landbrukspolitiske målene.

Styrking av produsentmiljøene

En frivillig utkjøpsordning kombinert med nedtrapping av produksjonstilskudd, vil kunne påvirke målet om landbruk over hele landet. Samtidig vil stimuleringen til nedleggelse i disse områdene og oppbygning i andre områder øke verdiskapningen av melken som produseres. Tiltaket kan også bidra til mer bærekraftig landbruk ved at det legges til rette for at melken som i dag går til fôr heller produseres i områder der melken kan få industriell anvendelse.

Avvikling av produksjon utenfor satsingsområdene, vil kunne gi effektiviseringsgevinster i inntransport og bedre anvendelse av melken. Dermed vil tiltaket kunne treffe målet om økt verdiskapning og utnytte markedsbaserte produksjonsmuligheter bedre. Tiltaket vil imidlertid også medføre en prioritering av kostnadseffektivitet på bekostning av geografisk spredning i produksjonen, og vil dermed utfordre målet om landbruk over hele landet.

Kvoteordningen regulerer samlet produksjon og forhindrer geografisk spredning. En åpning for kjøp og leie i nye kommuner med rekruttering langs etablerte henteruter, kan utfordre kvoteordningens rammer, og målet om landbruk i hele landet. Men tiltaket vil også kunne åpne for målet om økt verdiskaping og utnyttelse av markedsbaserte produksjonsmuligheter.

Støtte til markedsføring og produktutvikling av geite- og kjekjøtt

Støtte til markedsføring og produktutvikling kan bidra til målet om økt verdiskaping, og kan være et ledd i bedring av inntektsutvikling for bonden, samt videreutviklingen av Norge som matnasjon. Tiltaket vil også kunne bidra til mer bærekraftig bruk av ressurser som i dag ikke utnyttes fullt ut.

Tiltak knyttet til ammegeitproduksjon

Dersom tiltakene knyttet til ammegeitproduksjon (krav om å være momsregistrert, minsteantall ammegeieter for tilskudd, eller reduserte tilskudd til ammegeitproduksjon) fører til færre ammegeitprodusenter, vil det i noen grad motvirke målet om landbruk over hele landet. På den andre siden vil tiltakene kunne bidra til en mer effektiv produksjon og dermed økt verdiskaping. Dersom tiltakene også fører til færre ammegeiter, vil de trolig svekke ivaretagelse av kulturlandskapet, men bidra til reduserte utslipp av klimagasser.

Videreføring av investeringsstøtte

En videreføring av investeringsstøtten vil kunne bidra til å styrke målet om landbruk over hele landet, samt legge til rette for bruk av jord- og beiteressurser. Dette vil også kunne bidra til at den yngre generasjonen i større grad kan vurdere å overta driften, med grunnlag i at driften optimaliseres og moderniseres for fremtiden. Dette vil være med på å styrke muligheten for sysselsetting og bosetting i områder hvor det kan tenkes at det er et snevrere arbeidsmarked.

Styrking av helsearbeidet

Dette tiltaket vil kunne bidra til at målsettingen om matsikkerhet og beredskap imøtekommes, ved at man fortsetter å prioritere og styrke geitehelsearbeidet. I arbeid med helseovervåking, smittevern og forebygging, vil man kunne sikre god dyrevelferd, og samtidig kunne opparbeide viktig informasjon i forbindelse med avl og forskning innenfor geitehelse.

7.8 Vurdering av samfunnsøkonomiske konsekvenser av de foreslåtte tiltakene

De foreslåtte tiltakene vil trolig ikke medføre noen store samfunnsøkonomiske endringer dersom eksisterende produksjonsvolum opprettholdes, i tillegg til at volum i nasjonal sammenheng er veldig lite. Det kan likevel antas at tiltakene kan medføre en samfunnsøkonomisk gevinst, dersom man lykkes. En nærmere samfunnsøkonomisk analyse av tiltakene er ikke gjennomført i dette arbeidet.

8 Referanser

- Animalia. (2025). *Kjøttets tilstand*. Hentet fra https://www.animalia.no/globalassets/kjottets-tilstand/kjottets-tilstand-2025_komprimert.pdf
- Bioforsk. (2006, mai 22). Geit mot gjengroing. *Forskning.no*.
- Bunger og Haarsaker. (2020). *Færre og større melkebruk - hva skjer med seterdrifta?* Oslo: AgriAnalyse.
- Edland, H. (1947). *Geitehold i det små: Tjorageita*. Oslo: Fabritius & Sønners Forlag.
- Forskrift om forskningsavgift på landbruksprodukter. (2012). *Forskrift om forskningsavgift på landbruksprodukter*. Landbruks- og matdepartementet.
- Forskrift om hold av storfe. (2004). *Forskrift om hold av storfe*. Landbruks- og matdepartementet. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-04-22-665>
- Forskrift om kvoteordningen for melk. (2011). *Forskrift om kvoteordningen for melk*. Landbruks- og matdepartementet. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-12-23-1502>
- Forskrift om omsetningsavgift på jordbruksvarer, og om overproduksjonsavgift på mjølk. (1999). *Forskrift om omsetningsavgift på jordbruksvarer, og om overproduksjonsavgift på mjølk*. Landbruks- og matdepartementet.
- Forskrift om prisutjevningsordningen for melk. (2007). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2007-06-29-832>
- Forskrift om velferd for småfe. (2005). *Forskrift om velferd for småfe*. Landbruks- og matdepartementet. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-02-18-160>
- Henriksen, B. I., & Strøm, T. (2011). *Geit*. Hentet fra Agropub: <https://www.agropub.no/fagartikler/dyrevelferd-for-geit>
- Innovasjon Norge. (u.d.). *Investeringer i driftsbygning og produksjonsanlegg*. Hentet fra <https://www.innovasjon norge.no/tjeneste/investeringer-i-driftsbygning-og-produksjonsanlegg>
- Kjøtt- og Fjørfebransjens landsforbund. (2025). Presentasjon i referansegruppemøte 22. oktober 2025. Oslo.
- Landbruks- og matdepartementet. (2010). *Forslag til ny forskrift om kvoteordningen for melk*. Landbruks- og matdepartementet. Hentet fra

https://www.regjeringen.no/contentassets/4d56295a8fd440a7927f8af552fb5bc8/hoeringsnotat_forslag_til_ny_forskrift_om_kvoteordningen_for_melk.pdf

Landbruks- og matdepartementet. (2012). *Prop. 122 S - Jordbruksoppgjøret 2012 – endringer i statsbudsjettet for 2012 m.m.* Landbruks- og matdepartementet.

Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/5a61e8273e9246218bd941495b427048/no/pdfs/prp201120120122000dddpdfs.pdf>

Landbruks- og matdepartementet. (2024). *Meld. St. 8 2024-2025 - Dyrevelferd.* Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/c7a5163695754c3b948139760dd14b59/no/pdfs/stm202420250008000dddpdfs.pdf>

Landbruks- og matdepartementet. (2025). *Prop. 149 S (2024-2025) Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2025).* Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.

Landbruksdirektoratet. (2023a). *Husdyrtilskudd for ammegeitbesetninger.*

Landbruksdirektoratet. Hentet fra

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/nyhetsrom/rapporter/husdyrtilskudd-for-ammegeitbesetninger?resultId=7.0&searchQuery=ammegeiter>

Landbruksdirektoratet. (2023b). *Forslag til satsing for fortsatt seterdrift.* Oslo: Landbruksdirektoratet.

Landbruksdirektoratet. (2025). *Grunnvilkår for produksjons- og avløsertilskudd.* Oslo: Landbruksdirektoratet.

Lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror. (1936). *Lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror.* Landbruks- og matdepartementet.

Norsk Kasjmirlag. (u.d.). *Om Kasjmirgeita.* Hentet fra Kasjmirlaget:

<https://www.kasjmirlaget.no/om-kasjmirgeita/>

Norsk Landbruksrådgivning. (2024). *Sluttrapport 24/05926, Pilotprosjekt satsning på kje kjøtt med fokus på motivasjon og inspirasjon.*

Norsk melkeråvare. (2025). E-post med svar fra Norsk melkeråvare 18.12.2025.

Norsk melkeråvare. (2025). *Fastsatt: planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) for 2. halvår 2025.* Oslo.

Norsk melkeråvare. (2025). Presentasjon i referansegruppemøte 22. oktober 2025. Oslo.

- Norsk Mohairlag. (u.d.). *Om Mohairgeita*. Hentet fra Mohairgeit:
<https://mohairgeit.com/mohairgeita/>
- Norsk Sau og Geit. (2025, Desember 1.). Det organiserte avlsarbeidet på norsk melkegeit. Norsk Sau og Geit.
- Norsk Sau og Geit. (2025). *E-post den 7. november*.
- Nortura. (2025). Presentasjon i referansegruppemøte 22. oktober 2025. Oslo.
- Partssammensatt arbeidsgruppe. (1996, november 6). *System for omfordeling av melkekvoter*. Hentet fra
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ld/rap/2000/0003/ddd/pdfv/155434-systemfor_omfordelmelkekvoter.pdf
- Regjeringen. (2024, desember 4). Hentet fra Setring på Unesco-lista over immateriell kulturarv: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/setring-pa-unesco-lista/id3077646/>
- Sjøtveit, O. (1986). *Geitehold under ulike vilkår*. Oslo: Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning.
- Svartedal, N. (u.d.). *Geit*. Hentet fra NIBIO:
<https://www.nibio.no/tema/mat/husdyrgenetiske-ressurser/bevaringsverdige-husdyrraser/geit#:~:text=Norge%20har%20to%20geiteraser%2C%20norsk%20melkegeit%20og,kystgeit%2C%20utbredelsen%20og%20bevaringssituasjonen%20nederst%20p%C3%A5%20siden.>
- Thormodsæter, A. (1960). *Regionale ulikheter i norsk jordbruk*. Oslo: Norges landbruksøkonomiske institutt.
- Tine. (2025). *Fra Gudbrandsdalen til Shanghai - TINE får selge norsk brunost til Kina*. Hentet fra Medlem Tine: <https://medlem.tine.no/aktuelt-fra-tine/fra-gudbrandsdalen-til-shanghai--tine-far-selge-norsk-brunost-til-kina>
- Tine Industri. (2025). Presentasjon i referansegruppemøte 22. oktober 2025. Oslo.
- Tine. (u.d.). *Slik har geita det i Norge*. Hentet fra Tine:
<https://www.tine.no/dyrevelferd/geita-et-spennende-dyr>
- Ulleberg, E. K. (2016). *Slik har norsk geitemelk blitt mildere*. Hentet fra Forskning.no:
<https://www.forskning.no/partner-dyreverden-mat/slik-har-norsk-geitemelk-blitt-mildere/442443>